

GO

Gelderland & Overijssel
Gebundelde Innovatiekracht
Jaarverslag **2010**

Europese Unie

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Hier wordt geïnvesteerd in uw toekomst!

Gelderland & Overijssel
Gebundelde Innovatiekracht
Jaarverslag **2010**

Operationeel Programma EFRO 2007-2013
Regio Oost-Nederland

Europese Unie

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Hier wordt geïnvesteerd in uw toekomst!

Inhoudsopgave

VOORWOORD	4
------------------	---

1. INLEIDING	7
---------------------	---

1.1	Algemeen	7
1.2	Doelstellingen en strategie	7
1.3	Sociaal-economische ontwikkeling in Nederland	8
1.4	De sociaal-economische ontwikkeling in Oost-Nederland	10
1.5	Organisatie	17

<i>Interview: Smart Chair en Office Ontwikkel Project</i>	21
---	----

2. ALGEMENE VOORTGANG VAN DE UITVOERING VAN HET OP OOST	25
--	----

2.1	Resultaten en voortgangsanalyse	25
2.1.1	Materiële voortgang van het Operationeel Programma	30
2.1.2	Financiële informatie	33
2.1.3	N+2	34
2.1.4	Informatie over de uitsplitsing van het gebruik van de fondsen	35
2.1.5	Bijstand per doelgroep	37
2.1.6	Terugbetaalde of opnieuw gebruikte bijstand	37
2.2	Informatie over de inachtneming van de communautaire wetgeving	37
2.3	Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	37
2.4	Wijzigingen in verband met de uitvoering van het Operationeel Programma	38
2.5	Belangrijke wijziging als bedoeld in artikel 57 (EG) Nr. 1083/2006	38
2.6	Complementariteit met andere instrumenten	38
2.7	Toezichtregelingen	40

<i>Interview: Opslagmethode voor zonne-energie</i>	43
--	----

3. UITVOERING NAAR PRIORITEIT	47
--------------------------------------	----

3.1	Prioriteit 1 'Versterken innovatiekracht, kenniseconomie en ondernemerschap'	47
3.1.1	Prioriteit 1: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse	47
3.1.2	Prioriteit 1: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	51
3.2	Prioriteit 2 'Versterken innovatieklimaat in stedelijke netwerken'	52
3.2.1	Prioriteit 2: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse	53
3.2.2	Prioriteit 2: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	56
3.3	Prioriteit 3 'Versterken aantrekkelijkheid steden'	57
3.3.1	Prioriteit 3: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse	58
3.3.2	Prioriteit 3: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	60

<i>Interview: Ondernemershuis voor gratis advies en coaching</i>	61
--	----

4.

EFRO-/CF-PROGRAMMA'S: GROTE PROJECTEN

65

5.

TECHNISCHE BIJSTAND

67

5.1

Op te leveren instrumenten

68

6.

VOORLICHTING EN PUBLICITEIT

71

6.1

Externe communicatie

71

6.2

Interne communicatie

74

6.3

Midterm evaluatie van de communicatie

75

6.4

Kosten communicatie

76

6.5

Indicatoren voor evaluatie OP Oost

77

BIJLAGEN

78

Bijlage 1

Categorisering van de bijstand uit het Operationeel Programma Oost-Nederland (EFRO) voor de periode 2007-2013

78

Bijlage 2

Financiële informatie Operationeel Programma Oost-Nederland (EFRO) voor de periode 2007-2013

80

Bijlage 3

Cumulatieve uitsplitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie in 2010

81

Bijlage 4

Overzicht beschikte projecten 2010 OP Oost

86

Bijlage 5

Organisatie van het OP Oost

90

Bijlage 6

Ledenlijsten Comité van Toezicht en Stuurgroepen

91

Noten

93

Colofon

94

Voorwoord

Ook het jaar 2010 zal niet de boeken ingaan als een jaar van economische voorspoed. Waar de private sector al even geen wind meer in de zeilen had, werd de financiële crisis ook in de publieke sector merkbaar. Ondanks een licht herstel, blijft de economie broos. In deze tijden is regionaal-economische structuurversterking noodzakelijker dan ooit. Ik ben verheugd hier te kunnen melden dat het GO-programma in 2010 een belangrijke rol heeft gespeeld in deze structuurversterking in Oost-Nederland.

Europa, Rijk, provincies, regio's, steden, kennisinstellingen, intermediairs en uiteraard bedrijven investeren en participeren gezamenlijk in de projecten binnen het GO-programma. Om daadwerkelijk een regionaal effect te creëren, is gezamenlijk optrekken een absolute voorwaarde en ik constateer dat deze samenwerking almaar soepeler wordt. Verder investeren we slim: door onze focus op Food, Health en Technology wordt clustervorming rondom deze sectoren gestimuleerd. Bedrijven en kennisinstellingen investeren samen met de overheid in projecten die ervoor gaan zorgen dat deze sectoren logischerwijs met Oost-Nederland zullen worden geassocieerd. Maar ook de weloverwogen keuze voor het stimuleren van opkomende sectoren loont. Samen met investeringen in de voorwaardenscheppende projecten biedt het programma hiermee een pakket aan maatregelen waarvan iedereen in Oost-Nederland kan profiteren.

Het afgelopen jaar is gebleken dat ondernemers en kennisinstellingen in Oost-Nederland elkaar steeds beter weten te vinden en gezamenlijk werken aan kennis, innovatie en ondernemerschap. De recessie heeft deze bedrijven en instanties niet afgeschrikt in hun planontwikkeling. Op het moment dat deze initiatieven aansloten bij de programmadoelstellingen en een financieringsbehoefte bestond, heeft het GO-programma de moed van de bedrijven en instanties beloofd door het bieden van adequate advisering en begeleiding bij de subsidieaanvragen. Dit heeft in 2010 geleid tot de honorering van negentien aanvragen waarmee een Europees subsidiebedrag van € 20.861.499 is gemoeid. Daarbij wil ik niet onvermeld laten dat de samenstelling van de Stuurgroep prioriteit 1 en de manier waarop deze haar rol oppakt als voorbeeld wordt gezien door diverse

andere Structuurfondsen. In de Stuurgroep zijn aanvragen door een ondernemersbril bekeken, waarbij veel aandacht is gelegd op de businessplannen. Gezien de ruime ervaring in ondernemerschap aanwezig in de Stuurgroep, ben ik van mening dat op deze wijze zo goed mogelijk wordt geborgd dat projecten echt voor een economisch effect in Oost-Nederland gaan zorgen.

Aan de versterking van het innovatieklimaat in de stedelijke netwerken van Oost-Nederland en de aantrekkelijkheid van de steden in de regio is in 2010 extra aandacht besteed. In deze prioriteiten zijn in 2010 tien projecten geadviseerd door Stuurgroep 2 en 3 en gecommiteerd, met een bijbehorend Europees subsidiebedrag van € 6.960.000. Door middel van gesprekken met bestuurlijke vertegenwoordigingen van de stedelijke netwerken is bekeken op welke wijze een versnelling te realiseren zou zijn op het gebied van committering en realisatie van de projecten. Mede door de gemeenteraadsverkiezingen is deze versnelling nog niet geheel uit de verf gekomen en blijft aandacht hiervoor noodzakelijk. Dat de resterende aanvragen spoedig gaan komen lijkt zeker: ook voor de lokale overheden geldt dat de Europese middelen in deze tijden harder dan ooit noodzakelijk zijn om hun voorwaardenscheppende rol voor de totstandkoming van innovatie te kunnen vervullen.

Ondanks het drukke jaar met betrekking tot het begeleiden van nieuwe projecten en ook steeds meer het monitoren van beschikte projecten, heeft het programmabureau GO nadrukkelijk aandacht gehad voor het continue verbeterproces van het programma zelf. Zo heeft het programmabureau GO initiatieven genomen op het gebied van het herijken van de indicatoren, zijn de afspraken met de regionale partners verder uitgewerkt, is het toetsingskader vereenvoudigd en is een wijziging van de Administratieve Organisatie voorbereid. Al deze stappen waren erop gericht om de dienstverlening richting projectuitvoerders te verbeteren. Tevens is het GO-programma zelf onderworpen aan diverse audits. Alhoewel ik onderschrijf dat audits noodzakelijk zijn om de kwaliteit van dit soort programma's te waarborgen en het GO-programma goed uit deze audits is gekomen, hebben de audits voor een grote lastendruk bij het programmabureau gezorgd. Laten we ervoor waken dat de focus blijft liggen op de inhoud.

In 2010 stond externe communicatie binnen het GO-programma hoog op de prioriteitenlijst. Via diverse communicatiekanalen zijn resultaten uitgedragen, daarnaast is op diverse bestaande initiatieven aangehaakt. Dit heeft erin geresulteerd dat het GO-programma steeds zichtbaarder is geworden. Door deze bekendheid wordt in de media steeds vaker over nieuw beschikte projecten bericht. Nu het zwaartepunt van het programma langzaam verschuift van projectvorming tot projectrealisatie, zal de toegenomen zichtbaarheid van het programma er ongetwijfeld toe leiden dat de behaalde projectresultaten zowel binnen als buiten de regio bekendheid zullen verkrijgen. Deze exposure is mooi meegenomen voor de projectuitvoerders, die in de regel trots zijn om hun projectresultaten te tonen. Tevens is het van belang dat de inwoners van Oost-Nederland weten welke inspanningen door alle partijen worden gedaan om de Oost-Nederlandse economie op de toekomst voor te bereiden en de rol van Europese subsidies daarin.

Kortom, in 2010 heeft het GO-programma laten zien een belangrijk instrument te zijn in de regionaal-economische structuurversterking van Oost-Nederland. Ik ben verheugd met de staat waarin mijn voorgangster Marijke van Haaren het programma aan mij nalaat en zie ernaar uit me de komende jaren voor dit programma en daarmee voor Oost-Nederland in te spannen. Daarnaast wil ik me graag samen met alle partners uit de regio inzetten voor het behoud van de Structuurfondsen voor Oost-Nederland na 2013, om zo ook in de toekomst de innovatieve kracht van onze regio te versterken.

Annemieke Traag
Voorzitter Comité van Toezicht GO
Gedeputeerde provincie Gelderland

1. Inleiding

1.1 Algemeen

Voor u ligt het jaarverslag 2010 over de uitvoering van het programma GO, Gelderland & Overijssel, gebundelde innovatiekracht (Operationeel Programma EFRO 2007-2013 Oost-Nederland). In dit verslag wordt het programma afwisselend verder aangeduid als OP Oost of GO-programma.

Het OP Oost is een gezamenlijk programma van de provincies Gelderland, Overijssel en de vijf stedelijke netwerken die in deze regio zijn gelegen: Stadsregio Arnhem Nijmegen, Netwerkstad Twente, Zwolle-Kampen Netwerkstad, Regio De Vallei en de Stedendriehoek. Het programma wordt in de regio uitgevoerd onder de titel: GO Gelderland & Overijssel, Gebundelde Innovatiekracht. De hoofddoelstelling van het programma GO is het *“ontwikkelen van Oost-Nederland tot een toonaangevende Europese innovatieve regio”*.

De Europese Commissie ondersteunt het OP Oost vanuit het Europese Fonds voor de Regionale Ontwikkeling (EFRO). Dit fonds is één van de instrumenten die de Europese Commissie inzet om daarmee de doelstelling van de Europese Unie om de meest welvarende en competitieve regio ter wereld te worden, te behalen.

Het jaarverslag is een basisdocument voor het beheer van het Operationele Programma:

- Het geeft inzage in de uitvoering van het programma en de interactie tussen de Europese Commissie en Managementautoriteit;
- Het is een discussiedocument voor het Comité van Toezicht op basis waarvan zij lijnen uit kan zetten voor de komende jaren;
- Het is de hoofdbron van informatie over het programma en als dusdanig een discussiestuk voor de jaarlijkse vergadering met de Europese Commissie, Managementautoriteit en lidstaat;
- Het is een voorwaarde voor tussentijdse betalingen van de Europese Commissie.

Het jaarverslag is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de Managementautoriteit Oost-Nederland, het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland,

conform de eisen van de Europese Commissie. Deze zijn neergelegd in artikel 67 van Verordening (EG) Nr. 1083/2006 en de Uitvoeringsverordening (EG) Nr. 1828/2006.

Het jaarverslag 2010 is op 17 juni 2011 door het Comité van Toezicht goedgekeurd. Het verslag wordt zowel digitaal (via het SFC 2007 systeem), als in voorliggende gedrukte vorm aangeboden aan de Europese Commissie.

1.2 Doelstellingen en strategie

Oost-Nederland loopt voorop als het gaat om kennis en innovatie en is aangemerkt als nationale innovatieregio. Het Operationeel Programma Oost-Nederland is opgezet om deze positie verder te versterken.

Food Valley, Health Valley en Technology Valley, de Triangle, zijn de drijvende krachten voor de ontwikkeling van de kenniseconomie in de regio en vormen het fundament van het GO-programma. Naast de Triangle is volop ruimte voor nieuwe, opkomende kennisclusters. Oost-Nederland heeft de potentie om door te groeien tot een Europese innovatie topregio. Hiervoor moeten de sterke punten van de regionale (kennis)economie worden benut en mogelijke knelpunten worden omgebogen in nieuwe kansen. In het OP Oost ligt een duidelijke focus zowel in maatregelen als in financiële inzet op de versterking van de kenniseconomie en innovatiekracht.

De prioriteiten van de Nederlandse EFRO Operationele Programma's zijn uitgewerkt in vier subdoelstellingen:

- Het versterken van de kenniseconomie en het regionale innovatieve vermogen door het benutten en versterken van de aanwezige kennisclusters;
- Het versterken van de concurrentiepositie van het bedrijfsleven, het stimuleren van ondernemerschap en het creëren van duurzame werkgelegenheid;
- Het vergroten van de aantrekkelijkheid en de leefbaarheid van Oost-Nederland, in het bijzonder de stedelijke netwerken;
- Het versterken van de sociaal-economische attractiviteit van de stedelijke gebieden.

Ten behoeve van de realisatie van de hoofddoelstelling en de subdoelstellingen van het programma worden activiteiten ontwikkeld in drie prioriteiten en een vijftal maatregelen. Dit zijn:

- **Prioriteit 1: Kenniseconomie, ondernemerschap en innovatie**
 - Maatregel 1.1: Versterking kennisclusters Voeding, Gezondheid en Technologie;
 - Maatregel 1.2: Versterken innovatiekracht en concurrentiepositie bedrijfsleven.
- **Prioriteit 2: Versterken innovatieklimaat in stedelijke netwerken**
 - Maatregel 2.1: Verbeteren bereikbaarheid en mobiliteit;
 - Maatregel 2.2: Vergroten kwaliteit werk- en leefomgeving.
- **Prioriteit 3: Attractieve steden**
 - Maatregel 3.1: Integrale wijkaanpak.
- **Prioriteit 4: Technische bijstand**

Dit punt is opgenomen in het programma om een effectieve en efficiënte uitvoering van het programma te garanderen.

Een set van indicatoren (zie tabel 2.2), die op nationaal niveau tot stand is gekomen, wordt gebruikt als basis voor de programmamonitoring.

Op Europees niveau zijn de horizontale beleidsprioriteiten 'gelijke kansen voor mannen en vrouwen' en 'milieu en duurzaamheid' al sinds lange tijd prioriteit. Binnen OP Oost is ervoor gekozen deze thema's onderdeel te laten zijn van de voorbereiding en uitwerking van alle projecten en niet hiervoor aparte prioriteiten te benoemen.

Hoewel geen specifieke doelgroepen zijn benoemd, worden kennisinstellingen en innovatieve MKB-bedrijven nadrukkelijk uitgenodigd om projectvoorstellen in te dienen. Het gaat dan vooral om MKB-bedrijven en kennisinstellingen in de Food, Health en Technology sector.

1.3 Sociaal-economische ontwikkeling in Nederland

Bruto Binnenlands product

Na de economische crisis, die in 2008 en 2009 het beeld bepaalde, kenmerkte 2010 zich vooral door herstel van de economie, gedreven vanuit een groeiende export. Na een forse krimp van -3,9% van het BBp in 2009, is in 2010 een groei geboekt van 1,75%. Een positief resultaat, zeker gezien de eerder in 2010 door het Centraal Plan Bureau (CPB) geraamde nulgroei. De groeivertraging waarvan sinds 2008 sprake was, is weer omgebogen in een voorzichtig herstel. Naast de uitvoer van goederen, draagt ook het feit dat het consumentenvertrouwen weer aan terrein wint, bij aan het economisch herstel. De consumptie van huishoudens is sinds 2009 toegenomen met 0,5%. Ook de productie vanuit de marktsector heeft een positief aandeel geleverd van 1,75% in 2010. Dit zal naar verwachting in 2011 doorgroeien naar 2%. De gevolgen van de economische crisis zullen we echter nog langer blijven voelen.

Ontwikkeling bedrijvigheid en de rol van de overheid na de economische crisis

De economie groeit in 2010 gestaag, maar voorzichtig. Opvallend is dat het herstel in Nederland zich weinig of niet heeft laten beïnvloeden door de recente onrust op de financiële markten in het Eurogebied. Het Nederlandse herstel wordt, naast de toegenomen consumptie, gevoed door de export. Internationaal is het beeld van export gedreven herstel ook zichtbaar. Dit beeld wordt in Nederland bevestigd door fors toegenomen productie in 2010 met 1,75% (2009 nog -6,25%). Bedrijfsinvesteringen zijn in 2010 afgenomen en dragen niet bij aan het economisch herstel. Naar verwachting zullen bedrijfsinvesteringen in 2011 wel weer toenemen. In 2010 zijn het juist de investeringsgoederen die merendeels worden ingevoerd vanuit het buitenland: machines, computers en transportmiddelen, waarin het economisch herstel ook zichtbaar is. Nadat de bezettingsgraad in de industrie en het producentenvertrouwen in 2009 sterk daalden als gevolg van teruglopende productie is die in 2010, dankzij de sterk opgeveerde wereldhandel en daarmee de export en productie, weer behoorlijk toegenomen van 74% in 2009 naar 80%.

De verwachting dat bedrijven, vooruitlopend op aantrekkende arbeidsproductiviteit en winsten, gedwongen zouden zijn om nog banen af te stoten, is in

2010 uitgekomen. De overheid heeft getracht de crisis het hoofd te bieden door oplopende begrotingstekorten en staatsschuld te incasseren.

In 2009 was het begrotingstekort 5,4% van het BBp, in 2010 is dit opgelopen naar 5,8% van het BBp. Voor 2011 zal het begrotingssaldo naar verwachting een negatief percentage van -3,9% van het BBp vertonen. Voor het nieuwe kabinet Rutte de grote uitdaging om de ontstane begrotingstekorten te verkleinen en tegelijkertijd de broze economie weer te laten groeien. Het kabinet Rutte heeft in haar regeringsverklaring een bezuinigingspakket van 18 miljard euro aangekondigd.

Binnenlandse bestedingen komen in 2010 aarzelend op gang, maar het zijn vooral investeringsgoederen ingevoerd uit het buitenland, die bijdragen aan het groeiherstel in Nederland. De particuliere consumptie trekt naar verwachting aan: in 2010 is het consumentenvertrouwen, gelieerd aan de particuliere consumptie, gegroeid met 0,5%, naar verwachting zal dit in 2011 doorgroeien naar 0,75%. Dit herstel lijkt trager dan na vorige Nederlandse crises. Het consumentenvertrouwen is in 2010 relatief nog laag door de politieke situatie (gevallen kabinet, verkiezingen en veranderend politiek landschap) in Nederland als door de financiële problemen in Zuid-Europa.

In 2010 werden de gevolgen van de crisis ook in de koopkracht zichtbaar. Lonen reageren in het algemeen met enige vertraging op de conjunctuur. In 2010 liep de contractloonstijging achter op de inflatie. In 2011 zal dit gelijk blijven aan de inflatie. In 2010 groeide de consumptie van huishoudens met 0,5%. Het producentenvertrouwen is in 2010 sterk toegenomen en de orderpositie is verbeterd. De investeringsgeneidheid lijkt hierdoor verbeterd te zijn ten opzichte van 2009, maar is nog altijd lager dan in de jaren voor de crisis. In de conjunctuurenquête van het CBS¹ geeft 25% van de ondernemers aan dat er productiebelemmeringen zijn door onvoldoende vraag.

De verwachte nulgroei van de Nederlandse economie voor 2010 is uiteindelijk positiever uitpakkt. Net als de wereldeconomie heeft de Nederlandse economie een boost gekregen door de toegenomen uitvoer. De uitvoer van goederen zal in de komende tijd naar verwachting in rustiger vaarwater terechtkomen. De groei van de economie van het Eurogebied blijft in 2010 achter bij de economische groei van de Verenigde Staten en Japan. Vooral Azië (exclusief Japan) groeit met 9,25% in 2010

Kerncijfers sociaal-economische situatie Nederland 2007-2010²

	2007	2008	2009	2010
Mutatie BBp	3,90%	1,90%	-3,90%	1,70% ³
Arbeidsparticipatie	69,8%	70,9%	71,2%	71,0%
Werkloosheidspercentage	4,50%	3,80%	4,80%	5,40% ⁴
Ontwikkeling productie	2,20%	1,40%	-6,25%	1,75% ⁵

Bron: CBS, 2011

het hardst. De onzekerheden over de toekomstige internationale ontwikkelingen blijven echter groot. De verwachtingen voor 2011 zijn minder positief, met een daling van de groei van de wereldhandel in goederen van 8,5%. De in 2009 verwachte toename van de wereldhandel is in 2010 gerealiseerd, maar zal, zo is de verwachting, niet lang genoeg voortduren om de kredietcrisis in 2011 structureel het hoofd te bieden.

Arbeidsmarkt

Ondanks de krimp van de productie in 2009 vallen de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in 2010 mee. De eerste tekenen van economisch herstel op de arbeidsmarkt zijn zichtbaar. Het aantal ontslagaanvragen en faillissementen is hoog, maar neemt in aantal af. De afname van vacatures en uitzenduren is tot stilstand gekomen. Dit is ook terug te zien in de werkgelegenheid en werkloosheid. De werkloosheid heeft zich gestabiliseerd op 5,40% in 2010 en zal dit naar verwachting vasthouden in 2011. De werkloosheid ligt hiermee op een hoger niveau dan in 2009, maar is niet gestegen naar de verwachte 8%. De werkloosheid zal door de economische groei in 2011 naar verwachting niet verder oplopen. De werkgelegenheid kende in 2010 nog een daling van 1,25%, maar zal naar verwachting, net als de werkloosheid, in 2011 stabiel worden. De zorgsector heeft het belangrijkste aandeel geleverd in de ontwikkeling van de werkgelegenheid. In 2010 is de werkgelegenheid in deze sector met 2,75% gestegen.

Een economische crisis kent vaak een ontmoedigings-effect: het aantal personen dat zich meldt op de arbeidsmarkt is beperkt. Echter het arbeidsaanbod is in 2010 toegenomen met 10.000 mensen. Dit is vooral te

danken aan vrouwen en ouderen. Deze groepen hebben de toename gestaag laten groeien omdat ze zich niet snel laten ontmoedigen. Dat komt omdat vrouwen veelal in groeisectoren als de zorg werken. De groei in deze sector geeft hen meer zekerheid in werk en voor ouderen is het tegenwoordig financieel aantrekkelijk langer te blijven werken. Ontmoediging vindt wel plaats onder jongeren. Zij vinden in verhouding moeilijk een baan en blijven daarom langer op school waardoor de arbeidsparticipatie onder deze groep relatief laag is.

In vergelijking met andere landen doet de Nederlandse arbeidsmarkt het goed. Verklaringen hiervoor zijn te vinden in de flexibiliteit van de Nederlandse arbeidsmarkt in termen van gewerkte uren en het door bedrijven vasthouden van werknemers in afwachting van betere tijden. Dit laatste wordt ook wel labour hoarding genoemd. Ook het kabinet heeft de Nederlandse arbeidsmarkt met regelingen ondersteund.

1.4 De sociaal-economische ontwikkeling in Oost-Nederland

Op het moment van schrijven van dit jaarverslag zijn nog geen cijfers beschikbaar over de regionaal economische groei van Oost-Nederland in 2010. Gekeken naar de nationale ontwikkelingen kan ook voor Oost-Nederland worden aangenomen dat de economie zich weer licht herstelt. In hoeverre Oost-Nederland er precies bovenop is gekomen, wordt duidelijk met het beschikbaar komen van de cijfers van de ontwikkeling van het Bruto Regionaal product (BRp).

In 2009 was de economische groei van Oost-Nederland uitgedrukt in BRp voor Overijssel nog -4,4% en voor Gelderland -3,9%. Vooral Overijssel liep in economische groei achter ten opzichte van het nationaal gemiddelde van -3,9%. Na de sterke groeivertraging in 2009 kende 2010 nationaal een licht herstel van 1,7%.⁶ Onder voorbehoud van een cijfermatige onderbouwing mag aangenomen worden dat Oost-Nederland eenzelfde economisch herstel heeft gekend. In de volgende paragrafen wordt ingezoomd op de ontwikkelingen in de bedrijvigheid en de arbeidsmarkt van Oost-Nederland. Deze twee thema's vormen samen de kern van de doelen van het Operationeel Programma voor Oost-Nederland.

Ontwikkeling bedrijvigheid

In de ontwikkeling van de bedrijvigheid is het interessant de ontwikkeling van de programmajaren voor het Operationeel Programma vanaf 2007 in Oost-Nederland te volgen. De in 2008 geconstateerde trend in de afname van de agrarische identiteit van de regio is in 2010 voortgezet. Deze sector levert nog eens 0,2% in. Echter in 2010 verschuift dit aandeel meer naar de niet-commerciële dienstverlening dan naar de commerciële dienstverlening. Deze twee sectoren groeien respectievelijk 0,7% en 0,1%. Voor de sector landbouw, bosbouw en visserij is in 2010 de daling die voorgaande jaren reeds zichtbaar was, voortgezet. Vooral in Gelderland is in 2010 sprake van een flinke daling (-0,5%). Gelderland kent hiermee gemiddeld de grootste daling ten opzichte van het nationale cijfer (-0,3%) en groter dan Overijssel (-0,2%). Overigens blijft in 2010 de sector landbouw, bosbouw en visserij in beide provincies sterker vertegenwoordigd dan op nationaal niveau.

In de sector nijverheid en energievoorziening is eenzelfde beeld zichtbaar voor Oost-Nederland als op landelijk niveau. Waar tussen 2008 en 2009 sprake was van een stijging van 0,6% vertonen Nederland en Oost-Nederland in 2010 een daling van -0,1%, in Overijssel zelfs -0,2%. Dit is opvallend omdat in 2009 voor deze sector een groei waarneembaar was en Overijssel de grootste groeistijging kende (0,8%). Relatief is deze sector in Overijssel dus sneller in omvang afgenomen dan op landelijk niveau.

In 2010 krimpt net als 2008 en 2009 de commerciële dienstverlening op nationaal niveau licht. De krimp is echter wat kleiner dan in voorgaande jaren: van -0,2% in 2009 tegen -0,1% in 2010. In Gelderland blijft de omvang van deze sector gelijk ten opzichte van 2009. In Overijssel is zelfs sprake van een lichte opleving van 0,1%. Hiermee lijkt in 2010 de algehele groei van deze sector in Oost-Nederland zich enigszins in te houden ten opzichte van de jaren hiervoor.

Na de stabiliteit van de niet-commerciële dienstverlening tussen 2008 en 2009 voor zowel Nederland als Oost-Nederland, kent deze sector in 2010 een groei. Op nationaal en Gelders niveau is deze groei 0,6%, Overijssel neemt de leiding met 0,7%. Deze sector is in Oost-Nederland in 2010 lager vertegenwoordigd dan nationaal. Dit geldt met name voor Overijssel waar ondanks de groeistijging de niet-commerciële dienstverlening met ruim 1,0% minder is vertegenwoordigd dan in Gelderland en nationaal.

Samenstelling bedrijvigheid 2008-2010

	NEDERLAND			GELDERLAND			OVERIJSEL		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Landbouw, bosbouw en visserij	9,8%	9,2%	8,9%	13,3%	12,5%	12,0%	17,6%	16,5%	15,9%
Nijverheid en energievoorziening	17,7%	18,3%	18,2%	18,0%	18,6%	18,5%	17,4%	18,2%	18,0%
Commerciële dienstverlening	58,7%	58,5%	58,4%	54,9%	55,1%	55,1%	52,4%	52,7%	52,8%
Niet-commerciële dienstverlening	13,9%	13,9%	14,5%	13,8%	13,8%	14,4%	12,6%	12,6%	13,3%

Bron: CBS 2011

De ontwikkeling van de bedrijvigheid laat in 2010 een lichte groeivertraging zien ten opzichte van 2009. De niet-commerciële sector vormt in 2010 echter een positieve uitzondering. Deze lijkt het minst beschadigd door de economische crisis en laat een groei zien. Zoals in paragraaf 1.3 is geconstateerd, mag aangenomen worden dat deze groei met name wordt veroorzaakt door de zorgsector. De agrarische sector levert in voor de niet-commerciële sector. Landbouw, bosbouw en visserij verliezen terrein aan steeds meer andersoortige bedrijven, zowel in Nederland als in Oost-Nederland.

Samenstelling bedrijvigheid na de economische crisis

De Nederlandse economie heeft zich vooral in het vierde kwartaal van 2010 verder hersteld na de economische crisis. De economie is volgens het CBS met 2,4% gegroeid ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2009. Dit hebben we vooral te danken aan de aanhoudende krachtige groei van de export. Maar er is ook sprake van licht hogere investeringen. In het vierde kwartaal is 0,5% meer geïnvesteerd dan in het vierde kwartaal van 2009. Deze omslag heeft met name te maken met hogere investeringen in vrachtauto's in de transportsector. Ook de investeringen in machines en computers waren hoger dan in de voorgaande kwartalen in 2010. Investeringen in woningen, bedrijfsgebouwen en infrastructuur blijven nog achter (CBS 2011).

Het voorgaande beeld komt terug in de flinke groei van de industrie, handel en transport in 2010 en vormt een tegenstelling tot de krimp in de bouw. De productie in

de industrie is, door de export in 2010, met 6% gegroeid. Vooral de metaalindustrie nam sterk toe. Handel en transport groeiden mee met respectievelijk 6% en 5%. Ook dit laat een duidelijk herstel van de economie zien ten opzichte van het geschetste beeld in 2009 en is verklaarbaar door het op export gerichte Nederlandse karakter van bedrijven.

De productie in de bouw was eind 2009 met 10% fors lager dan eind 2008. Dit heeft deels ook te maken met het gegeven dat de woningmarkt 'op slot zit' door een combinatie van factoren zoals de huidige hoge hypotheekrenteaftrek die onder druk staat en krimp. In 2010 is de krimp in de bouw aangehouden. Eind 2010 lag de productie 6% lager dan in 2009 (CBS 2011). Door een minder forse krimp in 2010 mag aangenomen worden dat de bouw in Oost-Nederland net als de landelijke trend, in 2011 licht gaat herstellen.

Bedrijfsvestigingen per sector

Door in te zoomen op de verschillende bedrijfstakken per provincie, ontstaat meer inzicht in de economische ontwikkeling van Oost-Nederland. In deze paragraaf wordt verder ingegaan op het aantal bedrijfsvestigingen per sector. Per categorie (landbouw e.v., nijverheid e.v., commerciële en niet-commerciële dienstverlening) wordt een aantal bedrijfstakken aangehaald.

Volgens gegevens van het CBS in 2011 kan voor de industriesector geconcludeerd worden dat het aantal bedrijfsvestigingen nog steeds boven het landelijk gemiddelde van 5,4% ligt met voor Overijssel 6,1% en

voor Gelderland 6,0%. Voor de bouw geldt dat het Oost-Nederlandse niveau amper meer onder doet voor het landelijk gemiddelde. Alleen Overijssel blijft nog achter met 11,5% naast Gelderland met 12,3%. Gelderland ligt hiermee dicht tegen het landelijk niveau van 12,4%. Een sector van een geheel andere orde die juist een aanzienlijke groei heeft gekend in 2010, is de zorgsector. De zorg heeft zowel op landelijk niveau als op Gelders niveau een groei gekend van 0,4%. Overijssel stak hierboven uit met 0,5%. Deze groeitrend kan onder andere verklaard worden vanuit de toenemende vergrijzing en de toenemende zorgvraag.

Voor het verkrijgen van een volledig beeld van de economische ontwikkeling in Oost-Nederland is het van belang meer in te zoomen op ontwikkelingen binnen sectoren. In de nijverheidssector is de industrie een voorbeeld van een bedrijfstak die sterk op uitvoer is gericht. Vanwege het export gedreven economische herstel in 2010 in Nederland, mag verwacht worden dat de chemische industrie en de metaalindustrie hetzelfde beeld vertonen van bedrijfsvestigingen in 2010. Echter deze sectoren laten in Gelderland en Overijssel een lichte daling in het aantal vestigingen zien. Alleen op landelijk niveau kent de metaalindustrie een groei. Over het algemeen blijven deze sectoren in 2010 ten opzichte van 2008 en 2009 in omvang ongeveer gelijk. Branches die meer op de interne markt gericht zijn, zoals bouw en projectontwikkeling, maar ook de grond-, water- en wegenbouw zijn minder gevoelig geweest voor de economische crisis. Dit sluit aan op het beeld in 2009. Het aantal bedrijfsvestigingen in deze branches neemt in 2010 toe. De dienstverlening laat een wisselende trend zien, vooral het bank- en verzekeringswezen lopen achter in herstel. Branches die zich richten op voedsel, energie, (woning)onderhoud en openbaar vervoer stabiliseren zich vooral na de economische crisis (CBS SBI 2008, 2011).

Ondernemersvertrouwen

De economie van Oost-Nederland gaat langzaam de goede kant op, ondernemers zijn eind 2010 algemeen positief gestemd over de economische ontwikkeling voor het nieuwe jaar (2011). Daardoor is het ondernemersvertrouwen van negatief, omgeslagen in positief. In Oost-Nederland laten vooral Twente en de Stedendriehoek een positief beeld zien, dit lijkt zich voornamelijk te verklaren door de aangetrokken export. Het positieve beeld wordt vooral weerspiegeld in de industriële sector en maakindustrie. In Twente heeft dit in 2010 meer werkgelegenheid opgeleverd. Volgens de

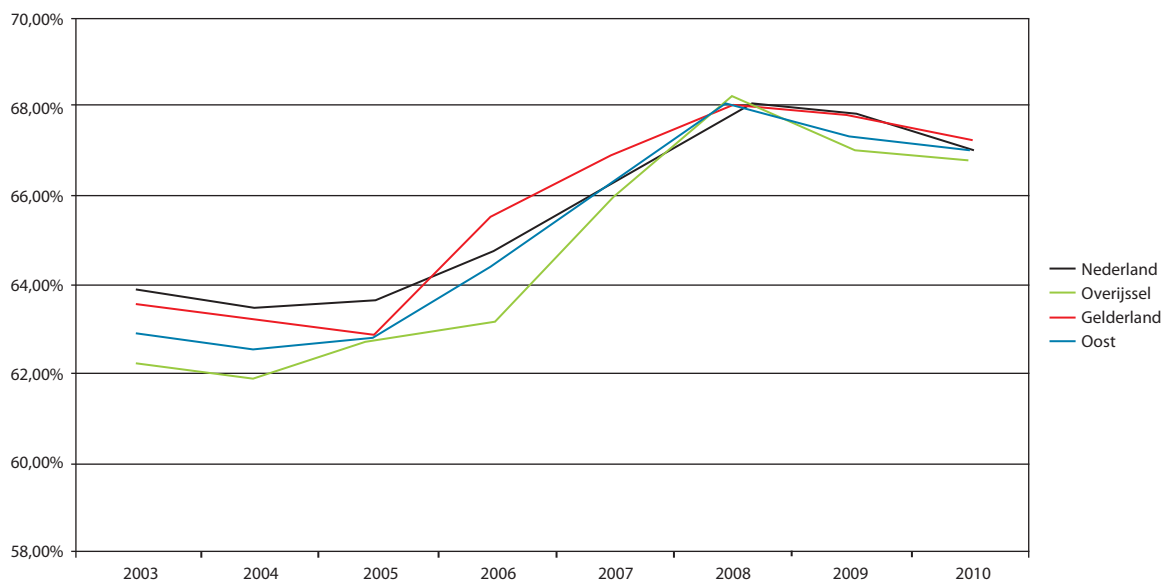
Kamer van Koophandel Oost-Nederland, leert de ervaring dat het ondernemersvertrouwen naar de kwartalen in het jaar gelijk loopt met de economische ontwikkeling. Ondernemers hebben het jojo-effect van de economie⁷, dat sinds de zomer van 2010 weer een positieve tendens kende, vastgepakt en niet meer losgelaten. In het artikel op het einde van deze paragraaf wordt dit geïllustreerd. Het ondernemersvertrouwen in 2010 kan worden verklaard door het gegeven dat bedrijven hun voorraden moesten aanvullen. Vanuit het consumentengedrag is namelijk een ontwikkeling zichtbaar van uitstel van aankoop naar een vervangingsvraag. Het voorzichtige herstel van de economie uit zich bij bedrijven vooral door het aantrekken van personeel in 2010 terwijl in 2009 nog sprake was van een forse sanering. Het bedrijfsleven heeft met een mix aan maatregelen gereageerd op de crisis: kostensanering via afslanking, prijsdumping en voorraadbeheersing. Ondernemers wachten met deze maatregelen, de algemene economische ontwikkelingen voor 2011 en het effect van overheidsbezuinigingen op zowel nationaal als internationaal niveau, af (Kamer van Koophandel Oost-Nederland 2011).

Arbeidsmarkt Oost-Nederland

Op 1 januari 2011 wonen in Gelderland en Overijssel ruim 3,1 miljoen mensen, dit is ongeveer 19% van de totale bevolking in Nederland. Zowel op nationaal als op regionaal niveau is de bevolking in 2010 verhoudingsgewijs gelijk gebleven aan 2009. De potentiële beroepsbevolking bedraagt in Gelderland en Overijssel in 2010 iets meer dan 2 miljoen, dit is 65,3% van de totale bevolking in Gelderland en Overijssel. Het verschil met de potentiële beroepsbevolking in Nederland is ongeveer 1% (66,2%). Zowel de beroepsbevolking als de totale bevolking is in Oost-Nederland tussen 2009 en 2010 gelijk gebleven (CBS 2011).

De netto arbeidsparticipatie geeft de daadwerkelijke werkzame beroepsbevolking binnen de potentiële beroepsbevolking aan. Na de stijgende tendens tussen 2005 en 2008 is de daling na 2008 in 2010 verder voortgezet. In 2010 uit zich dit voor Gelderland en Overijssel respectievelijk in een -0,4% en -0,2% daling. Vooral de nationale netto arbeidsparticipatie daalt harder dan het regionale percentage in 2010. Overijssel laat in 2010 een lagere arbeidsparticipatie zien dan Gelderland en Nederland sluit weer aan op het niveau van Oost-Nederland in 2009 van 67,1%. Voor Nederland is dit -0,1% lager dan in 2009. De veranderingen in ontwikkeling van de arbeidsparticipatie zijn hiermee minimaal te noemen.

Ontwikkeling netto arbeidsparticipatie Nederland, Oost-Nederland, Gelderland en Overijssel

Bron: CBS 2011

Werkloosheid

De bruto arbeidsparticipatie, het aandeel van de werkloze en werkzame beroepsbevolking binnen de potentiële beroepsbevolking, is in 2010 in Oost-Nederland nauwelijks veranderd ten opzichte van 2009 (resp. 70,75% en 70,70%)⁸. Hieruit kan worden opgemaakt, dat door de dalende netto arbeidsparticipatie en een min of meer gelijk blijvende bruto arbeidsparticipatie, de werkloosheid in 2010 is toegenomen in Oost-Nederland.

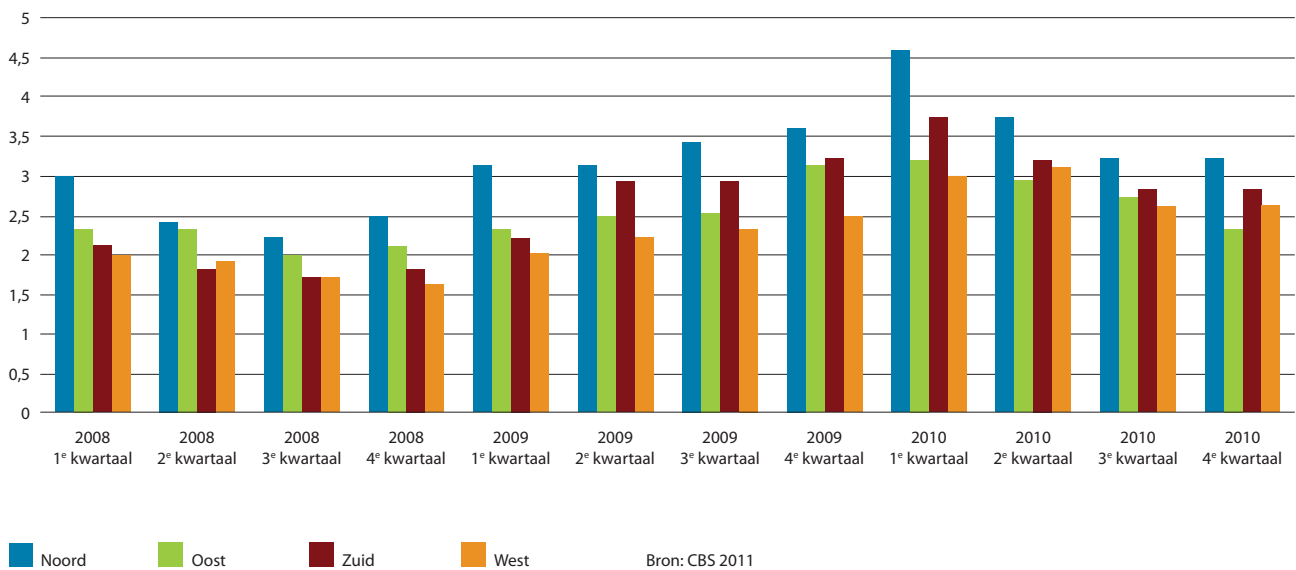
2008 gaf een kentering aan in de ontwikkeling van de werkloosheid in Nederland en Oost-Nederland. Dat jaar was de werkloosheid aanzienlijk lager dan in de jaren daarvoor. De werkloosheid is na 2008 weer verder toegenomen als gevolg van de economische crisis. In 2010 zet deze ontwikkeling zich voort met een gemiddeld percentage van 5,05% voor Oost-Nederland. Op nationaal niveau is dit in 2010 5,4%. De werkloosheid in Oost-Nederland ligt daarmee lager dan het gemiddelde in Nederland. Overijssel ligt dicht bij het nationaal gemiddelde met 5,3% werklozen. Gelderland heeft de meest gunstige situatie met 4,8% werkloosheid in 2010. De werkloosheid stijgt in 2010 minder hard dan tussen 2008 en 2009. Het voorzichtige herstel van de Nederlandse economie is hierin zichtbaar. De werkloosheid begint in omvang af te nemen.

Kijkend naar de ontwikkelingen per kwartaal in 2010 is te zien dat Noord-Nederland het hoogste percentage

werklozen kent. Dit neemt gedurende het jaar verder af en stabiliseert in de tweede helft van 2010. Oost-Nederland duikt vanaf het begin van het jaar onder alle andere landsdelen met het laagste percentage werklozen en dit neemt gedurende de rest van het jaar verder af. Halverwege stabiliseert de werkloosheid waarna deze verder afneemt in het laatste kwartaal van het jaar. Eind 2010 heeft Oost-Nederland een ongeveer gelijk niveau als eind 2009. Oost-Nederland heeft in een jaar tijd sterk gereageerd op de crisis, maar herstelt zich in hetzelfde jaar. West-Nederland doet nauwelijks onder voor Oost-Nederland, maar eindigt aan het eind van 2010 hoger. De gevolgen van de recessie lijken in Noord-Nederland en Zuid-Nederland, net als in 2009, nog het duidelijkst zichtbaar omdat daar de werkloosheid hoog blijft en zelfs naar mate het jaar vordert weer toeneemt (CBS 2011).

De algehele stijging van de werkloosheid geldt niet voor Overijssel. Deze blijft voor deze provincie in 2010 gelijk aan 2009 en duikt in 2010 zelfs net onder het landelijk gemiddelde⁹. In Gelderland neemt de werkloosheid het sterkst toe met 0,8%. Op nationaal niveau neemt de stijging licht af net als in Oost-Nederland. In Gelderland blijft de werkloosheid op het laagste niveau, maar kent een relatief sterke stijging en komt hiermee dicht bij het niveau van Nederland en Overijssel. Hiermee lijkt Gelderland dit jaar meer last te hebben van de gevolgen van de economische crisis in Nederland.

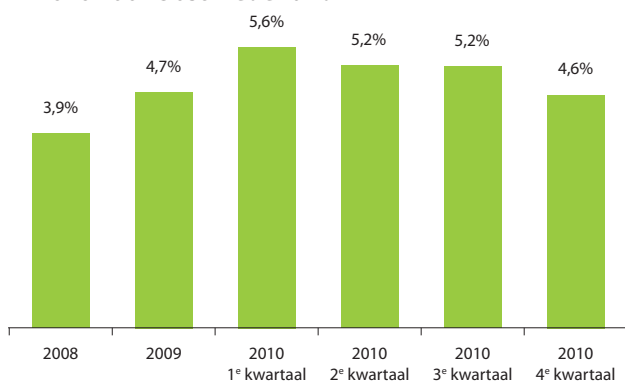
Werkloosheid per kwartalen naar landsdelen tussen 2008 en 2010¹⁰

Gevolgen van de extra investeringen van Oost-Nederland

De provincies hebben vanwege de economische crisis net als de nationale overheid de afgelopen tijd speciale crisisprogramma's ingezet om de economie op peil te houden. In Gelderland en Overijssel is in 2009 ervoor gekozen om investeringen te versnellen. In Overijssel is dit in 2010 voortgezet met een speciaal programma, "Investeren met gemeenten". Hiermee investeert de provincie tot en met 2011 300 miljoen euro extra in de woon-, leef- en werkomgeving. Voor deze investeringen zijn 47 projecten geselecteerd, verdeeld over negen thema's waarin duurzaamheid en het versterken van de ruimtelijke kwaliteit een grote rol spelen. Vooral gemeentelijke projecten die een provinciaal belang dienen worden extra ondersteund¹¹.

Ontwikkeling werkloosheidspercentage per kwartaal in 2010 voor Oost-Nederland

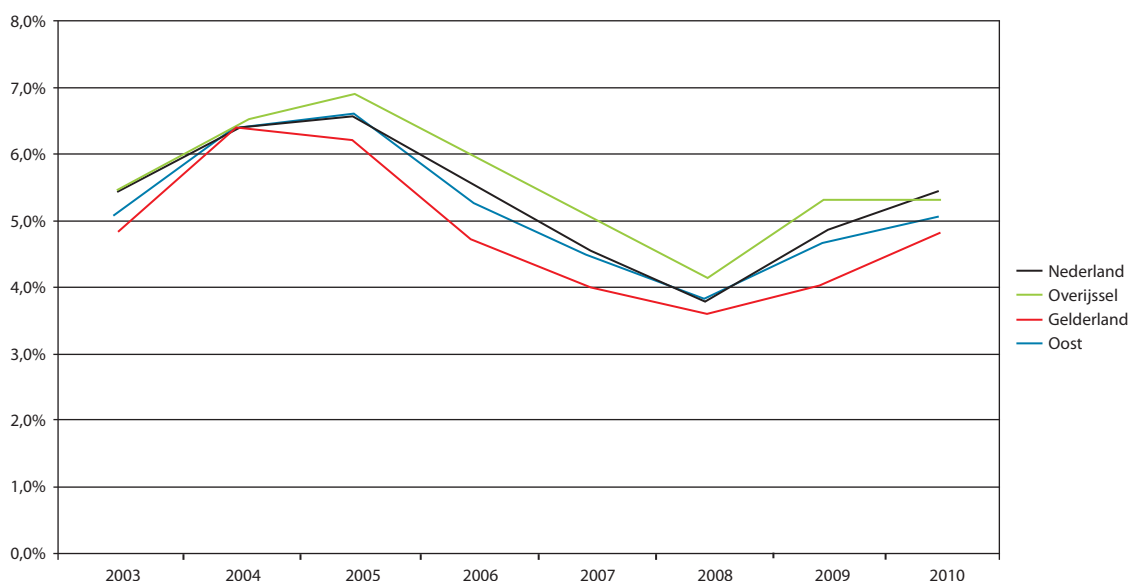
Gelderland investeerde in 2009 ruim 150 miljoen euro extra en richtte zich met deze middelen op het versneld uitvoeren van reeds geplande projecten, op het versterken van de Gelderse economische structuur en op het versnellen van procedures. Gelderland werkt hierin vooral aan onderhoud van wegen, aanleg van nieuwe fietspaden, aanleg van ecoducten op de Veluwe, en aan het opknappen van bedrijfsterreinen¹².

Conclusie

Na de economische crisis in 2008 en 2009 is Nederland op weg naar een licht herstel. Vooral door de toegenomen export ondervindt de economie in 2010 weer een opleving. Dit heeft ook zijn weerslag in Oost-Nederland waar de werkloosheid in het verloop van 2010 minder hard stijgt na een zeer sterke stijging aan het begin van het jaar. In Overijssel stabiliseert de werkloosheid zich en in Gelderland neemt de werkloosheid in verhouding iets harder toe. De economische crisis heeft nog geen sporen nagelaten op de arbeidsparticipatie. Deze blijft in 2010 nog gelijk aan 2009, zowel in Nederland als in Oost-Nederland. De tendens van de in Nederland in omvang afnemende agrarische bedrijfstak zet zich in 2010 voort. Deze sector levert in ten gunste van de dienstverlenende sectoren. Vooral in Gelderland is dit in 2010 zeer sterk zichtbaar. Dienstverlening wint in Oost-Nederland aan terrein. Krimp is in deze sector in 2010 lang niet meer het sleutelwoord.

Het ondernemersvertrouwen is in 2010 ten opzichte van 2009 - waarin het versterkt afnam - sterk positief

Ontwikkeling werkloosheidspercentage

Bron: CBS 2011

omgebogen. Bedrijven kunnen hun voorraden weer aanvullen door de toenemende vervangingsvraag van de consument. Echter het is nog afwachten wat de effecten van de overheidsbezuinigingen zullen zijn, zowel op internationaal als op nationaal niveau. De provincies Gelderland en Overijssel hebben hier een balans gezocht en investeren extra.

Sociaal-economische ontwikkelingen en het OP Oost

De sociaal-economische situatie in 2010 heeft consequenties voor het verloop van het Operationeel Programma Oost in dit programmajaar. Zo is bijvoorbeeld bij een aantal projecten het behoud van de werkgelegenheid een belangrijkere doelstelling dan nieuwe werkgelegenheid.

Zoals in de volgende hoofdstukken nader wordt uitgewerkt, was het, in deze periode van voorzichtig economisch herstel, ook niet voor alle partners eenvoudig financiering te krijgen om te investeren in nieuwe initiatieven. Mede daardoor zijn enkele plannen niet doorgezet naar concrete projectaanvragen in Prioriteit 1. Hierbij kan worden opgemerkt dat desondanks het EFRO-budget Prioriteit 1 voor Overijssel bijna volledig is gecommiteerd en dat Gelderland naar verwachting eind 2011 het budget heeft besteed. De uitputting van Prioriteiten 2 en 3 lopen juist wellicht wat achter door extra provinciale stimuleringsregelingen zoals 'Investeren met gemeenten'.

Tegelijkertijd is de provinciale cofinanciering door de economische situatie voor de provincie Gelderland een knelpunt geworden. Voor Gelderland geldt dat de budgetruimte bijna op is en mede daardoor heeft de provincie besloten projecten strakker te beoordelen om in aanmerking te komen voor cofinanciering. De uitvoering van het Operationeel Programma Oost zal vanaf 2011 mogelijk negatieve invloeden ondervinden van de teruglopende provinciale cofinancieringsmogelijkheden. Vooruitlopend wordt geprobeerd projecten zoveel mogelijk doorgang te laten vinden door de inzet van Rijkscofinanciering. Hiermee wordt voorgesorteerd op de besluitvorming van de nieuwe leden van Gedeputeerde Staten (na de provinciale verkiezingen in maart 2011) over het verkrijgen van extra provinciale cofinanciering. In een later stadium kan de verhouding tussen provinciale en Rijkscofinanciering weer gelijk worden getrokken. Voor de provincie Overijssel geldt dit knelpunt overigens niet. Hier is bij de start van het programma een bedrag gereserveerd voor provinciale cofinanciering van de Europese programma's.

Het is nog niet duidelijk en daarmee moeilijk te stellen of de voortgang van het Operationeel Programma Oost in 2010 wordt gehinderd door de sociaal-economische situatie of juist wordt gestimuleerd. Mogelijk draagt de toenemende aandacht voor publieke fondsen en extra investeringen van Gelderland en Overijssel positief bij aan het verloop van het programma en draagt deze extra aandacht bij aan het economisch herstel in Oost-Nederland.

Arnhem, 8 december 2010

Economisch herstel in Centraal Gelderland

Als gevolg van de groei van de wereldhandel klimt de Nederlandse economie voorzichtig uit het dal. Het bedrijfsleven in Centraal Gelderland profiteert hiervan mee en ziet de resultaten verbeteren. Omzet en export nemen toe. Dit heeft een positieve invloed op de werkgelegenheid. Daarnaast verbetert de winstgevendheid en neemt de investeringsbereidheid toe. Dit blijkt uit de resultaten van de Conjunctuur Enquête Nederland (COEN), die vandaag door de Kamer van Koophandel Centraal Gelderland zijn gepubliceerd.

Omzet in de lift

Na het uitbreken van de economische crisis in de tweede helft van 2008 was een omzetsdaling waarneembaar. Sinds het tweede kwartaal van dit jaar is er sprake van omzetherstel, dat in het vierde kwartaal doorzet. Het omzetherstel wordt voor een groot deel gedragen door de export. Als gevolg van de sterk verbeterde internationale handel zijn de exportresultaten opnieuw verbeterd.

Personeelsbestand groeit

Voor het eerst sinds het uitbreken van de crisis neemt het bedrijfsleven meer personeel aan dan dat ze laat afvloeien. Deze positieve werkgelegenheidsontwikkeling ligt in Centraal Gelderland boven de landelijke ontwikkeling.

Sectoren: wisselend beeld

De industriële sector presteert goed. Met name de export is fors gestegen. Ook in de groothandel, detailhandel en de dienstverlenende sectoren is het economisch herstel zichtbaar. Zorgenkindje is nog altijd de bouwsector. In deze sector is de recessie nog niet voorbij.

Ondernemersvertrouwen positief

De verwachtingen voor 2011 zijn hooggespannen. De ondernemers in Centraal Gelderland verwachten volgend jaar betere omzetresultaten. Daarnaast verwachten ze dat de export gaat aantrekken dat de werkgelegenheid gaat toenemen. In alle sectoren – met uitzondering van de bouw – is het ondernemersvertrouwen hoog. De groothandel en de transportsector spannen de kroon. In de deze sectoren is het vertrouwen het hoogst.

Het ondernemersvertrouwen* scoort in heel Nederland gemiddeld 11,3. In Centraal Gelderland ligt het vertrouwen boven het landelijk gemiddelde met 13,5.

Deelregio's

In de Achterhoek is de export de motor achter het economisch herstel. Omzet en werkgelegenheid nemen toe. Minpuntje is de lage investeringsbereidheid.

Stijgende investeringen en een groeiende omzet vormen de basis voor het doorzetten van het herstel van de economie in de Stadsregio Arnhem Nijmegen. De werkgelegenheid neemt toe. Door de toename van de investeringen en lagere marges staat de winst nog onder druk.

Het bedrijfsleven in de Valleiregio kan gematigd tevreden zijn over het jaar 2010. De resultaten in deze regio blijven in z'n algemeenheid achter bij het landelijk gemiddelde. Opvallend is de sterke verbetering van de winstgevendheid.

Het ondernemersvertrouwen is in alle regio's groeiende. Ondernemers in de Achterhoek en Stadsregio Arnhem Nijmegen zijn optimistisch gestemd. In de Valleiregio is het optimisme iets minder groot en blijft het ondernemersvertrouwen achter bij het landelijke gemiddelde.

Vervolg zie volgende pagina

Conjunctuurenquête

De Conjunctuurenquête Nederland (COEN) is het gezamenlijke conjunctuuronderzoek van VNO-NCW, MKB Nederland, Centraal Bureau voor de Statistiek, Kamer van Koophandel en Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid.

Dit onderzoek brengt vier keer per jaar de belangrijkste ontwikkelingen en verwachtingen van het Nederlandse bedrijfsleven in kaart, uitgesplitst naar regio en bedrijfstak. Daarbij wordt in de analyse en de vraagstelling ingespeeld op actuele ontwikkelingen. De enquête is gebaseerd op kwalitatieve verwachtingen van ondernemingen en geeft daarom een stemmingsbeeld van ondernemers over de huidige en toekomstige gang van zaken.

Bron: Kamer van Koophandel Centraal Gelderland 2011

1.5 Organisatie

In bijlage 5 (Organisatie van het Operationeel Programma Oost) is de organisatie- en managementstructuur van het OP Oost weergegeven. Conform de bepalingen van de Algemene Verordening Structuurfondsen worden de verantwoordelijke autoriteiten – Managementautoriteit, Certificeringsautoriteit en Auditautoriteit – genoemd, inclusief hun taken en bevoegdheden.

De leden van het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland vormen gezamenlijk de *Managementautoriteit* van het OP Oost. Als zodanig zijn zij verantwoordelijk voor het totale beheer en de gehele uitvoering van het programma en voor het nemen van besluiten over subsidieaanvragen. De gezamenlijke uitvoering van het programma door de provincies Gelderland en Overijssel is gebaseerd op een convenant, waarin afspraken ten aanzien van inspanningen, prestatieverplichtingen, risico's en verantwoordelijkheid zijn opgenomen.

Toezicht op de effectiviteit en de kwaliteit van de uitvoering van het Operationeel Programma vindt plaats door het *Comité van Toezicht*. Het Comité besluit over de algemene strategie en het beleid van het programma en is verantwoordelijk voor het globale toezicht op de uitvoering van het programma. Het Comité is samengesteld uit bestuurlijke vertegenwoordigers van de provincies Gelderland en Overijssel, de stedelijke netwerken, de Sociaal Economische Raad van Gelderland en Overijssel, het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie¹³, de Coördinator Structuurfondsen Nederland en de Europese Commissie. De voorzitters van de Stuurgroepen nemen deel aan de bijeenkomsten van het Comité van Toezicht.

Comité van Toezicht in 2010

Het Comité van Toezicht is in 2010 driemaal bij elkaar gekomen (maart, juni en december). De leden van het

Comité van Toezicht zijn dit derde uitvoeringsjaar van het OP Oost inmiddels goed bekend met de inhoud van het programma. De bijeenkomsten van het Comité kenmerken zich dan ook door levendige discussies. De inhoudelijke bijdrage van externe sprekers aan de vergaderingen levert de leden een goede koppeling op van toezicht op het programma en zicht op de praktijkervaringen van projectuitvoerders. Ook de toelichting tijdens de vergadering in maart en december 2010 van de Rijksauditdienst AA de heer Schieving, op de bevindingen van de auditrapportage en de reactie hierop van de Europese Commissie, versterkt de kennis van de aanwezigen. In de vergadering van december was het eindrapport nog niet klaar. Duidelijk is echter geworden dat de projectaudits een laag aantal fouten voor Oost-Nederland laat zien. Voorlopig komt dit neer op een zeer goede score 2.

In de samenstelling van de leden van het Comité van Toezicht hebben een aantal wijzigingen plaatsgevonden. Zo is de heer G. Muijzers opgevolgd door de heer K. Vander Eecken van de Europese Commissie. De heer K. Vander Eecken wordt bij afwezigheid vervangen door mevrouw B. Einhäuser eveneens vertegenwoordiger van de Europese Commissie. De heer H. Raven adviserend lid (ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie) heeft in december mevrouw Y. Lammers van ditzelfde ministerie opgevolgd. In bijlage 6 van dit verslag is de ledenlijst van het Comité van Toezicht en de Stuurgroepen opgenomen waarin deze en andere wisselingen zijn verwerkt.

In 2009 domineerde de gevolgen van de economische recessie voor het OP Oost de overleggen van het Comité van Toezicht. Geconstateerd kan worden dat in 2010 dit onderwerp niet meer is geagendeerd en slechts zijdelings in het Comité is besproken.

De voorzitter van het Comité van Toezicht wordt sinds eind 2009 maandelijks mondeling door de programmaleider

van de Managementautoriteit geïnformeerd over de voortgang van het OP Oost. In de bijeenkomsten van het Comité van Toezicht koppelen de voorzitters van de Stuurgroepen de uitvoering van het OP Oost voor de verschillende prioriteiten terug. Het Comité constateert dat vooral binnen Prioriteit 2 en 3 de uitvoering in het verloop van het verslagjaar nog steeds niet voldoende op gang is gekomen. Deze, reeds in 2009, geuite zorg van het Comité heeft ertoe geleid, dat de relatief trage indiening van subsidieaanvragen in de Prioriteiten 2 en 3 in het verslagjaar 2010 elke vergadering aan de orde is gesteld. In de vergaderingen is niet besproken of de vertraging in uitvoering een direct gevolg is van de extra crisismiddelen die in 2009 beschikbaar zijn gesteld.

In 2009 is in het Comité afgesproken dat het programma-management samen met betrokken stuurgroepleden deze problematiek gaat bespreken met de verantwoordelijke bestuurders van de stedelijke netwerken met als doel de N+2-doelstelling, de procesmatige kant van het Operationeel Programma en de context van het programma toe te lichten en de stedelijke netwerken te stimuleren projecten in te dienen. Het Comité van Toezicht streeft hiermee naar meer bestuurlijk draagvlak voor de uitvoering van projecten zoals voorgedragen op de projectlijsten van Prioriteit 2 en 3. De ronde langs de stedelijke netwerken is eind 2010 afgesloten. Het Comité overweegt in 2011 wederom nieuwe overleggen te laten organiseren om versnelling in Prioriteit 2 en 3 te realiseren. Het bezoeken van de gemeenten die nog geen Prioriteit 3 hebben aangevraagd, is vanwege de gemeentelijke verkiezingen verschoven naar de zomer van 2010. In de vergadering van december is de verwachting uitgesproken dat de gemeente Enschede, Hengelo en Apeldoorn door deze extra inspanningen projecten zullen indienen.

In de vergadering in juni is een voorstel tot wijziging van het Toetsingskader door het Comité van Toezicht goedgekeurd, waarna het Toetsingskader is gepubliceerd en in werking is getreden.

Een ander belangrijk agendapunt in 2010 vormde de Structuurfondsperiode vanaf 2014. Mevrouw Y. Lammers van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) meldt in juni de vorderingen van de ambtelijke werkgroep waarin ook de Managementautoriteiten vertegenwoordigd zijn. In de opgestelde position paper zijn de verschillende partijen het eens dat de regelgeving in de toekomstige periode vereenvoudigd moet worden en over de verbinding met

Europa 2020. In vervolg hierop heeft mevrouw Einhäuser een presentatie over het 5e Cohesierapport in de bijeenkomst van december gegeven.

In het overleg van maart 2010 is het Comité van Toezicht door de heer M. Prins van PPM Oost geïnformeerd over de aanpak van het Innovatiefonds Oost-Nederland. Vanuit het Innovatiefonds wordt geïnvesteerd in de vroege fase van jonge, kleine groeiende bedrijven met nieuwe ontwikkelingen op het terrein van voeding, gezondheid en technologie. Dit revolverend kredietfonds voor jonge innovatieve ondernemers zal tot 2015 haar middelen inzetten. In december hebben de heer J. Uitslag en mevrouw J. van der Zee het project 'Overijssel Innoveert' toegelicht. Deze regeling wordt ingezet om innovatieprocessen voor het MKB versneld te realiseren. De leden van het Comité hebben mede door deze toelichting in een vroeg stadium van de uitvoering van beide projecten een goed beeld gekregen van wat er met de beschikbare middelen gebeurt.

Tot slot, in 2010 heeft het Comité van Toezicht haar vergaderingen georganiseerd op locaties die dicht bij de inhoud van de uit het OP Oost gefinancierde projecten staan. De keuze voor deze locaties en de link naar projecten versterkt namelijk op een natuurlijke wijze de betrokkenheid van de leden van het Comité van Toezicht. Zo heeft de bijeenkomst van maart plaatsgevonden in een voormalig postkantoor in de Arnhemse wijk Klarendal. Dit gebouw heeft eerder EFRO-subsidie ontvangen. Na afloop van de vergadering heeft een bezoek aan de wijk plaatsgevonden, aangezien de revitalisering van de Klarendalse omgeving een project binnen het huidige programma is. In juni heeft de vergadering plaatsgevonden bij BMA Ergonomics in Zwolle, een organisatie die een bijzondere stoel hebben ontwikkeld onder de projectnaam 'SCOOP', mede gefinancierd vanuit het OP Oost. In december ten slotte, heeft de vergadering plaatsgevonden bij Exendis in Ede, waar het 'SOPRA'-project wordt uitgevoerd. Het doel van dit project is de ontwikkeling van en de kennisuitwisseling over een opslagmethode van zonne-energie.

De Stuurgroepen in 2010

Voor de inhoudelijke beoordeling van projecten zijn twee Stuurgroepen ingesteld. Deze Stuurgroepen adviseren de Managementautoriteit over de inhoudelijke kwaliteiten van projecten. Beide Stuurgroepen hebben een onafhankelijke voorzitter. De Stuurgroepen zijn verdeeld naar de inhoudelijke prioriteiten van het OP Oost.

In de Stuurgroep Prioriteit 1 nemen afgevaardigden van bedrijfsleven en kennisinstellingen zitting. Deze groep van twaalf deskundigen is aangevuld met drie vertegenwoordigers van de Managementautoriteit en het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. De Stuurgroep Prioriteit 1 is in het verslagjaar negenmaal bij elkaar gekomen. Daarnaast is eenmaal in klein comité vergaderd. De voorzitter van het Comité van Toezicht, mevrouw Van Haaren, heeft op uitnodiging één vergadering van de Stuurgroep bijgewoond en daarmee een goed beeld van dit overleg gekregen. Daarnaast heeft ook een gesprek plaatsgevonden met de beide Stuurgroepvoorzitters en mevrouw Van Haaren over de voortgang en de organisatie van de Stuurgroepen.

De Stuurgroep besteedt veel aandacht aan de beoordeling van de ingediende projecten in haar overleggen. Het innovatieve karakter van projectvoorstellen wordt getoetst en de mate waarin de projecten direct bijdragen aan de economische versterking van Oost-Nederland. Bij de beoordeling wordt vooral veel waarde gehecht aan het business- en implementatieplan om te borgen dat de projectuitkomsten ook daadwerkelijk leiden tot economische structuurversterking in de regio. Projecten in voorbereiding worden regelmatig aan de Stuurgroep voorgelegd. In enkele gevallen zijn door Stuurgroep vragen of adviezen aan de projectaanvrager meegegeven, hetgeen resulteerde in een sterker projectplan. De discussies in de Stuurgroep over de projecten kenmerken zich door een hoog kwaliteitsgehalte, met een kritische blik worden de projectvoorstellen beoordeeld. Tijdens de bijeenkomsten van de Stuurgroep zijn diverse malen presentaties verzorgd door projectaanvragers. Hoewel het niet de primaire taak van de Stuurgroep is om projecten in uitvoering te volgen, bieden deze presentaties de Stuurgroep de mogelijkheid om praktijkervaringen mee te nemen in de beoordeling van nieuwe aanvragen.

In 2010 is de Stuurgroepvoorzitter de heer Sporre op uitnodiging van de Europese Commissie in Brussel geweest om een toelichting te geven over de administratieve lasten die uitvoerders ervaren bij de uitvoering van projecten. Op deze wijze wordt geprobeerd en op constructieve wijze bij te dragen aan het op de agenda houden van dit onderwerp bij alle relevante partijen.

Tot slot kan hier worden vermeld dat als gevolg van de crisis de Stuurgroep heeft geconstateerd dat in de beoordeling van projecten het behoud van

werkgelegenheid in sommige gevallen van even grote waarde is als de creatie van nieuwe werkgelegenheid. In dergelijke gevallen wordt bij de beoordeling vooral bekeken welke werkgelegenheid een project met zich meebrengt, ongeacht de vraag of dit nieuwe werkgelegenheid is of behoud van anders verloren gegane werkgelegenheid.

De Stuurgroep voor Prioriteit 2 en 3 bestaat uit vertegenwoordigers van de stedelijke netwerken en uit deskundigen op het gebied van verkeer en vervoer, woon- en leefklimaat, bedrijventerreinen en integrale stedelijke ontwikkeling, aangevuld met een vertegenwoordiger van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. De Stuurgroep is in het verslagjaar vijf maal bij elkaar gekomen.

De Stuurgroep heeft in haar bijeenkomsten ingezet op het beoordelen van de kwaliteit van de voorgelegde projecten. De discussies in de Stuurgroep waren, naast de beoordeling van de ingediende subsidieaanvragen, met name gericht op de trage voortgang van beide Prioriteiten. Hiervoor heeft de Stuurgroep samen met het programmamanagement verschillende bijeenkomsten belegd met de verantwoordelijke bestuurders van de stedelijke netwerken om deze te stimuleren projecten in te dienen. Eind 2010 stelt de voorzitter van Stuurgroep 2 en 3 dat vooral in Prioriteit 2 mede door deze extra inspanningen het nodige in de pijplijn zit. De ronde langs de stedelijke netwerken is eind 2010 afgesloten. Voor 2011 wordt een nieuwe ronde langs de netwerken overwogen. In die gesprekken zal niet alleen het indienen van aanvragen aan de orde worden gesteld, maar ook de realisatie van projecten die zijn ingediend.

In Stuurgroep 2 en 3 is tevens de uitruilregeling besproken en in dit verband regelmatig de projectenlijsten van de stedelijke netwerken tegen het licht gehouden. Voor wat betreft de uitruilregeling hebben de betrokken stedelijke netwerken en provincies in een convenant onderlinge werkafspraken gemaakt met betrekking tot de Prioriteiten 2 en 3 van het programma. Bij de vaststelling van dit convenant eind 2006 is afgesproken dat in de loop van het programma uitgewerkte afspraken omtrent het behalen van de N+2-doelstelling zouden worden gemaakt en worden toegevoegd aan het convenant. In 2009 zijn in samenspraak met de convenantpartners deze uitgewerkte afspraken opgesteld. Deze zijn bekrachtigd door de Stuurgroep Prioriteit 2 en 3 in januari 2010 en door de Managementautoriteit in april 2010. Het Comité van Toezicht is over de bekrachtiging van deze interne werkafspraken geïnformeerd.

Afgevaardigden van de stedelijke netwerken hebben in de vergaderingen een toelichting gegeven op projecten in de pijplijn. Naarmate het jaar vorderde gebeurde dit steeds intensiever met een doorkijk naar projecten in de pijplijn voor 2011. De programmamanagers hebben in dit verband gezorgd voor het opstellen van actuele overzichten van de N+2 en de voortgang van de indicatoren. Hiermee is geprobeerd de noodzaak van een versnelde indiening van projecten scherp te krijgen onder de aanwezigen.

Het verdrag indienen van de aanvragen in Prioriteit 2 en 3 is tevens onderzocht in relatie tot de aandacht die deze Prioriteiten krijgen in de communicatie vanuit de Managementautoriteit. Aangenomen werd dat de focus in het programma op Prioriteit 1 ten koste zou gaan van de promotie van Prioriteit 2 en 3. Uit nader onderzoek van de communicatiemedewerker en de programmamanagers blijkt deze aanname onterecht. De exposure in bijvoorbeeld de lokale media is voor alle Prioriteiten en projecten ongeveer gelijk. De vraagstelling heeft uiteraard geleid tot een vergrote bewustwording van de communicatiemogelijkheden. Gezocht wordt op welke wijze communicatie strategisch ingezet kan worden om de voortgang voor Prioriteit 2 en 3 de komende programmajaren te ondersteunen.

Tot slot is in één van de vergaderingen van Stuurgroep 2 en 3 gesproken over de toekomst van de Structuurfondsen en de rol van de stedelijke netwerken en steden hierin. Dit onderwerp zal de komende jaren frequenter aan bod komen.

Programmabureau GO

De dagelijkse coördinatie van het programma ligt bij het programmabureau GO uitgevoerd door de afdeling Subsidieverlening van de provincie Gelderland in nauwe samenwerking met het Europaloket van de provincie Overijssel. Het programmabureau GO is verantwoordelijk voor de intake en het gereed maken voor besluitvorming van de ingediende subsidieaanvragen (financieel-technische en inhoudelijke beoordeling), de controle op de uitvoering van de activiteiten, monitoring en beheer van het programma en de PR en Communicatie. Het programmabureau GO is samengesteld uit medewerkers van de provincies Gelderland en Overijssel, aangevuld met externe financieel-technische en inhoudelijke deskundigen.

De Auditautoriteit heeft in 2010 systeemaudits en projectaudits uitgevoerd naar het functioneren van het

beheers- en controlesysteem bij de Managementautoriteit Oost-Nederland. Het programmabureau GO heeft de algehele controledruk vanuit Auditautoriteit en Certificeringsautoriteit, net als in eerdere jaren, als hoog ervaren. Enerzijds is dit een positieve ontwikkeling omdat dit de Managementautoriteit dwingt de programma-administratie goed te organiseren en te bewaken. Anderzijds gaat de controledruk deels ten koste van het (inhoudelijke) programmaverloop.

De Managementautoriteit heeft in 2010 diverse discussies gehad met de Auditautoriteit over de subsidiabiliteit van kosten en de mate waarin deze onderbouwd dienen te worden. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de complexiteit van de projecten en het ontbreken van een uitgekristalliseerd normenkader.

De Managementautoriteit hecht aan een hoge kwaliteit van de programma-uitvoering en heeft daarom in 2010 verder geïnvesteerd in professionalisering van de organisatie. Dit komt ook tot uiting in de ontvangen score 2 van de Rijksauditdienst AA, daar waar in 2009 nog een score 3 is afgegeven. De Managementautoriteit is zeer content met deze zichtbaar verbeterde score en blijft streven naar optimalisatie in de organisatie.

Het team programmamanagers van het programmabureau GO is in 2010 ongewijzigd voortgezet. Geïnvesteerd is op deskundigheidsbevordering van de teamleden en het versterken van de teamvorming. Dit gebeurde onder andere door het bijwonen van inhoudelijk gerelateerde workshops en cursussen. Zo hebben een aantal teamleden deelgenomen aan een bijeenkomst over accountantscontroles en zijn er kennisdelingsdagen georganiseerd. Dit zorgt voor een klimaat waarin onderlinge inhoudelijke en zinnige discussies gevoerd konden worden, hetgeen de kwaliteit van de uitvoering van het programma ten goede komt.

Het programmabureau GO heeft in 2010 duidelijk profijt van de verbeteringen in het Subsidie Monitoring Systeem (SUM). Voortaan kan hierdoor informatie nog beter worden geëxporteerd en kan de Managementautoriteit nog beter het programma beheersen. Het SUM draagt bij aan het realiseren van programma overzichten op maat en het tussentijds analyseren van het programma. Hiermee worden ook de andere partijen zoals de Stuurgroepen, Comité van Toezicht en evaluatoren beter bediend in het aanreiken van verantwoordingsnotities.

*Smart Chair en
Office Ontwikkel
Project*

DIRECTEUR KOEN VAN EIG VAN BMA ERGONOMICS

*Regionale samenwerking leidt tot
'slimme kantooromgeving'*

Hogeschool Windesheim, SallandElectronics en BMA Ergonomics werken in een periode van drie jaar samen in het SCOOP-project. Dit staat voor Smart Chair en Office Ontwikkel Project. De drie organisaties ontwikkelen een 'slimme kantooromgeving' die aansluit op veranderingen in de werkomstandigheden, zoals het flexwerken. Directeur Koen van Eig van BMA Ergonomics vertelt enthousiast over het project en de samenwerking.

Goede ondersteuning zorgt voor minder klachten en meer output

"Het zittende werk neemt nog steeds toe. Maar de mens is niet gemaakt om langdurig te zitten, waardoor goede ondersteuning noodzakelijk is. Voor optimale ondersteuning moet je een bureaustoel goed instellen. De meeste mensen vinden het instellen lastig, omdat ze weinig interesse hebben in zitten en ergonomie. Zeker als ze nog geen klacht hebben. Daarnaast ben je door het nieuwe werken niet meer gebonden aan tijd en plaats en kun je ook elders werken, zoals thuis. We wilden hier op inspelen door bedrijven oplossingen te bieden, waarmee ze deze nieuwe generatie medewerkers goed kunnen ondersteunen. Want ook als je niet achter je 'eigen' bureau zit, is het belangrijk dat je ergonomisch verantwoord werkt. Een goede zitondersteuning voorkomt klachten

en arbeidsuitval in de toekomst en heeft direct een positieve invloed op de productiviteit. Daarom moet het goed gebruiken van een stoel leuker. Maar hoe?

Slimme technologie

We kwamen bij BMA Ergonomics op het idee om meer elektronica in de kantooromgeving toe te passen. Door bijvoorbeeld sensoren in stoelen of een bureaus te plaatsen, krijgen gebruikers ervan via een softwareprogramma feedback over hun zit- en werkhouding. Zo gaan we zorgen dat kantoormeubilair wordt gebruikt zoals het hoort. Nu weten wij bij BMA Ergonomics alles van ergonomie en biomechanica, maar niet veel van elektronica. Tijdens een bijeenkomst van Kennispoort

– een netwerkorganisatie voor het uitwisselen van kennis en het realiseren van innovatieve plannen in Zwolle – kwamen we in contact met SallandElectronics. Een bedrijf met kennis van slimme technologie, dat juist weer zocht naar toepassingen. De Hogeschool Windesheim – één van de krachten achter Kennispoort – bleek een zeer geschikte partij voor het gebruikersonderzoek. Een mooie regionale samenwerking was geboren.

Elkaar vertrouwen

Naast de Hogeschool Windesheim, hebben we de faculteit Toegepaste Ergonomie van de TU Delft gevraagd om wetenschappelijk onderzoek te doen naar het effect van de inzet van deze slimme technologie. De onderzoeksresultaten zijn heel

positief. Als verschillende disciplines samenwerken is wederzijds vertrouwen noodzakelijk. Vanaf dag één moet er een chemie zijn tussen de partijen. Het is een langdurig traject dat voor bedrijven van onze grootte financiële risico's met zich meebrengt. Je moet met elkaar leren omgaan en van elkaar accepteren dat je na twee stappen vooruit ook wel eens een stap terug doet. Dat vraagt om een uitgebreide kennismaking. Niet alleen op directieniveau, maar juist ook tussen medewerkers die het project uitvoeren. De klik was er al snel. We besloten om gezamenlijk een businesscase te formuleren.

'Een goede zitondersteuning voorkomt klachten en arbeidsuitval in de toekomst en heeft direct een positieve invloed op de productiviteit'. Daarom moet het goed gebruiken van een stoel leuker. Maar hoe?

Gezamenlijke subsidieaanvraag

We concludeerden al snel dat de onderzoeks- en ontwikkelingskosten een te groot financieel risico voor ons zouden zijn. Daarom zochten we naar mogelijkheden voor subsidie. Ook hier kwam netwerkorganisatie Kennispoort weer van pas. Zij wezen

ons op de EFRO-subsidie. We hebben met de drie organisaties een gezamenlijke aanvraag ingediend. Voor het opstellen van de aanvraag vroegen we subsidieadviesbureau PNO om hulp. Zij werken landelijk met een kantoor in Hengelo. Subsidieadviseurs weten de weg en kennen de regels. We zijn door hen goed geholpen, maar een succesvolle aanvraag valt of staat met een sterke businesscase.

Sterke argumenten

Onze businesscase toont aan dat het toekennen van een subsidie zorgt voor een verdere groei van de betrokken bedrijven en voor meer onderzoek bij de Hogeschool Windesheim. Dat

levert werkgelegenheid op en is goed voor de kenniseconomie van de regio Oost-Nederland. Ik denk dat de beoordelingscommissie goed heeft kunnen zien wat de praktische commerciële waarde is van de mogelijke producten. Daarnaast weet ik dat meegeteld heeft, dat de betrokken partijen zich bewezen hebben op het

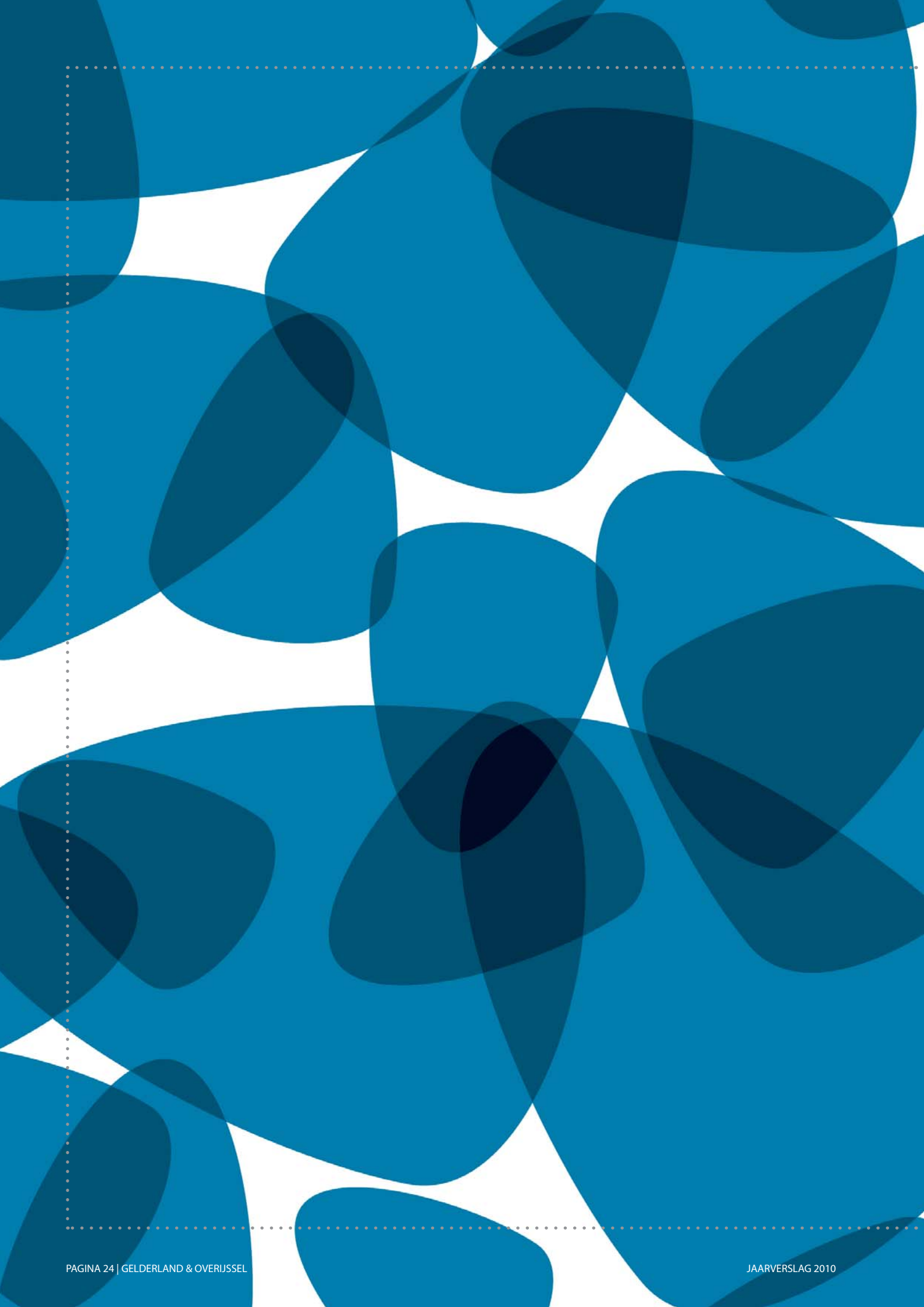
gebied van duurzaamheid en innovatie. Tot slot zorgt de toepassing van slimme technologie in de kantooromgeving voor een beter welzijn van mensen en energiebesparing. Deze argumenten zorgden ervoor dat we de subsidie kregen toegekend."

Kansen voor Oost-Nederland

Het ondersteunen van bedrijven met subsidie zorgt voor een verdere ontwikkeling van de economie. Niet alleen kwantitatief door meer werkgelegenheid, maar ook kwalitatief door meer gebruik van (wetenschappelijke) kennis. Mooie kansen voor zowel hogescholen als universiteiten. Toonaangevende projecten leveren een bijdrage aan het imago van deze onderwijsinstellingen, wat weer studenten aantrekt. Een groot deel van deze studenten blijft later in de regio wonen en werken. Dit draagt bij aan de economie en levendigheid van de provincies Gelderland en Overijssel.

Begunstigde: BMA Ergonomics

- Totale publieke financiering: € 1.086.515
- Toegekende EFRO-subsidie binnen het totaal: € 543.258
- Looptijd: 1 januari 2009 tot 31 december 2011

2. Algemene voortgang van de uitvoering van het OP Oost

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de uitvoering van het OP Oost voor het verslagjaar 2010. Het hoofdstuk volgt de voorgeschreven indeling. Aandacht wordt besteed aan de resultaten tot nu toe en een analyse van de voortgang van het programma (paragraaf 2.1). In dit hoofdstuk wordt tevens informatie gegeven over de inachtneming van de communautaire wetgeving (paragraaf 2.2), eventuele uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingen (paragraaf 2.3), eventuele wijzigingen in het programma (paragraaf 2.4), belangrijke wijzigingen zoals bedoeld in art. 57 van Verordening (EG)1083/2006 (paragraaf 2.5), complementariteit met andere EU-instrumenten (paragraaf 2.6) en de toezichtregelingen (paragraaf 2.7).

2.1 Resultaten en voortgangsanalyse

Na het aanloopjaar in 2007 is de uitvoering en organisatie van het GO-programma in 2008 daadwerkelijk van start gegaan. In 2009 is de uitvoering van het programma en de organisatie geprofessionaliseerd en ontwikkeld. In 2010 is de uitvoering van het programma verder op stoom geraakt en heeft de Managementautoriteit het verloop zo goed mogelijk gefaciliteerd en de kwaliteit gewaarborgd.

In 2010 heeft de Managementautoriteit prioriteit gelegd bij de volgende elementen:

1. Investeren in aanjagen en begeleiden projectaanvragen

In 2010 is vanuit de Managementautoriteit extra aandacht besteed aan de ondersteuning van projectindieners. Voor het faciliteren van een efficiënte en effectieve indiening en beoordeling van projecten, worden de projectindieners door de programmamanagers intensief begeleid en zo goed mogelijk project in te dienen.

Voor het indienen van projecten binnen Prioriteit 1 worden door de agendacommissie projecten in een vroeg stadium bekeken op basis van een ingevuld oriëntatieformulier. Vervolgens worden door zowel Oost NV als de programmamanagers vrijblijvend adviezen gegeven aan de projectuitvoerders over de uitwerking en ontwikkeling van het project. Ook in een later stadium bij de uitwerking van de projectplannen kunnen de projectuitvoerders bij het programma terecht voor advisering.

In 2010 is door het programmamanagement Prioriteiten 2 en 3 stevig ingezet op het laten plaatsvinden van een of meerdere gesprekken voorafgaand aan het indienen van projecten. Tot eind 2009 vonden deze gesprekken min of meer incidenteel plaats, met als gevolg dat projectplannen soms onnodig ingewikkeld opgezet en uitgewerkt werden. Dit heeft zelfs een aantal keren geleid tot extra werk, bijvoorbeeld als gevolg van de noodzaak van een gewijzigde beschikking. In 2010 is er dus voor gekozen om dit te verbeteren en de voorgesprekken met projectindieners structureel te organiseren. De conceptprojectplannen worden dan met de programmamanagers besproken en de projectuitvoerders ontvangen advies voor de verdere uitwerking.

In 2010 is ook, sterker dan in de programmajaren hiervoor, door de programmamanagers geïnvesteerd in intensief contact met de projectuitvoerders in de fase tussen indiening en beschikking. Eventuele open eindjes worden door deze intensivering sneller opgelost en het vergroot de betrokkenheid tussen beide partijen.

Nadat een subsidiebeschikking is afgegeven, vindt een startgesprek plaats tussen de projectuitvoerders en vertegenwoordigers van het programmabureau GO. Doel van het startgesprek is de voorwaarden van de beschikking toe te lichten en mogelijke vragen of onduidelijkheden tijdig te bespreken. Tijdens dit gesprek wordt ook een handleiding uitgereikt over het opzetten van een goede administratie. Ook in de periode hierna is met enige

regelmaat contact tussen de projectuitvoerder en het programmabureau. Het accent in deze fase ligt op de begeleiding bij het indienen van de voortgangsrapportages en de einddeclaratie. Uit de reacties van de projectuitvoerders kan worden opgemaakt dat de mate van contact en begeleiding zeer wordt gewaardeerd. De keuze voor een intensievere afstemming tussen projectuitvoerder, Oost NV en programmamanagers in alle fases van de aanvraag, draagt bij aan een kwalitatieve inhoudelijk en financieel-technisch uitvoering van projecten.

In 2010 lag voor de programmamanagers van Prioriteit 2 en 3 tevens een opgave in het extra investeren in het aanjagen van projecten. In 2009 was al geconstateerd dat het programma voor deze prioriteiten de komende jaren een inhaalslag moest realiseren. Hiertoe is door het programmamanagement en de Stuurgroep in 2010 extra bestuurlijke druk uitgeoefend op het feitelijk indienen van projecten die, door de stedelijke netwerken, op hun projectenlijsten waren opgenomen. In paragraaf 2.3 wordt de wijze waarop het programmamanagement het indienen van projecten heeft proberen te versnellen, nader toegelicht.

2. Herijking indicatoren

De programma-indicatoren die worden gebruikt voor de inhoudelijke monitoring van het programma zijn op nationaal niveau tot stand gekomen. Zoals in eerdere jaarverslagen is aangegeven, worden niet alle indicatoren eenduidig gehanteerd. In 2009 heeft de landelijke werkgroep Evaluatie en Indicatoren de uitwerking van de te hanteren definities opgepakt. Bij alle indicatoren is de vertaalslag van de Europese naar de Nederlandse definitie gemaakt en bij enkele indicatoren zijn interpretatiebeslissingen genomen. Daarnaast heeft het EIM-rapport kengetallen ontwikkeld voor de indicatoren 'Uitgelokte private vervolginvesteringen' en 'Bruto gecreëerde arbeidsplaatsen'. Het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie heeft op basis van dit rapport een rekentool ontwikkeld, waarbij basisinformatie van projecten wordt omgezet naar beide streefindicatoren.

De Managementautoriteiten hebben hiermee in 2010 de beschikking gekregen over enkele nieuwe instrumenten om de indicatoren binnen

projecten te beoordelen. Op de vraag hoe deze instrumenten in de praktijk het beste kunnen worden gebruikt, is door de Managementautoriteit Oost-Nederland een voorstel gedaan in een notitie. Op basis hiervan zijn alle, tot 2010 beschikte, projecten door de programmamanagers 'onderworpen' aan de indicatorenherijking. Met andere woorden de oorspronkelijk geschatte indicatoren per project, zijn één voor één in dit verslagjaar tegen het licht gehouden en zo nodig herberekend. In overleg met de projectuitvoerders zijn de indicatoren per project opnieuw vastgesteld. Voor een verdere toelichting op de herijking indicatoren wordt verwezen naar paragraaf 2.1.1.

De aandacht die de Managementautoriteit besteedt aan de borging van de kwaliteit voor de verantwoorde uitvoering van het programma werpt haar vruchten af.

In 2010 is in totaal voor 29 projecten (exclusief Technische Bijstand) een positieve beschikking afgegeven. Deze projecten zijn ook allemaal in uitvoering genomen. In het verslagjaar is één project afgerond. Eind 2010 zijn er, samen met de 15 gecommitteerde projecten uit 2008 en 36 gecommitteerde projecten uit 2009, in totaal 80 projecten in uitvoering. Het totaal aan gecommitteerde EFRO-middelen voor het programma bedraagt eind 2010 € 90.275.492 zoals dit is terug te zien in tabel 2.1.a.

In dit verslagjaar wordt tabel 2.1, anders dan voorgaande jaren, op twee wijzen gepresenteerd. Tabel 2.1.a laat de gecommitteerde bedragen (inclusief wijzigingen gedurende het project) volgens de beschikkingen zien. In tabel 2.1.b staan eveneens de beschikte committeringen, maar worden van de vastgestelde projecten de committeringscijfers vervangen door de realisatiecijfers. Hierdoor wordt het huidige budgetbeslag inzichtelijk gemaakt. Overigens geldt dat tot en met 2010 nog maar één project is vastgesteld (in Prioriteit 3). Het verschil tussen de tabellen 2.1.a en 2.1.b is in dit jaarverslag daarom nog minimaal.

Ten overvloede: in tabel 2.1.a en 2.1.b is de verdeling weergegeven van de gecommitteerde Totale Subsidiabele Projectkosten (TSK) over de verschillende prioriteiten. In de kolommen wordt, naast de gecommitteerde EFRO-middelen, weergegeven wat de bijdrage is van de verschillende cofinanciers van het OP Oost tot en met 2010. De bijdrage per cofinancier wordt vergeleken met de doelstelling voor de totale programmaperiode. Naast de gecommitteerde EFRO-middelen en de doelstelling voor de totale programmaperiode is tevens een kolom opgenomen met de doelstelling tot en met 2010.

Tabel 2.1.a: financieel totaal overzicht oorspronkelijk gecommiteerde bedragen OP Oost 2010

	TSK		EFRO			NATIONAAL PUBLIEK				NATIONAAL PRIVAAT	
	GECOMMITTEERD 31/12/2010	GECOMMITEERD 31/12/2010	BEGROOTTOT 31/12/2010	DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA-PERIODE	DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA-PERIODE	DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA-PERIODE	GECOMMITEERD 31/12/2010			GECOMMITEERD 31/12/2010	DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA-PERIODE
						RIJK	REGIO	TOTAAL PUBLIEK			
Prioriteit 1 Regionale Innovatiekracht, kenniseconomie en ondernemerschap	198.046.603	63.925.884	52.834.000	95.276.000	95.276.000	24.784.487	31.822.915	56.607.402	77.513.317	21.173.000	
Prioriteit 2 Versterken innovatieklimaat in stedelijke netwerken	79.535.153	19.223.792	25.026.000	45.128.000	55.156.000	11.587.218	48.030.905	59.618.123	693.238	0	
Prioriteit 3 Versterken attractieve steden	18.397.788	4.988.472	9.500.000	17.132.000	19.036.000	2.600.000	10.409.316	13.009.316	400.000	1.904.000	
Prioriteit 4 Technische bijstand	4.274.688	2.137.344	3.640.000	6.564.000	6.564.000	0	2.137.344	2.137.344	0	0	
Totaal	300.254.232	90.275.492	91.000.000	164.100.000	176.032.000	38.971.705	92.400.480	131.372.185	78.606.555	23.077.000	

Tabel 2.1.b: financieel totaal overzicht gecommiteerde bedragen (incl. aanpassing vastgestelde realisatiecijfers) OP Oost 2010

	TSK		EFRO			NATIONAAL PUBLIEK				NATIONAAL PRIVAAT	
	GECOMMITTEERD 31/12/2010	GECOMMITTEERD 31/12/2010	BEGROOT TOT 31/12/2010	DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA- PERIODE	GECOMMITTEERD 31/12/2010			DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA- PERIODE	GECOMMITTEERD 31/12/2010	DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA- PERIODE	
					RIJK	REGIO	TOTAAL PUBLIEK				
Prioriteit 1 Regionale Innovatiekracht, kenniseconomie en ondernemerschap	198.046.603	63.925.884	52.834.000	95.276.000	24.784.487	31.822.915	56.607.402	95.276.000	77.513.317	21.173.000	
Prioriteit 2 Versterken innovatieklimaat in stedelijke netwerken	79.535.153	19.223.792	25.026.000	45.128.000	11.587.218	48.030.905	59.618.123	55.156.000	693.238	0	
Prioriteit 3 Versterken attractieve steden	18.381.218	4.984.833	9.500.000	17.132.000	2.600.000	10.396.385	12.996.385	19.036.000	400.000	1.904.000	
Prioriteit 4 Technische bijstand	4.274.688	2.137.344	3.640.000	6.564.000	0	2.137.344	2.137.344	6.564.000	0	0	
Totaal	300.237.662	90.271.853	91.000.000	164.100.000	38.971.705	92.387.549	131.359.254	176.032.000	78.606.555	23.077.000	

Uit de tabellen 2.1.a en b blijkt dat de in 2009 ingezette versnelling in de uitvoering in financieel opzicht in het verslagjaar 2010 is voortgezet. Eind 2010 komt de totaal gecommiteerde EFRO-bijdrage in projecten uit op € 90.271.853 (€ 90.275.492, exclusief aanpassing vastgestelde projecten 2.1.a). Op 31 december 2009 bedroeg de totaal gecommiteerde EFRO-bijdrage € 61.603.373. In totaliteit is in 2010 dus bijna € 29 miljoen aan EFRO-budget toegewezen aan projecten. Dit is meer dan begroot in de jaartranche van 2010 (€ 22,5 miljoen exclusief Technische Bijstand). Hiermee is de achterstand uit 2007 en 2008 ten opzichte van de begrote EFRO-committeringen in 2010 helemaal opgelost en loopt het programma als totaal in de pas met wat was begroot. Hierbij moet opgemerkt worden dat in Prioriteit 1 de committeringen zeer voorspoedig verlopen. In deze Prioriteit is tot en met 2010 ruim € 11 miljoen meer gecommiteerd, dan tot deze periode was begroot. Hieruit kan worden opgemaakt dat het MKB-bedrijfsleven, innovatieve samenwerkingsverbanden en kennisinstellingen de financieringsmogelijkheden die het OP Oost biedt uitstekend weten te vinden. Het OP Oost lijkt hiermee een belangrijke bijdrage te leveren aan de structuurversterking van de regionale economie en aan het op peil houden van de innovatieve bedrijvigheid in de regio. Daarnaast draagt het programma bij aan het beperken van de negatieve effecten van de economische crisis.

Eind 2009 lag de committering in Prioriteit 2 en 3 achter op de taakstelling voor de programmaperiode tot dan toe. In 2010 sluiten de committeringen in Prioriteit 2 niet voldoende aan op begrote jaartranche (iets meer dan 2 miljoen euro onder wat was begroot voor EFRO). Dit is niet alleen voor de jaartranche 2010 onvoldoende, het draagt ook niet bij tot het inhalen van de eerder (tot 2009) opgelopen achterstand. In 2010 bedroeg de gecommiteerde realisatie van projecten in Prioriteit 2 (€ 19.223.792). Dit is 77% van de begrote doelstelling (€ 25.026.000) tot eind 2010. Ter vergelijking dit is lager dan wat tot eind 2009 was gerealiseerd namelijk 80% ten opzichte van wat was begroot.

In Prioriteit 3 sluiten de committeringen wel aan op de begrote jaartranche voor 2010. Het begrote EFRO-bedrag van € 2.443.000 is zelfs met + € 117.000 overschreden. De gecommiteerde realisatie in Prioriteit 3 bedroeg eind 2010 € 4.984.833. Dit is 53% van de begrote doelstelling tot eind 2010, ter vergelijking in 2009 was dit nog 34%. Geconstateerd kan worden dat Prioriteit 3 in 2010, ten

opzichte van voorgaande jaren, zich voorzichtig heeft versneld.

De relatieve achterstand in committeringen voor de Prioriteiten 2 en 3 voor de programmaperiode tot en met 2010, is deels verklaarbaar door de gekozen aanpak. De betrokken regio's waren in 2008 en 2009 nog bezig met het opstellen van een lijst van prioritaire projecten. Een aantal regio's heeft deze lijsten pas in de loop van 2009 ter goedkeuring voorgelegd aan de Managementautoriteit.

De extra inspanningen van zowel Stuurgroepen als het programmamanagement in 2009 en 2010 ten spijt, is de eerder opgelopen achterstand in 2010 nog niet voldoende ingehaald. De Managementautoriteit is zich terdege van bewust dat hier de komende jaren nog steeds extra inspanningen voor gepleegd moeten worden.

Eind 2010 kan gesteld worden dat zowel voor Prioriteit 2 als Prioriteit 3 op bestuurlijk niveau voldoende draagvlak is en dat de projectenlijst met uitvoerbare projectideeën goed is gevuld. De ervaring leert echter dat het concretiseren en indienen van de projecten in veel gevallen moeizaam van de grond komt. Door het voortzetten van het intensieve contact met de projectaanvragers en constructief overleg op bestuurlijk niveau, wordt er naar gestreefd dat in 2011 een flink aantal projectideeën wordt ontwikkeld en ingediend als kwalitatief hoogwaardige projectvoorstellen.

Voor de cofinanciering van het programma valt op, dat, wat betreft de private cofinanciering, de doelstelling van de totale programmaperiode reeds ruimschoots is behaald. Dit is voornamelijk gerealiseerd door cofinanciering van projecten in Prioriteit 1. Binnen deze Prioriteit hebben flinke private investeringen plaatsgevonden in innovatieve clusterprojecten en bij individuele MKB-bedrijven. Het effect is dat, ten opzichte van de oorspronkelijke raming, na het uitvoeringsjaar 2010, de private bijdrage relatief hoog is en mede als gevolg daarvan het EFRO-interventiepercentage (30%) relatief laag. Ook de nationaal publieke cofinanciering ligt ultimo 2010 voor het programma als totaal goed op koers. Voor Prioriteit 2 geldt dat deze eind 2010 zelfs de doelstelling voor de hele programmaperiode al heeft overschreden.

Begin 2010 waren er nog 19 projecten in behandeling, die reeds in 2009 waren ingediend. In 2010 zijn in totaal 31 subsidieaanvragen ingediend. Daarvan hebben er

zeven in 2010 hun subsidieaanvraag weer ingetrokken. In het verslagjaar 2010 zijn in totaal 33 subsidieaanvragen aan de Stuurgroepen ter advisering voorgelegd. Hiervan zijn 32 projecten door de Stuurgroepen van een positief advies voorzien. Van deze 32 projecten zijn drie projecten door de Stuurgroep in december 2010 met positief advies voorgelegd aan de Managementautoriteit. De Managementautoriteit heeft hierover pas in 2011 kunnen besluiten, waardoor de projecten eind 2010 officieel nog in behandeling zijn. In 2010 hebben dus 29 projecten een positieve beschikking ontvangen. Eén project heeft van de Stuurgroep een negatief advies gekregen. Dit advies is door de Managementautoriteit opgevolgd en het project is negatief beschikt.

Eind 2010 zitten er bovendien weer dertien potentieel geschikte projecten in de pijplijn, die nagenoeg gereed zijn voor indiening. De ontwikkelde intakemethode binnen het OP Oost garandeert dat ingediende aanvragen, inhoudelijk en technisch, op hoofdlijnen voldoen aan de toetsingscriteria. Aanvragen in Prioriteit 1 worden normaliter in eerste instantie begeleid door Oost NV. De deskundige medewerkers van Oost NV ondersteunen de projectindienaar bij het versterken van de aanvraag in relatie tot de gestelde criteria. De inzet van Oost NV verhoogt de kans op perspectiefrijke projectvoorstellen.

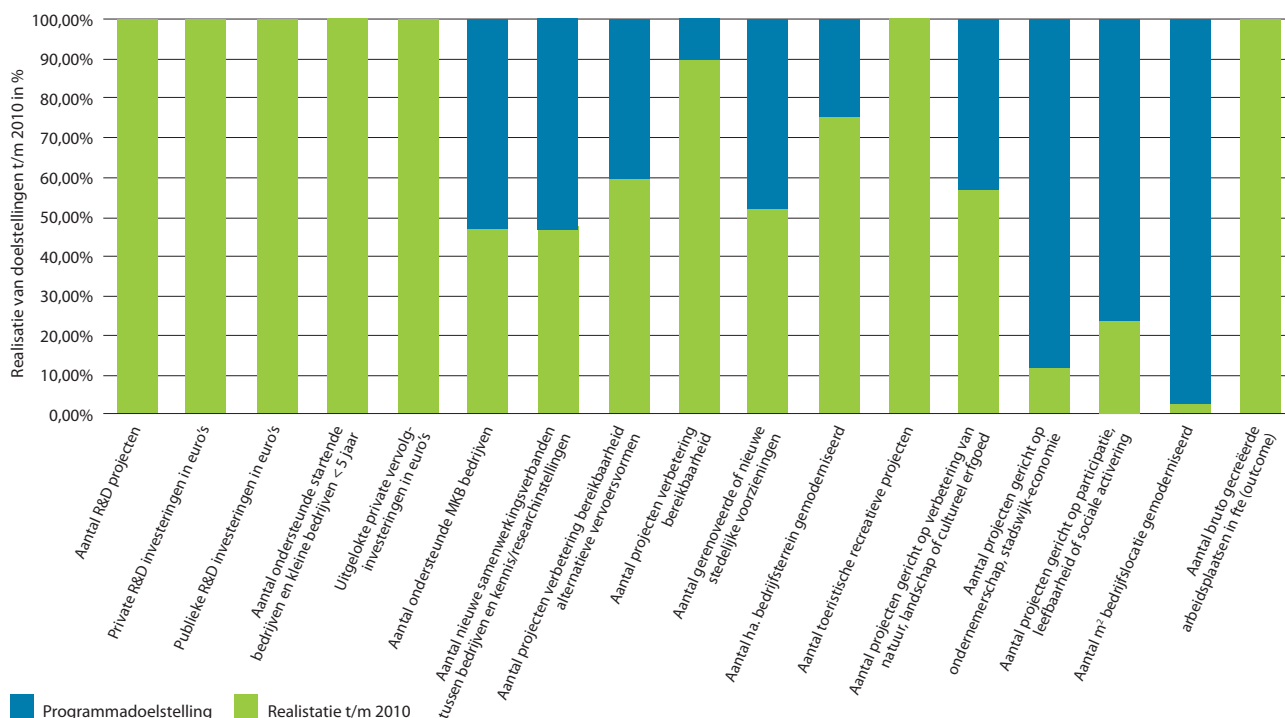
Vervolgens wordt in samenspraak met de programma-managers de aanvraag ingediend bij de Managementautoriteit. In Prioriteit 2 en 3 hebben de steden en stedelijke netwerken gezamenlijk prioriteiten op projectniveau vastgesteld. Dit vereenvoudigt de toets op de geschiktheid van projectvoorstellen en geeft richting aan de projectontwikkeling. Op grond van deze voorbereidende werkzaamheden mag verwacht worden dat een aanzienlijk gedeelte van de projecten in de pijplijn, in 2011 en in de jaren daarna, tot een positief advies van de Stuurgroepen kan worden gebracht.

2.1.1 Materiële voortgang van het Operationeel Programma

Op basis van de verleende beschikkingen aan de 80 goedgekeurde projecten (29 in 2010, 36 in 2009 en 15 in 2008), is een analyse gemaakt van de voortgang op de indicatoren (zie tabel 2.2). In tabel 2.2 zijn de scores verwerkt na herijking van de indicatoren. Er is één project in 2010 afgerond en vastgesteld. Voor dit project is gebruik gemaakt van de gerealiseerde waarde.

Voor de overzichtelijkheid worden de gegevens van tabel 2.2 tevens weergegeven in onderstaande staafdiagram.

Staafdiagram voortgang indicatoren 2010

De aanleiding voor de herijking van de indicatoren is opgenomen in paragraaf 2.1.

In de toepassing kan het voorkomen dat een project 'scoort' op indicatoren die zijn gedefinieerd voor andere maatregelen en prioriteiten dan waarbinnen het project wordt beschikt. Op basis van een eerdere interpretatie van de werkgroep Evaluatie en Indicatoren volgt de Managementautoriteit Oost de lijn dat projecten kunnen scoren op alle indicatoren die gedefinieerd zijn voor dezelfde Prioriteit. Een project dat wordt beschikt binnen Maatregel 1.1 kan dus ook scoren op een 1.2-indicator, maar niet op een 2.1-indicator. De verdeling van de 21 categorieën van de rekentool, waarmee de bruto gecreëerde arbeidsplaatsen en het volume private vervolginvesteringen kan worden berekend, is gemaakt op Prioriteitsniveau en sluit daarmee aan bij de interpretatie van de werkgroep.

Eind 2009 heeft het programmabureau GO het initiatief genomen om de te beschikken projecten en streef-indicatoren naast de nieuwe, nationaal overeengekomen, indicatordefinities te leggen. Vanaf 2010 is voor alle, te beschikken, subsidieaanvragen gebruik gemaakt van de nieuwe indicatordefinities.

In 2010 is door de Managementautoriteit tevens besloten om alle beschikte projecten met terugwerkende kracht te toetsen aan de indicatorenherijking. In dit verband dient vermeld te worden dat bij reeds beschikte projecten dit geen consequenties oplevert over de hoogte van de verleende subsidie. De streefindicatoren van de reeds beschikte projecten zijn getoetst aan de door de werkgroep Evaluatie en Indicatoren beschreven beoordeling van indicatoren met en zonder kengetallen. Indien op basis van deze inventarisatie afwijkingen zijn geconstateerd, is de Managementautoriteit in gesprek getreden met de projectuitvoerder om de streefindicatoren opnieuw tegen het licht te houden. In sommige gevallen heeft dit geleid tot een aanpassing van de indicatoren in de beschikking of tot (aanvullende) afspraken over de verantwoording van de indicatoren. Bij de indicatoren "Bruto gecreëerde werkgelegenheid" en "Private vervolginvesteringen" is met de aanvrager besproken voor welke verantwoording gekozen zou worden. Indien aanvragers geen uitgesproken voorkeur hadden, is de rekentool van het ministerie van EL&I aangehouden.

De totstandkoming van de streefindicatoren en de afspraken over de verantwoording van de realisatie zijn op

een overzichtelijke wijze vastgelegd. De Managementautoriteit heeft bij alle herijkte projecten een indicatorenwijzigingsformulier gehanteerd, waarop is aangegeven welke streefwaarden wijzigen en welke afspraken hierover zijn gemaakt met de aanvragers. Tevens hebben de herijkte projecten een schriftelijke bevestiging ontvangen van de nieuwe streefwaarden van hun project. Voor nieuwe aanvragen is op het preadviesformulier, dat gebruikt wordt voor het advies richting Stuurgroep, ruimte gecreëerd voor een tekstuele beschrijving van de beoordeling van de streefwaarden binnen het project, inclusief eventuele afspraken hierover met de aanvragers. Voor alle projecten geldt dat, indien het project 'scoort' op de indicatoren die met de rekentool worden berekend en met de aanvrager is afgestemd dat dit daadwerkelijk zo gebeurt, de rekentool is toegevoegd aan het dossier.

Analyse tabel 2.2

Analyse van de gegevens in tabel 2.2. leidt tot de volgende constatering over de ontwikkeling van het OP Oost-Nederland.

1. Omdat er nog maar één project vastgesteld is, zijn de scores op de indicatoren bijna volledig gebaseerd op indicatoren van de gecommitteerde projecten. De gecommitteerde scores zullen nu de herijking in 2010 heeft plaatsgevonden, beter overeenkomen met de in de toekomst daadwerkelijk gerealiseerde scores. Desondanks is het in dit stadium, op basis van de gecommitteerde indicatoren, niet eenvoudig om uitspraken te doen over de materiële voortgang van het programma. Pas nadat in 2011 en daarna meer projecten hun eindafrekening hebben ingediend, komt meer zicht op de daadwerkelijke realisatie van de scores op de verschillende indicatoren. De verwachting is dan ook dat in het verslag van volgend jaar de eerste betrouwbare uitspraken over de resultaten kunnen worden gedaan.
2. Door de herijking zijn de scores op een aantal indicatoren lager uitgekomen dan in het jaarverslag van 2009 was weergegeven. Het gaat dan om de volgende indicatoren:
 - Aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis- en researchinstellingen;
 - Aantal projecten verbetering bereikbaarheid;
 - Aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen.

Tabel 2.2: Materiële voortgang van het programma

INDICATOR	PRIORITEIT 1		PRIORITEIT 2		PRIORITEIT 3		TOTAAL	
	DOEL*	REALISATIE 2010	DOEL	REALISATIE 2010	DOEL	REALISATIE 2010	DOEL	REALISATIE 2010
Aantal R&D projecten	15	57					15	57
Private R&D projecten (in euro's)	10.000.000	74.032.005					10.000.000	74.032.005
Publieke R&D projecten (in euro's)	10.000.000	104.643.902					10.000.000	104.643.902
Aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven < 5 jaar	150	403			30	135	180	538
Uitgelokte private vervolginvesteringen in euro's	25.000.000	42.332.392					25.000.000	42.332.392
Aantal ondersteunde MKB bedrijven	2.000	883			30	70	2.030	953
Aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/researchinstellingen	100	47					100	47
Aantal projecten verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersvormen							10	6
Aantal projecten verbetering bereikbaarheid					10	9	10	9
Aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen					25	12	35	18
Aantal ha bedrijfsterrein gemoderniseerd					200	158	210	158
Aantal toeristische recreatieve projecten					10	11	10	11
Aantal projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed					14	8	14	8
Aantal projecten gericht op ondernemerschap, stadswijkeconomie							25	3
Aantal projecten gericht op participatie, leefbaarheid of sociale activering							25	6
Aantal m2 bedrijfslocatie gemoderniseerd					200.000	4.800	200.000	4.800
Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte (outcome)	900	2.417	1.250	264	25	22	2.175	2.703

* In de kolommen doel zijn de totale streefwaarden voor de gehele programmaperiode opgenomen

De score in 2010 op deze drie indicatoren ligt overigens ook na de herijking in lijn met de target, zodat de herijking geen negatieve gevolgen lijkt te hebben voor de beoordeling van de voortgang van het programma.

3. Ondanks de herijking zijn de waarden van enkele centrale indicatoren (vooral in Prioriteit 1) in 2010 al hoger dan de streefwaarden, die aan het begin van het programma zijn vastgesteld. Dit is te verklaren door de effecten, die verwacht worden van de versterking van de ondersteunings- en 'aanjaag'-infrastructuur, die met een aantal projecten in Prioriteit 1 tot stand is gebracht.
4. Tabel 2.2 maakt inzichtelijk dat de realisatie van een aantal indicatoren in Prioriteit 2 en 3 vooralsnog achterblijft ten opzichte van de doelstelling voor de hele programmaperiode. Voor Prioriteit 2 betreft het projecten die bijdragen aan de indicatoren 'aantal projecten verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersvormen', 'aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen' en 'projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed'. In de projectlijsten van de stedelijke netwerken zijn projecten die bijdragen aan deze indicatoren opgenomen. De voorbereiding om deze, meer infrastructurele projecten (alternatieve vervoersvormen en stedelijke voorzieningen), uitvoeringsgereed in te dienen, vergt echter veelal meer tijd.
5. In Prioriteit 3 zijn de indicatoren 'aantal ondersteunde MKB-bedrijven', 'aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven <5 jaar' en 'aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte' volledig of bijna volledig gerealiseerd. De scores op de overige indicatoren blijven vooralsnog flink achter. Dit is deels het gevolg van het gegeven dat het aantal gecommitteerde projecten binnen Prioriteit 3 beperkt is. De aard van de enkele projecten die wel gehonoreerd zijn, is eind 2010 bepalend voor de realisatie op de verschillende indicatoren. Dit is vooral zichtbaar in het moderniseren van bedrijfsterreinen en bedrijfslocaties. Als gevolg van de economische crisis is de vraag naar gemoderniseerde bedrijfsterreinen afgenomen en is de verwachte return on investment laag. In de uitvoering van het programma is het in deze omstandigheden niet eenvoudig projecten die

bijdragen aan deze indicatoren van de grond te krijgen. Daarnaast blijft het aantal projecten gericht op ondernemerschap, stadswijkeconomie en projecten gericht op participatie, leefbaarheid en sociale activering nog achter bij de taakstelling. Deels komt dit door de nieuwe interpretatie van de indicatoren. Die stelt dat de indicatoren die beginnen met 'aantal projecten ...' dit op projectniveau geldt, waardoor dus alleen een 1 of een 0 kan worden gescoord. Projecten waarbinnen meerdere deelprojecten spelen, gericht op bijvoorbeeld leefbaarheid krijgen dus maximaal een score 1. Hier is geen rekening mee gehouden op het moment dat de streefwaarden van het programma zijn bepaald.

De komende jaren zal het programmamanagement actief aansturen op de realisatie van projecten binnen Prioriteit 3. Focus komt hier te liggen op projecten die bijdragen aan de realisatie van de indicatoren die eind 2010 nog zijn achtergebleven. Overigens wordt deze opgave deels beperkt door het aanbod dat door de stedelijke netwerken middels de projectenlijst is opgesteld.

Vanaf het jaarverslag 2009 dienen ook de kernindicatoren inzichtelijk te worden gemaakt. De kernindicatoren zijn in het OP Oost een selectie en uitsplitsing van de programma-indicatoren. Tabel 2.3 geeft de (gecommitteerde) kernindicatoren tot en met 2010 weer volgens de opmaak zoals deze kernindicatoren ook in het digitale SFC systeem worden weergegeven.

2.1.2 Financiële informatie

In het verslagjaar 2010 is voor een bedrag van € 7.519.435 aan gerealiseerde uitgaven ingediend bij en gecertificeerd door de Certificeringsautoriteit. Deze declaratie is in oktober 2010 aangeboden aan de Europese Commissie. Op 4 januari 2011 is de betaling hiervoor ontvangen.

In 2009 heeft het OP Oost een extra werkvoorschot ontvangen van 2,5% van het programmabudget. Vanaf 2010 is het extra werkvoorschot vast opgenomen in de jaarlijks te ontvangen voorschotten tot en met 2014 (aangezien 2015 het laatste jaar is van de uitvoeringsperiode). Het totaal aan ontvangen voorschot in 2010 is daarmee € 12.307.500 (7,5% van het programmabudget).

Tabel 2.3: Materiële voortgang kernindicatoren van het programma

KERNINDICATOR	PRIORITEIT	DEFINITIEVE DOELSTELLING	2010
10 - Investment induced (million €)	1	25	42
1 - Jobs created	1	900	2.417
1 - Jobs created	2	1.250	264
1 - Jobs created	3	25	22
34 - Number of tourism projects	2	10	11
40 - Number of projects seeking to promote businesses, entrepreneurship, new technology	3	25	3
4 - Number of RTD projects	1	15	57
5 - Number of cooperation project enterprises-research institutions	1	100	47
7 - Number of direct investment aid projects to SME	1	2.000	883
7 - Number of direct investment aid projects to SME	3	30	70
8 - Number of start-ups supported	1	150	403
8 - Number of start-ups supported	3	30	135

In tabel 2 (bijlage 2) wordt de financiële voortgang van OP Oost wat betreft de gedeclareerde uitgaven in betaalaanvragen tot en met 2010 weergegeven.

2.1.3 N+2

Ten aanzien van de financiële voortgang van het OP Oost geldt de eis dat voldaan moet worden aan de N+2-regel. De N+2-regel geeft de verhouding weer tussen de begrote vastlegging van het programma door middel van jaartranches en de besteding van de EFRO-middelen door ingediende betalingscertificaten bij de Europese Commissie. Wordt de N+2 niet gehaald, dan gaat de Europese Commissie over tot automatische decommitting van dat deel van de middelen, dat niet via gecertificeerde uitgaven is verantwoord. In tabel 2.4 (uitgaven van OP Oost volgens N+2) staan de uitgaven die

hiervoor op programmaniveau moeten worden gedaan. Voor het geven van een goed overzicht is, anders dan in voorgaande jaarverslagen, deze tabel uitgebreid met de bedragen voor de jaren tot aan het einde van de programmaperiode.

Uit de tabel blijkt dat tot en met het verslagjaar 2010 voor een bedrag van € 17.949.452 aan gecertificeerde uitgaven via de betaalaanvragen aan de Europese Commissie is gerapporteerd. Het OP Oost heeft hierdoor per 31 december 2010 voldaan aan de N+2-eis.

Aanpassing N+2-targets

In 2009 hebben de lidstaten overeenstemming bereikt over het wijzigingspakket Structuurfondsen. De wijzigingen beogen een vereenvoudiging, versnelling en versoepeling in de uitvoering van de Structuurfondsen. Hiervoor is de Algemene verordening Structuurfondsen

Tabel 2.4: Uitgaven van OP Oost volgens N+2 (in €)

JAAR	JAARTRANCHES VOOR N+2 (A)	7,5% VOORSCHOT (B)	N+2-BASIS (A-B)	EFRO IN BETAAL- AANVRAGEN	NOG TE REALISEREN UITGAVEN
2009	€ –	€ 12.307.500	€ –	€ 10.430.017	–
2010	€ 26.183.333	€ 12.307.500	€ 13.875.833	€ 17.949.452	–
2011	€ 52.866.667	€ 12.307.500	€ 40.559.167		
2012	€ 79.950.000	€ 12.307.500	€ 67.642.500		
2013	€ 107.533.333	€ 12.307.500	€ 95.225.833		
2014	€ 135.616.667	€ 12.307.500	€ 123.309.167		
2015	€ 164.100.000	n.v.t.	€ 164.100.000		

(1083/2006) aangepast. Op basis van de formele besluitvorming over het wijzigingspakket in 2010, zijn de maatregelen met terugwerkende kracht (ten behoeve van de gehele programmaperiode) in werking gesteld.

Dit wijzigingspakket heeft gevolgen voor de jaarlijkse N+2-target. Dit is in dit jaarverslag 2010 voor het eerst zichtbaar in tabel 2.4. De N+2-target wordt bepaald aan de hand van de (cumulatieve) jaartranche van twee jaar ervoor. De targets zijn gewijzigd, doordat jaartranche 2007 voor de bepaling van het N+2-target gelijkmatig is verdeeld over de zes daarop volgende uitvoeringsjaren. Dit betekent dat met terugwerkende kracht in 2009 geen N+2-meting heeft plaatsgevonden (2009 = € 0) en dat de jaren na 2009 de N+2-targets significant lager liggen dan oorspronkelijk was begroot.

Uit tabel 2.4 valt op te maken dat de N+2 doelstelling voor 2010 ruimschoots is gehaald, maar dat anderzijds voor de komende jaren aanzienlijke realisatiedoelstellingen resteren. De Managementautoriteit is zich terdege van bewust dat in 2011 en in de jaren daarna een extra inspanning noodzakelijk is om de N+2 target te realiseren. Reeds in 2010 is hierop geanticipeerd door bewust het bestedings- en verantwoordingsritme van projecten te monitoren. Op basis van de uitgavenplanningen en de verantwoorde realisaties van projecten in het eerste kwartaal van 2011 is de verwachting dat ook in 2011 kan worden voldaan aan de N+2-eis.

2.1.4 Informatie over de uitsplitsing van het gebruik van de fondsen

In tabel 3 (bijlage 3) is een cumulatieve uitsplitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie over de uitvoering gegeven, overeenkomstig deel C van bijlage II van Verordening (EG) Nr. 1828/2006. Met andere woorden: de projecten, die een beschikking tot subsidieverlening hebben ontvangen, worden conform bijlage II Verordening (EG) 1828/2006 gerubriceerd naar vijf dimensies:

- **Dimensie 1: prioritair thema**
Hierbij worden de projecten ingedeeld naar 86 prioritaire thema's. Voorbeelden hiervan zijn: OTO-infrastructuur; Investerings die rechtstreeks betrokken zijn bij onderzoek en innovatie; Sanering van bedrijfsterreinen en verontreinigde grond; Ontwikkeling van culturele infrastructuur; etc.;
- **Dimensie 2: financieringsvorm**
Projecten worden hier gerubriceerd naar 'non-repayable aid' (bijvoorbeeld subsidies), 'aid (loan, interest subsidy, guarantees)', 'venture capital (participation, venture capital fund)' of 'other forms of finance';
- **Dimensie 3: gebied**
Dit betreft de indeling naar stad of platteland;

- **Dimensie 4: economische activiteit**

In deze dimensie worden projecten ingedeeld naar één van de 22 economische categorieën. Voorbeelden hiervan zijn: be- en verwerkende industrie, vervoer, openbaar bestuur en bouwnijverheid;

- **Dimensie 5: plaats van uitvoering**

Dit betreft de indeling naar provincie Gelderland of de provincie Overijssel.

In tabel 3 (bijlage 3) en de daaronder uitgewerkte dimensies vallen een aantal zaken op. In lijn met de programma-doelstellingen van het OP Oost is in verhouding tot andere prioritaire thema's een relatief hoger bedrag van het programmabudget besteed aan projecten onder de prioritaire thema's twee, drie, zeven en negen. Deze vallen alle vier onder Onderzoek en Technologische Ontwikkeling (OTO), innovatie en ondernemerschap. Het binnen thema zeven (investeringen in ondernemingen die rechtstreeks betrokken zijn bij onderzoek en innovatie) beschikte bedrag aan projecten is in 2010 zelfs meer dan verdubbeld ten opzichte van het jaar daarvoor. Een sterke toename is zichtbaar aan projecten binnen thema 23 (transport, regionale wegen). Het beschikte bedrag aan vervoersprojecten is toegenomen door goedkeuring van projecten op dit terrein in Prioriteit 2.

Bij de start van het programma is als doelstelling gesteld minimaal 61,5% van de EFRO-middelen aan projecten te besteden die bijdragen aan het behalen van de Lissabondoelstellingen. Om dit streven meetbaar te maken, is een selectie gemaakt van de 86 prioritaire thema's die binnen de Lissabondoelstellingen vallen. Dit zijn de zogenaamde geormerkte EU-categorieën. Tabel 2.5 laat zien dat het OP Oost tot en met 2010 68,1% van de gecommiteerde middelen beschikbaar heeft gesteld aan projecten die

bijdragen aan de Lissabondoelstellingen. Het programma scoort op dit gebied dus bijzonder goed.

In het programma zijn in 2010 enkel bijdragen aan activiteiten verstrekt in de vorm van subsidies, zogenaamde 'non-repayable aid'. Door het in 2008 beschikte project 'Gelderland voor innovaties' worden leningen aan innovatieve bedrijven verstrekt. Deze worden gekwalificeerd als 'aid'. Vanuit het in 2009 beschikte project 'Innovatiefonds Oost-Nederland', worden bijdragen verstrekt in de vorm van 'venture capital'.

Het programma is expliciet gericht op versterking van de innovatiekracht en de aantrekkelijkheid als vestigingsplaats van de steden en stedelijke netwerken. Dit is terug te zien in de besteding van middelen. In 2010 zijn alleen projecten beschikt in stedelijke gebieden. Ook voor de programmajaren tot 2010 is het grootste deel van de OP-Oost-middelen beschikt in stedelijke gebieden.

Ten aanzien van de sectoren valt op dat vooral in de overige dienstverlening het grootste deel van de beschikbaar gestelde middelen wordt besteed. Dit heeft te maken met de honorering van enkele projecten, die zijn gericht op het versterken van de ondersteuningsinfrastructuur voor innovatieve clusters. Deze faciliteiten versnellen de invulling van het programma met concrete samenwerkingsverbanden van bedrijven en kennisinstellingen. Ook in de sectoren industrie en gezondheidszorg wordt een relatief groot deel van de beschikbaar gestelde middelen besteed.

Tot slot valt op, ten aanzien van dimensie 5 'verdeling van programmabijdragen naar plaats van uitvoering', dat de provincie Gelderland een inhaalslag heeft gemaakt ten opzichte van de provincie Overijssel. In 2009 liep Overijssel

Tabel 2.5: percentuele score OP Oost op Lissaboncategorieën

EFRO	BEGROOT	GECOMMITTEERD
Geormerkte EU-categorieën (Lissabon)	100.921.500	61.522.532
Totaal	164.100.000	90.275.492
%	61,5%	68,1%

nog flink voor op Gelderland door de beschikking van enkele grotere technologische projecten in de regio Twente. Met de goedkeuring van grote projecten uit o.a. het Healthcluster (Radboud Universiteit) en de Regionale Centra voor Technologie heeft Gelderland zoals verwacht deze relatieve achterstand in het programma ingelopen.

2.1.5 Bijstand per doelgroep

In het OP Oost zijn geen specifieke doelgroepen uitgesloten van steunverlening. Het programma legt prioriteit bij de participatie door (clusters van) bedrijven (met name MKB) en kennisinstellingen. Wel zijn in Prioriteit 1 (Versterken van regionale innovatiekracht, kenniseconomie en ondernemerschap) prioritaire clusters benoemd, te weten het Food cluster, Health cluster en Technology cluster. Bij de beoordeling van subsidieaanvragen speelt de mate waarin de projecten bijdragen aan de versterking van de geselecteerde kennisclusters een rol.

De geografische afbakening in de prioriteitstelling van het OP Oost is als volgt:

- **Prioriteit 1**
Van toepassing in heel Oost-Nederland;
- **Prioriteit 2**
Van toepassing binnen de aangewezen gemeenten van de vijf stedelijke netwerken in Oost-Nederland, te weten Stadsregio Arnhem Nijmegen, Netwerkstad Twente, Zwolle-Kampen Netwerkstad, Regio De Vallei en de Stedendriehoek;
- **Prioriteit 3**
Van toepassing binnen de aangewezen GSB-steden, te weten Zwolle, Almelo, Hengelo, Enschede, Deventer, Arnhem, Nijmegen, Apeldoorn en Ede.

Deze geografische afbakening is in het verslagjaar toegepast en gehandhaafd.

2.1.6 Terugbetaalde of opnieuw gebruikte bijstand

In 2010 is er geen sprake geweest van intrekking van bijstand als bedoeld in artikel 57 en artikel 98, lid 2, van Verordening (EG) Nr. 1083/2006.

2.2 Informatie over de inachtneming van de communautaire wetgeving

In 2010 zijn door de Managementautoriteit Oost-Nederland geen problemen geconstateerd in verband met de inachtneming van de communautaire wetgeving bij de uitvoering van het Operationeel Programma Oost-Nederland.

2.3 Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

De gemeenteraadsverkiezingen hebben ertoe geleid dat in 2010 onvoldoende besluiten zijn genomen voor het uitvoeren van stedelijke projecten. Vooral in de Regio De Vallei, Stedendriehoek, Netwerkstad Twente en Zwolle-Kampen Netwerkstad bleef het aantal aanvragen in Prioriteit 2 en 3 achter.

De relatief trage indiening van subsidieaanvragen in Prioriteiten 2 en 3, resulterend in een mogelijk N+2-risico na 2011, heeft geleid tot extra aandacht van het Comité van Toezicht. Als oplossingsrichting is in 2009 gestart, en in 2010 intensief verder gegaan, met het voeren van bestuurlijke gesprekken met stedelijke netwerken door programmamanagers en de Stuurgroepvoorzitter.

In de bestuurlijke gesprekken is uitdrukkelijk gesproken over de mogelijkheid van 'uitruil' van budgetten tussen de stedelijke netwerken. In het 'Convenant Stedelijke Netwerken Oost-Nederland, provincies Gelderland en Overijssel' van 15 december 2006 hebben de partners afspraken gemaakt over de wederzijdse betrokkenheid bij de uitvoering van het programma voor zover het de Prioriteiten 2 en 3 van het OP betreft. In het Convenant wordt het belang onderkend van het tijdig realiseren van voldoende daadwerkelijke uitgaven volgens de bij het OP behorende meerjaren uitgavenplanning, zodat kan worden voldaan aan de N+2-targets. Hierbij is afgesproken dat, indien uitgaven achterblijven op de taakstelling en de N+2-opgave dreigt te worden misgelopen, de mogelijkheid van uitruil van budgetten tussen de stedelijke netwerken bestaat. In 2010 is deze 'Uitruilregeling' goedgekeurd door de Stuurgroep 2 en 3 en aan de convenantpartners voorgelegd. Vervolgens is de uitruilregeling goedgekeurd door het CvT in december 2010 en als bijlage opgenomen in het Convenant.

Naast de gesprekken op bestuurlijk niveau hebben in 2010 ook met regelmaat gesprekken op ambtelijk niveau

plaatsgevonden. Gesproken is over de mogelijkheden voor nieuwe projecten en over eventuele wijzigingen van de projectenlijst. Uiteindelijk heeft dit er in geresulteerd dat de projectenlijsten van een aantal stedelijke netwerken en steden zijn aangepast.

Prioriteit 1 heeft in veel mindere mate uitvoeringsproblemen ondervonden. Enige vertraging in Gelderland is mogelijk opgelopen doordat projectuitvoerders eerder gingen indienen in het laatste jaar van het – aan EFRO complementaire – Pieken in de Delta-programma. Daarnaast bleek hier dat de meer technologische projecten moeilijker cofinanciering konden organiseren dan de projecten in de food- en healthsector. Daarbij is geconstateerd dat juist de healthprojecten een langere aanlooperperiode nodig hebben om tot indiening van een subsidieaanvraag te komen. Het programmamanagement heeft om deze problemen het hoofd te bieden, stevig ingezet op een bestuurlijke lobby om ook technologische projecten met een sterke regionale impact mogelijk te maken. Tevens is veelvuldig ambtelijk overleg geweest om de projectuitvoerders te adviseren over de uitwerking van projectideeën en plannen.

In 2010 is geconstateerd dat projecten in Prioriteit 1 in de voorfase, voorafgaand aan eventuele indiening van projecten, moeite hebben om een goed samenwerkingsverband op te zetten. Door intensieve begeleiding van Oost NV en door vroegtijdig de lagere kansen van financiering uit het OP Oost te communiceren wordt hier zo goed mogelijk op geanticipeerd.

Een ander (tevens nationaal) probleem, dat zich voornamelijk voordoet binnen Prioriteit 1, is de onduidelijkheid over de loonkosten in de uitvoering van projecten. Op basis van de gepubliceerde herziening van de ministeriële regeling in november 2009 zijn nog niet alle interpretatievragen weggenomen. De discussie die hieruit voortkwam is meerdere malen in de landelijke financiële werkgroep besproken. Vervolgens zijn de nieuwe interpretatie en regels doorgevoerd bij de projecten. Omdat de loonkostencomponent in Prioriteit 1 aanzienlijk is, leverde dit vanuit de projectuitvoerders veel vragen op. De Managementautoriteit heeft hierop veel tijd en energie geïnvesteerd in het informeren van de projectuitvoerders en het ondersteunen bij het berekenen van de juiste tarieven. Een uitvoeringsprobleem wordt ook geconstateerd met de zware administratieve lasten voor projectuitvoerders in het hele programma. Regelmatig komen de Europese Commissie of de lidstaat met een nieuwe richtlijn en of

mededeling waardoor het aantal regels waaraan projecten moeten voldoen toeneemt. Dit blijkt ook uit de checklists die moeten worden ingevuld door de beoordelaars van het programmabureau. Meerdere pagina's met vragen moeten worden ingevuld en onderbouwd met kopieën van facturen en bankafschriften, bewijsstukken van aanbestedingsprocedures, etc. Al die informatie moet door de uitvoerders worden aangeleverd. In 2010 is de Stuurgroepvoorzitter van Prioriteit 1 en een afgevaardigde van de Managementautoriteit naar Brussel gegaan om hun zorgen hieromtrent te delen met de Europese Commissie.

Tot slot heeft een aantal projecten in meer of mindere mate last gehad van de gevolgen van de kredietcrisis. Dit speelt vooral bij het Integraal Praktijkcentrum, een open access faciliteit die wordt geëxploiteerd door STODT. Een belangrijke tak is het opleiden van mensen-met-baan in de maakindustrie (bedrijfsopleider). Op dat gebied is een enorme dip geweest. Dit brengt de exploitatie van het cluster in gevaar. Een ander project is MAIN Mep, waar veel MKB-ondernemers in de maakindustrie aan deelnemen. Een aantal spelers heeft last gehad van financiële problemen. Ook andere partijen/projecten hadden moeite financiering te verkrijgen bij de bank en krijgen het daardoor in de toekomst moeilijker om de projecten voort te zetten.

2.4 Wijzigingen in verband met de uitvoering van het Operationeel Programma

In 2010 waren er geen elementen, zoals wetswijzigingen die rechtstreekse gevolgen hadden voor de uitvoering van het OP Oost.

2.5 Belangrijke wijziging als bedoeld in artikel 57 (EG) Nr. 1083/2006

Artikel 57 van Verordening (EG) Nr. 1083/2006 ziet toe op de duurzame instandhouding van projecten na voltooiing hiervan. In 2010 is het eerste project op correcte wijze afgerond binnen het OP Oost. Er zijn dan ook geen wijzigingen te melden.

2.6 Complementariteit met andere instrumenten

In het programma zijn, in relatie tot artikel 9 lid 4 van Verordening (EG) Nr. 1083/2006, voorzieningen getroffen om te zorgen voor de afbakening en coördinatie tussen

bijstand uit OP Oost en andere belangrijke Europese en nationale financieringsinstrumenten.

Plattelandsonwikkelingsprogramma 2 2007-2013

Het Plattelandsonwikkelingsprogramma 2 2007-2013 (POP 2) richt zich op de verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector, de verbetering van het milieu op het platteland en het verbeteren van de leefkwaliteit en economische diversificatie op het platteland. Voor het POP 2 is één nationaal programma. In relatie tot het POP 2-programma wordt een afbakening gehanteerd conform de landelijke afspraken. Deze afbakening is zowel opgenomen in het document OP Oost (pagina 52 en verder) als het toetsingskader van het OP Oost (bijlage A).

Bij het verlenen van bijstand aan projecten hebben zich in 2010 geen afbakeningsproblemen voorgedaan tussen POP 2 en het OP Oost.

Europees Sociaal Fonds

Het Europees Sociaal Fonds (ESF) richt zich op het ontwikkelen van regionaal arbeidsmarktbeleid via de actielijnen: toeleiding van werklozen naar de arbeidsmarkt, re-integratie van gedetineerden en jongeren in jeugdinstellingen, praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs, verbetering arbeidsmarktpositie van werkenden en sociale innovatie. Voor het ESF is eveneens één nationaal programma.

Voor een integrale aanpak van de doelstelling van het OP Oost, ligt een verbinding met ESF-doelen voor de hand. Daar waar EFRO meer gericht is op de fysieke investeringskant, richt ESF zich vooral op mensen. Een kenniseconomie kan immers niet zonder de beschikbaarheid van voldoende hoogstaand menselijke kapitaal. De Managementautoriteit Oost streeft naar een goede afstemming in de uitvoering met het nationale ESF-programma. Hiervoor zijn in 2010 geen aparte voorzieningen getroffen.

Verordening (EG) Nr. 1083/2006 biedt op grond van artikel 34 lid 2 de mogelijkheid om binnen EFRO-programma's maximaal 10% van de middelen op ESF-doelen in te zetten. Van deze mogelijkheid is in het verslagjaar geen gebruik gemaakt.

In het toetsingskader van het OP Oost is in bijlage C de afbakening geregeld met het ESF-programma. Deze afbakening is als volgt: "reguliere opleidingstrajecten zijn in het kader van EFRO niet-subsidiabel. Coaching en opleiding van deelnemers in een project kan alleen wanneer het rechtstreeks voortvloeit uit het project en

niet ondergebracht kan worden bij ESF-acties". In 2010 zijn er geen afbakeningsproblemen geweest tussen het ESF en het OP Oost.

Europese Territoriale Samenwerking

Kennisnetwerken beperken zich niet tot geografische grenzen. Dit geldt niet alleen op het schaalniveau van Oost-Nederland of de lidstaat Nederland, maar ook over de landsgrenzen heen. Verordening (EG) Nr. 1083/2006 biedt op grond van artikel 7 de mogelijkheid tot interregionale samenwerking. De Managementautoriteit Oost ziet daarin niet alleen mogelijkheden voor het uitwisselen van kennis en het vergroten van de aanwezige kennis tussen instellingen en bedrijven, maar ook in het benutten van economische potenties van interregionale samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven in Oost-Nederland en andere regio's binnen de Europese Unie. Dit sluit naadloos aan bij de doelstellingen van Prioriteit 1. In 2010 zijn geen interregionale samenwerkingsprojecten tot stand gekomen.

Koppeling met financieringsinstrumenten JEREMIE en JESSICA

Voor de ondersteuning van startende bedrijven en het MKB kan betere toegang tot (risicodragend) kapitaal goede mogelijkheden bieden. Door de Europese Commissie en de Europese Investerings Bank (EIB) zijn initiatieven gestart die fondsvorming met een 'revolving' karakter binnen het EFRO-programma ondersteunen, waarvan JEREMIE en JESSICA het meest kansrijk zijn. In Oost-Nederland is het afgelopen jaar onderzoek gedaan of met de havenontwikkeling van Enschede een pilot zou kunnen worden opgestart binnen JESSICA. Uiteindelijk is in Enschede besloten deze pilot niet door te zetten. Vanuit de Managementautoriteit worden de ontwikkelingen met betrekking tot de revolverende fondsen met veel belangstelling gevolgd. De Managementautoriteit ziet binnen het huidige programma niet direct ruimte voor dergelijke initiatieven, maar wil graag goed voorbereid zijn voor eventuele toekomstige programma's.

Koppeling met Regions for Economic Change en de fast track-netwerken

In 2008 zijn door de Managementautoriteit de mogelijkheden verkend van deelname door Oost-Nederland aan het URBACT-programma, onderdeel van het Regions for Economic Change initiatief en de fast track-netwerken. Reden voor deze verkenning was dat de uitwisseling van kennis en 'best practices' in deze netwerken de uitvoering van het OP Oost kan versterken.

Zevende Kaderprogramma en het Concurrentievermogen en innovatieprogramma (CIP)

Het Zevende Kaderprogramma kent vier programma-onderdelen: Coöperation (Collaborative research), Ideas (Frontier research), People (human potential) en Capacities (Research capacity).

Het Concurrentievermogen en Innovatieprogramma (CIP) is gericht op acties waarbij de doelgroep direct of indirect het MKB is. Wat betreft innovatie richt het CIP zich vooral op verspreiding en toepassing van bestaande kennis. Bovendien wordt via het CIP de toegankelijkheid van risicokapitaal en garantiemiddelen voor het MKB vergroot. Het OP Oost kent duidelijke raakvlakken met het Kaderprogramma en het CIP: de uitdaging is om de activiteiten elkaar te laten versterken. Voor Oost-Nederland zijn de Valleybureaus hiervoor de aangewezen instanties.

Pieken in de Delta

Pieken in de Delta is de gebiedsgerichte economische agenda van Nederland. Deze agenda draagt bij aan de ambitie om van Nederland een concurrerende en dynamische economie te maken in een sterk en innovatief Europa. Pieken in de Delta is uitgewerkt in zes verschillende programma's voor de periode 2006-2010. Deze programma's zijn opgesteld door het ministerie van EL&I in samenwerking met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en regionale overheden, en worden gezamenlijk uitgevoerd.

De regio Oost-Nederland is voortvarend aan de slag met het benutten van de belangrijke economische potenties van de regio: de kennisgebieden (1) Food & Nutrition, (2) Health en (3) Technology. Het programma Pieken in Oost-Nederland (2006-2010) geeft deze economische pieken van nationaal belang in de regio een extra impuls.

Aangezien Pieken in de Delta zich net als het OP Oost richt op Food, Health en Technology is er sprake van een overlap tussen beide programma's. Projecten die in Pieken in de Delta mogelijk in te dienen zijn, komen veelal ook in aanmerking voor financiering binnen het OP Oost. Andersom is dit niet altijd het geval. Vanwege deze overlap vindt er regelmatig afstemmingsoverleg plaats tussen de programmamanagers van het OP Oost en de intakers van Oost NV voor Pieken in de Delta. In 2009 is door de Managementautoriteit Oost geconstateerd dat het Pieken in de Delta-programma een relatief sterk aanzuigende werking heeft op projectinitiatiefnemers in het bedrijfsleven. Eén van de mogelijke oorzaken ligt in het gegeven, dat het Pieken-programma werkt met tenders

waarbinnen aanvragen kunnen worden ingediend.

Mogelijk beïnvloedt deze tijdelijke openstelling bedrijven om prioriteit te geven aan het indienen van projectvoorstellen binnen dit programma, immers het OP Oost heeft een langere looptijd en werkt niet met tenders.

2.7 Toezichtregelingen

Onder toezichtregelingen wordt verstaan door de Managementautoriteit Oost of het Comité van Toezicht genomen toezicht- en evaluatiemaatregelen, waaronder regelingen voor het verzamelen van gegevens, onderzonden moeilijkheden en maatregelen om die op te lossen. Zodanige regelingen zijn door de Managementautoriteit Oost of het Comité van Toezicht in 2010 niet getroffen.

In het document OP Oost staat in onder paragraaf 6.1 'Toezicht en uitvoeringsorganisatie' hoe het toezicht op de uitvoering van het programma is geregeld. In paragraaf 6.2 'Monitoring en Evaluatie' staat aangegeven op welke wijze wordt gemonitord en geëvalueerd. Voor de huidige programmaperiode geeft de Europese Commissie een redelijke vrije hand aan de programma's in de aard en tijdstippen voor de evaluaties. Een evaluatieplan is echter wel vereist. Bovendien is voor wijziging van een Operationeel Programma evaluatie wel een vereiste.

Nationaal zijn de vier EFRO-programma's in Nederland in 2008 gestart met het opstellen van een landelijk evaluatieplan. Hiermee is beoogd de meerwaarde van de evaluatie en de efficiency te vergroten. In dit plan zijn een aantal gemeenschappelijke evaluatiemomenten voorzien en criteria die nodig zijn voor wijziging van een Operationeel Programma. Het opstellen van het evaluatieplan en de planning van de evaluatiemomenten is in 2009 afgerond.

De Managementautoriteit OP Oost heeft in 2010 haar medewerking verleend aan de Mid Term Evaluatie voor de Nederlandse EFRO-programma's. In opdracht van het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie heeft bureau Berenschot in 2010 de Mid Term Evaluatie 2007-2013, voor de vier Operationele Programma's in Nederland, uitgevoerd. De evaluatie gaat in op het verloop van de Operationele Programma's en het functioneren van de organisatie, tevens worden de communicatiedoelstellingen en behaalde effecten van de OP's onderzocht. Voor elk Operationeel Programma is een aparte deelrapportage gemaakt die begin 2011 zal verschijnen.

Op basis van de bevindingen, zijn adviezen geformuleerd die in het deelrapport worden weergegeven. In 2011 zal het Comité van Toezicht de rapportage beoordelen. In hoofdstuk 6 Voorlichting en Publiciteit is in paragraaf 6.3 de Mid Term Evaluatie voor de communicatie op basis van de Verordening 1828/2006 (art. 2 lid 2 onder e) integraal opgenomen. Ook hiervoor geldt dat in 2011 wordt overwogen welke bevindingen en adviezen voor de periode tot 2013 worden opgevolgd.

Daarnaast heeft, zoals beschreven in paragraaf 2.1.1 de Managementautoriteit OP Oost vanaf 2009 haar medewerking verleend aan de landelijke werkgroep Evaluatie en Indicatoren, die onder leiding van het ministerie van EL&I hebben onderzocht hoe de indicatoren meer concreet en consistent kunnen worden gedefinieerd en geïnterpreteerd. De Managementautoriteit heeft hiermee vanaf 2010 de beschikking over nieuwe instrumenten om de indicatoren binnen projecten te beoordelen. In 2010 zijn de indicatoren van alle projecten die tot 2010 zijn geschikt opnieuw bekeken en zijn eventuele wijzigingen in overleg met de projectuitvoerder aangepast in de beschikking en doorgevoerd in de verantwoording realisatie indicatoren tabel OP Oost (zie tabel 2.2). Projecten die vanaf 2010 zijn ingediend, worden standaard getoetst aan de nieuwe interpretatie.

De Auditautoriteit heeft ten behoeve van het controlejaar 2009-2010 (lopend van 1 juli t/m 30 juni) twee deelonderzoeken verricht t.b.v. de systeemaudit. Eén onderzoek had betrekking op werkwijze/functiescheiding binnen de Managementautoriteit, procedures subsidieaanvragen, informatievoorziening begunstigden en follow-up van eerdere bevindingen van de Auditautoriteit. Het tweede onderzoek betrof de managementverificaties en het controlespoor. Op de verslagen van feitelijke bevindingen heeft de Managementautoriteit haar reactie kunnen geven conform het afgesproken hoor-wederhoor. Op 23 december 2010 heeft de Managementautoriteit de definitieve verslagen van feitelijke bevindingen ontvangen. Het controleproces en het proces van totstandkoming van de verslagen, is naar tevredenheid van zowel Auditautoriteit als Managementautoriteit verlopen. De Managementautoriteit vindt het een positieve ontwikkeling dat in de verslagen ook expliciet de positieve punten en ontwikkelingen rond het beheers- en controlesysteem van de Managementautoriteit zijn genoemd.

Naast de systeemaudit heeft de Auditautoriteit in het controlejaar 2009-2010 vier projectaudits uitgevoerd

d.m.v. controles bij de eindbegunstigden. Deze controles hadden betrekking op de in de betaalaanvraag opgenomen verantwoorde uitgaven. De voortgang van de controles heeft als gevolg van capaciteitsproblemen bij de Auditautoriteit onder druk gestaan waardoor eind 2010 nog niet voor alle projectaudits het volledige proces van hoor-wederhoor is afgerond. Uiteindelijk is in de voorlopige conclusies een foutenpercentage van 0,13% opgenomen, waarmee de regio Oost-Nederland ruim binnen de marge van 2% is gebleven en het best van de vier landsdelen heeft gepresteerd.

De Auditautoriteit heeft de conclusies van de systeemaudit en projectaudits verwerkt in het jaarlijks controleverslag en het jaarlijks oordeel waarin is weergegeven dat het beheers- en controlesysteem in Oost-Nederland voldoende effectief heeft gefunctioneerd. Daarbij is wel de beperking genoemd dat nog geen oordeel is gegeven over de IT-systemen. De Auditautoriteit was hierover ten tijde van de controle nog in overleg met de Europese Commissie. En daarnaast is de beperking genoemd dat, i.v.m. de toen spelende ontwikkelingen rond het Integrale Kostprijs (uur)Tarief (IKT), de Auditautoriteit op een later moment d.m.v. een review een oordeel zal geven over de door de Managementautoriteit verantwoorde loonkosten in de betaalaanvraag. Zoals ook in paragraaf 1.5 is genoemd, heeft de Managementautoriteit uiteindelijk een score 2 behaald. Dit betekent dat de systemen tussen de 75% en 90% goed functioneren. Dit is een verbetering ten opzichte van het controlejaar 2008-2009, de score was toen nog een 3; tussen de 50% en 75% goed. De overige drie operationele EFRO-programma's in Nederland hebben ook een categorie 2-score behaald.

Naar aanleiding van het Nationaal Actie Plan (NAP) m.b.t. de vorige programmaperiode Structuurfondsen 2000-2006 zijn destijds aanbevelingen gedaan. De vraag is of dit heeft geleid tot een verbeterde werkwijze in de huidige programmaperiode EFRO 2007-2013. In dit verband hebben de provincies Gelderland en Overijssel gezamenlijk in 2010 een audit uitgevoerd met als doel:

„te onderzoeken of de ingezette beheersmaatregelen de relevante risico's in voldoende mate afdekken en mogelijkheden voor verbetering in de toekomst aan te geven”.

De concerncontrollers van beide provincies zijn gezamenlijk de opdrachtgevers van het onderzoek. De werkzaamheden zijn uitgevoerd door medewerkers van de

Concernafdelingen Financiën op basis van documentonderzoek, interviews met betrokkenen bij het GO-programma en een tweetal assessment-sessies. Het onderzoek wordt in 2011 afgerond.

In verslagjaar is tevens naar aanleiding van ervaringen in de uitvoering van het GO-programma (op basis van voorgaande versies van het Toetsingskader) en controlebevindingen van de Auditautoriteit, het Toetsingskader tegen het licht gehouden. Vertrekpunt van de reflectie is het (landelijke) streven geen aanvullende eisen te stellen bovenop hetgeen krachtens hogere regelgeving, van de Europese Commissie en de nationale overheid, reeds als vereisten geldig is. Krachtens de Ministeriële Regeling artikel 11 lid 1 kan een beheersautoriteit (MA) wel extra voorwaarden aan een subsidietoekenning verbinden, maar hiermee wil men zo terughoudend als mogelijk omgaan.

De reflectie heeft geleid tot een voorstel tot wijziging. In deze wijziging zijn bepalingen vervallen waar deze strikter waren dan noodzakelijk (bijvoorbeeld omtrent startdatum) en waar deze doublerend waren ten opzichte van hogere regelgeving (bijvoorbeeld omtrent subsidiabiliteit van kosten). Ten slotte is een meer zuivere scheiding aangebracht tussen regelgeving (het Toetsingskader), procedurele bepalingen (separate procedureschets op de website) en toelichtingen (via database van veel gestelde vragen op de website). Het voorstel tot wijziging van het Toetsingskader is op 11 juni 2010 door het Comité van Toezicht goedgekeurd, waarna het Toetsingskader is gepubliceerd en in werking is getreden.

De Managementautoriteit heeft op 29 oktober 2010 de AO aangepast. De AO is ter informatie aan het Comité van Toezicht in haar vergadering van 10 december 2010 aangeboden. Het GO-team maakt geen deel meer uit van het team Mobiliteit, Economie en Ruimtelijke Ordening maar functioneert onder leiding van de programmaleider rechtstreeks onder het hoofd van de subsidieafdeling. Daarom is de functiebeschrijving van programmaleider herzien en ingepast in de procedures rekening houdend met de vereisten van functiescheiding. Verder is de functie van senior programmamanager komen te vervallen en had de Auditautoriteit in het laatste rapport geadviseerd de beschrijving op het onderdeel versiebeheer te verbeteren. De beschrijving is op bovenstaande punten aangepast.

A man in a dark suit, white shirt, and striped tie stands in a workshop. He has his hands on his hips and is looking towards the camera. In the foreground, there is a wooden workbench with various electrical components, including transformers and cables. The background shows a workshop environment with orange overhead cranes, a dartboard on the wall, and shelves with tools and equipment.

**Opslagmethode
voor zonne-energie**

EVERT RAAIJEN, DIRECTOR NEW BUSINESS & TECHNOLOGY BIJ EXENDIS

***“Het project werd direct omarmd,
waardoor we snel aan de slag konden”***

Het gebruik van duurzame energie neemt een enorme vlucht. Het draagt bij aan een schoner milieu en biedt tegelijkertijd economische kansen. Ook voor bedrijven in Oost-Nederland. Zo ontwikkelt een consortium, onder leiding van Exendis in Ede, een opslagmethode voor zonne-energie. Een milieuvriendelijke innovatie, die overal energie kan leveren. Of het nu gaat om een afgelegen gebied of een tijdelijke behoefte. Evert Raaijen, director new business & technology bij Exendis, vertelt.

Opslagmethode voor zonne-energie zorgt overal voor economische ontwikkeling

“Deze nieuwe technologie van zonne-energie heet in het Engels officieel: Sustainable Off-Grid Powerstation for Rural Applications (SOPRA). Met dit systeem kunnen we mini-netwerken aanleggen in geïsoleerde gebieden. Zonlicht wordt hiermee omgezet in elektriciteit en opgeslagen in accu’s. Dit kost veel minder geld dan wanneer een afgelegen dorp zou worden aangesloten op een bestaand elektriciteitsnetwerk honderden tot duizenden kilometers verderop. Bij het toepassen van generatoren worden juist weer grote hoeveelheden fossiele brandstof verbruikt. Deze vervuilen het milieu en raken op den duur op.

Investerings

De investering in duurzame oplossingen met wind- of zonne-

energie kost meer geld dan de bestaande systemen. Maar de variabele kosten voor gebruik zijn daarentegen veel lager. Daardoor heeft de investering zich binnen drie tot zes jaar terugverdiend. Je hoeft bijvoorbeeld geen brandstof te kopen en te transporteren. Zowel brandstof als het transport ervan zijn vaak kostbaar. Zeker in gevaarlijke gebieden die door een natuurramp of oorlog worden geteisterd.

Interesse vanuit Defensie

Zo heeft ook Defensie belangstelling voor het SOPRA-systeem. Voor de missie in Uruzgan gebruikte Defensie diesgeneratoren. Die maken lawaai en verbruiken veel brandstof: 40.000 liter per dag. In vijf jaar liepen de kosten voor brandstof en transport

op tot bijna een half miljard euro. De investering in een SOPRA-systeem kost veertig tot zestig miljoen euro, en na de missie kan het systeem bijvoorbeeld worden overgedragen aan de lokale bevolking.

Stap overslaan

We slaan straks voor de elektrificatie van geïsoleerde gebieden, de stap met fossiele brandstoffen gewoon over. Dat zie je bijvoorbeeld nu met telefonie in Afrika. Vaste telefonie hebben ze nooit gekend. Ze zijn gelijk gestart met mobiele telefonie. Daardoor is het aantal diensten via mobiele telefonie veel uitgebreider dan bij ons. Dat gaan we ook zien met de ontwikkelingen op het gebied van de energievoorziening. Een aantal diensten zullen daar sneller van de grond komen dan hier.

Samenwerking

Exendis ontwikkelt het SOPRA-systeem niet alleen. We doen dit met een consortium, bestaande uit acht bedrijven en onderwijsinstellingen. Daar zit de Universiteit van Twente helaas nog niet bij, omdat ze daar niet veel doen met vermogenselektronica. Maar daar komt verandering in. De Universiteit van Twente is namelijk wel thuis in ICT en regeltechniek. Dat hebben we nodig voor het aansturen van de energievoorziening. Denk hierbij aan slimme netwerken en slimme meters. Hiermee kunnen vraag en aanbod op elkaar worden afgestemd en ontstaan nieuwe registratie- en betaalsystemen.

‘Met dit systeem kunnen we mini-netwerken aanleggen in geïsoleerde gebieden. Zonlicht wordt hiermee omgezet in elektriciteit en opgeslagen in accu’s.’

Subsidie

Rond 2009 kwam er concreet vraag vanuit de markt. Daarom werd het belangrijk om een betaalbare versie van het SOPRA-systeem te ontwikkelen. Het bouwen van een prototype kost veel geld. Hiervoor hebben de deelnemers van het consortium de handen

ineen geslagen. Naast de eigen financiële bijdragen is gezocht naar subsidiemogelijkheden. Hiervoor hebben we een subsidieconsultant in de arm genomen. Hij adviseerde en begeleidde ons in het aanvraagproces. De aanvraag via GO-EFRO Oost-Nederland verliep soepel. Die omarmde het project direct, waardoor we snel aan de slag konden.

Rapportage

Elk half jaar rapporteren wij aan GO-EFRO Oost-Nederland hoe ver we zijn, wat er is besteed en wat de volgende stappen zijn. We zijn nu met de tweede rapportage bezig. We bouwen op dit moment het prototype. Vanwege

de commerciële kansen willen we hier voort mee maken. Daarna volgt de testfase. Dit gebeurt zowel bij Exendis als bij de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Daarna komt de belangrijkste fase: het testen in een geschikt land. Niet te ver weg, maar waar de zon wel voldoende schijnt. Bijvoorbeeld Marokko of een Grieks

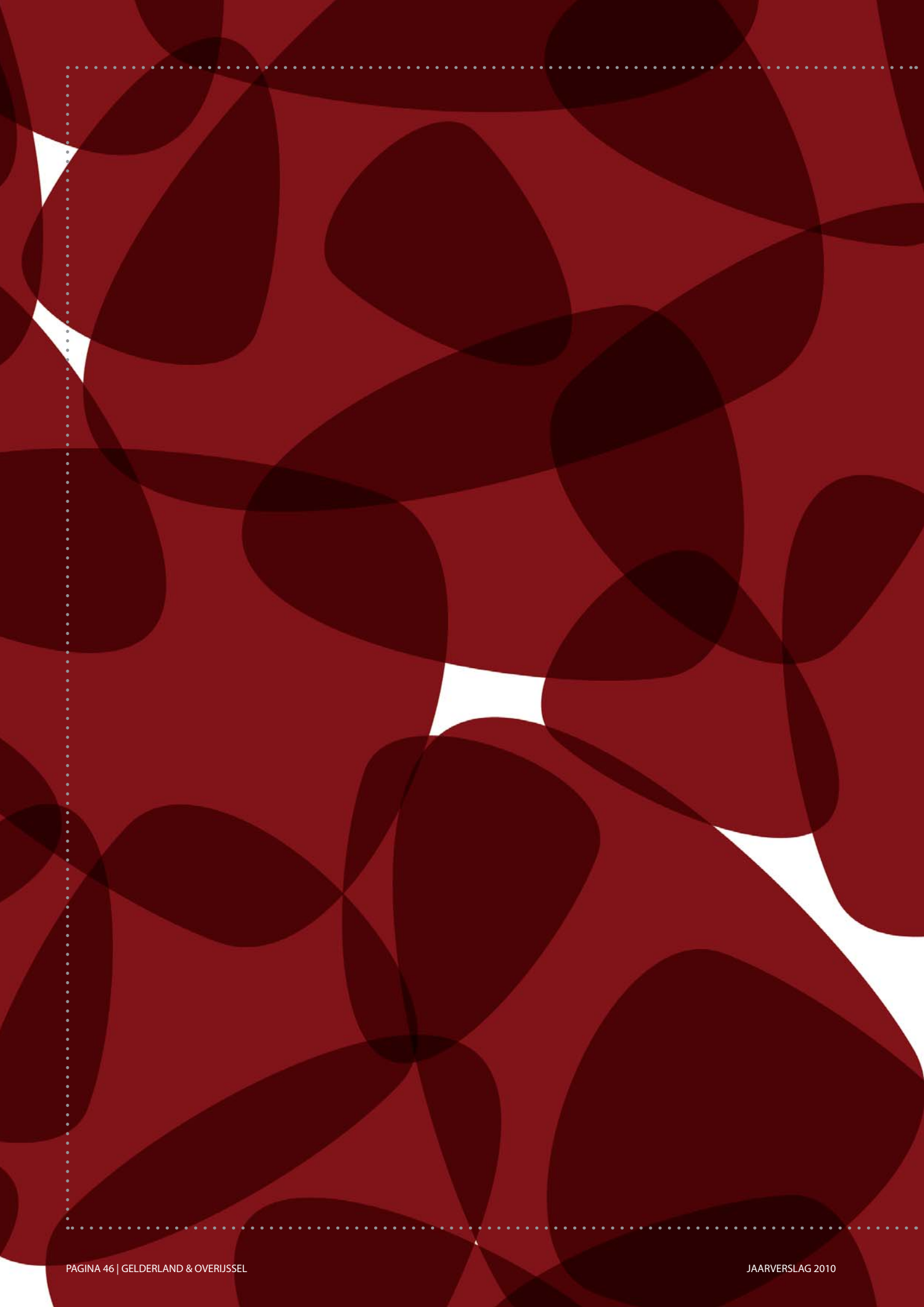
eiland. Parallel aan deze fase starten we met het vermarkten van het SOPRA-systeem. Hiervoor zoeken we samenwerking met lokale partijen in de afzetgebieden. Er liggen wereldwijd volop kansen. Wij zien de toekomst zonnig in.”

Kansen voor Oost-Nederland

De regio Oost-Nederland zal profiteren van de ontwikkelingen op gebied van duurzame energie. De wereldmarkt voor duurzame oplossingen als het SOPRA-systeem zal in 2020 tientallen miljarden euro's groot zijn. Daar verwachten de betrokken bedrijven uit Gelderland en Overijssel enkele procenten van te bemachtigen. De systemen moeten uiteindelijk geproduceerd worden en dat zal niet in lage lonenlanden gebeuren. In die landen ontbreekt daarvoor de benodigde kennis. Grote kans dat de productie daarom in Oost-Nederland gaat plaatsvinden. Dat zorgt voor werkgelegenheid in de regio.

Begunstigde: Exendis BV

- **Totale publieke financiering: € 995.568**
- **Toegekende EFRO-subsidie binnen het totaal: € 497.784**
- **Looptijd: 1 januari 2010 tot 31 december 2011**

3. Uitvoering naar Prioriteit

3.1 Prioriteit 1 'Versterken innovatiekracht, kenniseconomie en ondernemerschap'

Ruim de helft van de beschikbare middelen (58%) van het Operationeel Programma Oost-Nederland is gereserveerd voor Prioriteit 1. Aan de hand van twee maatregelen wordt de Prioriteit concreet gemaakt.

Maatregel 1.1 – Versterking kennisclusters voeding, gezondheid en technologie

Deze maatregel richt zich vooral op de ontwikkeling van landsdeel Oost-Nederland tot top technologische innovatieve regio op het gebied van Food, Health en Technology. Dit kan bereikt worden door het beter economisch benutten van aanwezige kennis in deze domeinen bij bedrijven en kennisinstellingen in Oost-Nederland en daarbuiten en door het verbeteren van kennisuitwisseling en vergroten van de aanwezige kennis bij bedrijven en kennisinstellingen in Oost-Nederland.

Maatregel 1.2 – Versterken innovatiekracht en concurrentiepositie bedrijfsleven

Het doel van deze maatregel is het versterken van de innovatiekracht en concurrentiepositie van het regionale bedrijfsleven (met name MKB) op het terrein van opkomende kennisgebieden binnen Oost-Nederland. Dit wordt bereikt door het stimuleren van innovaties van

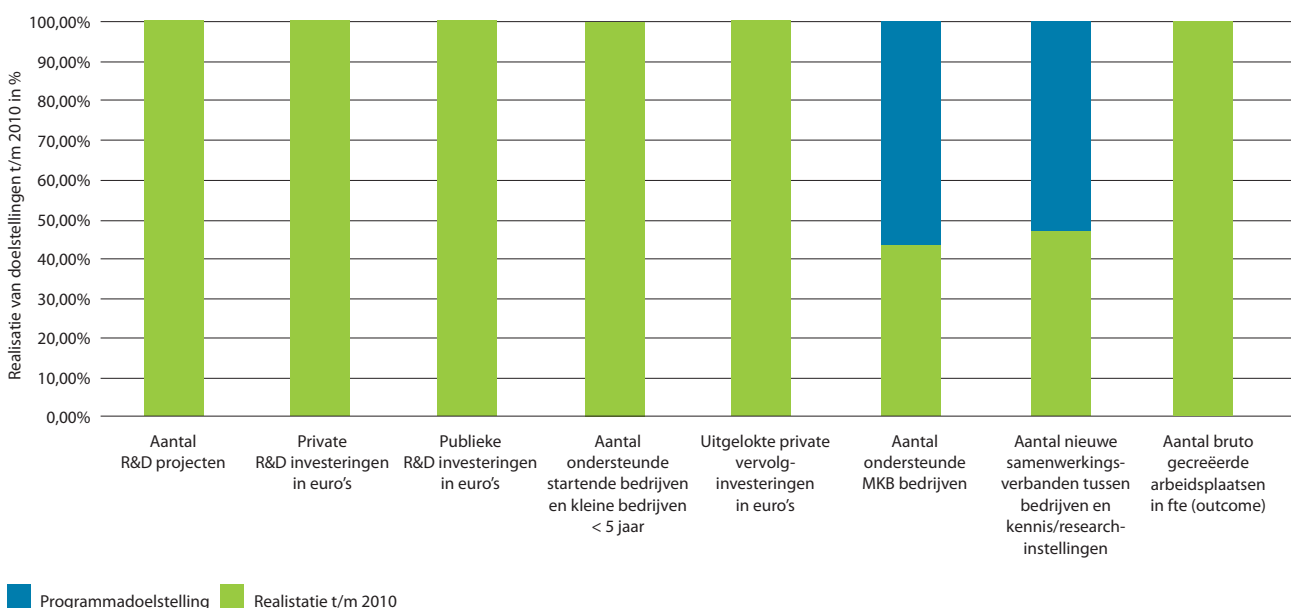
producten, processen, diensten en markten bij bedrijven buiten de valleydomeinen (Food, Health en Technology), het verbeteren van kennisuitwisseling en vergroten van aanwezige kennis bij bedrijven en kennisinstellingen in Oost-Nederland. Daarnaast is deze maatregel gericht op het verbeteren van business-to-business en business-to-science clustering van spelers buiten de valleydomeinen, betere fysieke mogelijkheden voor kennisintensieve bedrijven, betere overheidsdienstverlening aan burgers en bedrijven via ICT en meer eco-efficiënte innovaties en maatregelen.

3.1.1 Prioriteit 1: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse

In voorgaand staafdiagram wordt de materiële voortgang van Prioriteit 1 tot en met 2010 weergegeven aan de hand van de totaalscore van de projecten op de indicatoren.

In 2010 zijn negentien projecten door de Stuurgroep Prioriteit 1 van een positief advies voorzien en op grond daarvan gehonoreerd door de Managementautoriteit. Nog geen van de in Prioriteit 1 beschikte projecten is in 2010 tot finale vaststelling en eindafrekening gekomen. De resultaten, die in het staafdiagram zijn opgenomen, betreffen dan ook de verwachte resultaten zoals vastgelegd in de beschikkingen aan de projecten.

Diagram prestaties Prioriteit 1

Financiële gegevens Prioriteit 1 op basis van beschikkingen tot en met 2009 en in 2010 (in €)

JAAR	TSK	EFRO GECOMMITTEERD	EFRO BEGROOT	RIJK	REGIO	PRIVAAT
t/m 2009	134.077.932	43.171.435	39.248.000	15.404.347	21.781.353	53.720.797
Wijzigingen	-2.825.665	-107.050	0	1	-1.775.870	-942.746
2010	66.794.336	20.861.499	13.586.000	9.380.139	11.817.432	24.735.266
Totaal	198.046.603	63.925.884	52.834.000	24.784.487	31.822.915	77.513.317

Zoals toegelicht in paragraaf 2.1.1 heeft in 2010 de herijking van de indicatoren plaatsgevonden. Voor de indicator 'aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/research instellingen' betekent dit, dat de realisatie van 100% ten opzichte van de doelstelling in 2009, inclusief beschikte projecten in verslagjaar 2010, is teruggebracht naar 47%. Ook de realisatie van de indicator 'aantal ondersteunde MKB-bedrijven' is door de herijking naar beneden bijgesteld, waardoor de realisatie in 2010 resulteert in een relatief beperkte stijging ten opzichte van de oorspronkelijke cijfers over 2009 (van 42,25% naar 44,15%).

Uit het diagram prestaties Prioriteit 1 blijkt tevens dat voor de overige indicatoren: 'aantal R&D projecten', 'private R&D projecten', 'publieke R&D projecten', 'aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven <5 jaar', 'uitgelokte private vervolginvesteringen' en 'aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte', de programmadoelstelling in 2010 al volledig is gerealiseerd. De 'herijking indicatoren' heeft voor deze indicatoren geen afwijkend beeld ten opzichte van het jaar 2009 opgeleverd.

Het overzicht van de financiële voortgang van Prioriteit 1 is vastgesteld op basis van de in de beschikkingen opgenomen bedragen van de gehonoreerde projecten tot en met het verslagjaar 2010. Uit het overzicht blijkt dat, op basis van de gecommitteerde bedragen, in 2010 ruim € 7,2 miljoen meer in projecten is geïnvesteerd dan de gebudgetteerde jaartranche (€ 13.586.000).

In bovenstaand overzicht van financiële gegevens is, ten behoeve van de aansluiting met de voorgaande jaarverslagen en de rapportage 2010, een rij 'wijzigingen' toegevoegd. Als gevolg van enkele wijzigingen in

projecten (gecommitteerd in 2008 en 2009), zijn de totale subsidiabele kosten afgenomen. Het betreft hier de verwijdering van eigen bijdragen van deelnemers en/of regionale bijdragen uit de beschikking, het verschuiven van regionale bijdrage naar private bijdrage en een gedeeltelijke decommitting op grond van een begrotingswijziging. De wijzigingen zijn verwerkt in de cumulatieve gegevens over 2010. Voor de volledigheid en het zichtbaar maken van de aansluiting is ervoor gekozen de gerapporteerde cumulatieve gegevens per ultimo 2009 in de bovenste rij weer te geven.

Geconstateerd kan worden dat in 2010, in het verlengde van het jaar daarvoor, de uitvoering van Prioriteit 1 flink is versneld. Het gecommitteerde bedrag tot en met 2010 is meer dan 11 miljoen hoger dan begroot. Dit betekent dat de uitvoering van Prioriteit 1 ruim voor ligt op wat gepland was.

Opvallend is dat dit jaar meer en meer de projecten in uitvoering zich met financieel-administratieve vragen tot het programmamanagement wenden. Het programmamanagement heeft veel energie gestoken in het goed beantwoorden van de vragen en het begeleiden van projectuitvoerders in deze fase. Op verzoek van programmamanagement en Stuurgroep heeft de voorzitter van de Stuurgroep, de heer Sporre, de noodzaak van het verminderen van de administratieve lasten aangekaart bij de Europese Commissie.

Maatregel 1.1

Van de negentien beschikte projecten in Prioriteit 1 hebben er twaalf betrekking op maatregel 1.1. Het staafdiagram prestaties maatregel 1.1 toont de verwachte resultaten van deze projecten in deze

maatregel, inclusief de achttien beschikte projecten van voorgaande programmajaren, zoals vastgelegd in de projectbeschikkingen.

In paragraaf 2.1.1 is de herijking van de indicatoren toegelicht. Voor de indicator 'aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/research instellingen' betekent dit dat de gerealiseerde doelstelling van 100% in 2009, inclusief beschikte projecten in verslagjaar 2010, is teruggebracht naar 52%. Ook de indicator 'aantal ondersteunde MKB-bedrijven' is als gevolg van de herijking gedaald naar 32,8% (in 2009 nog 42,25%). Tot slot blijkt uit de diagram prestaties maatregel 1.1 bij het aantal 'uitgelokte private vervolginvesteringen' dat de realisatie van 100% in 2009 in 2010 door de herijking is teruggebracht naar 90,62%.

Uit het diagram blijkt tevens dat de 'herijking indicatoren' voor de overige indicatoren geen afwijkend beeld ten opzichte van het jaar 2009 oplevert. Voor de indicatoren 'aantal R&D projecten', 'private R&D projecten', 'publieke R&D projecten', 'aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven <5 jaar', en 'het aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte' zijn de programmadoelstellingen in 2010 reeds behaald.

In 2010 is de uitvoering van maatregel 1.1 goed verlopen. Van de twaalf beschikte projecten neemt Gelderland, met tien goedgekeurde projectvoorstellen, het leeuwendeel voor haar rekening. In totaal zijn in 2010 tien aanvragen in maatregel 1.1 door het

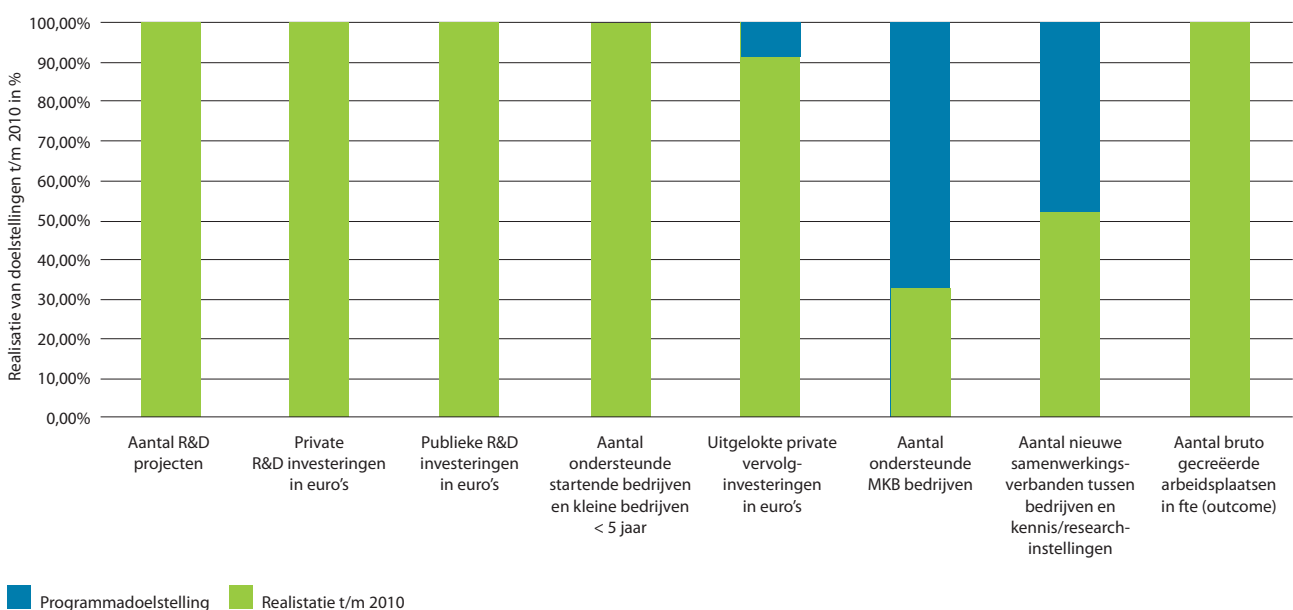
programmamanagement ontvangen (zeven projecten uit 2009 waren nog in behandeling). Hiervan zijn twaalf subsidieaanvragen voorgelegd aan de Stuurgroep. Deze zijn alle twaalf van een positief advies voorzien en door de Managementautoriteit beschikt. Twee projectvoorstellen zijn in 2010 ingetrokken. Een drietal projecten is nog in behandeling. Ultimo 2010 heeft Gelderland nog twee projecten en Overijssel nog één project in de pijplijn om verder behandeld te worden.

De eerste programmajaren tot eind 2009 is in Overijssel veel energie gestoken in de voorbereiding van projecten voor het OP Oost. Dit uit zich met name in het aantal projecten dat in 2009 vanuit de Technologie Regio Twente is ingediend. Met de beschikking in 2010 van twee Overijsselse projecten in maatregel 1.1 is het geoormerkte budget voor dit deel van Oost-Nederland nagenoeg volledig uitgeput.

De tien vanuit de provincie Gelderland aan de Stuurgroep voorgelegde projecten zijn alle tien gehonoreerd. Een aantal van deze projecten hadden een langere aanlooptijd nodig en waren sinds 2009 in behandeling. Met name het rondkrijgen van (provinciale) cofinanciering voor de technologische projecten bleek meer tijd te vragen.

Een interessant project uit maatregel 1.1 is 'UltraSense NMR' (Nuclear Magnetic Resonance) dat een bijdrage heeft ontvangen van € 4.752.891. In dit project zijn de Radboud Universiteit Nijmegen en een drietal bedrijven betrokken. Samen ontwikkelen zij een diagnostiek voor de

Diagram prestaties maatregel 1.1

bestrijding van kanker op basis van lichaamsvloeistoffen (bloed en urine). Het is een patiëntvriendelijke manier van diagnostiek en brengt grote zorgkostenbesparingen met zich mee. Bijzonder aan het project is dat, indien succesvol, de opzet van het project erop gericht is de economische effecten van het project zo veel mogelijk binnen het programmagebied te laten landen. Het project heeft enige haast, omdat met het eerder ontwikkelen van deze innovatieve methodiek een belangrijke bijdrage kan worden geleverd aan het vroegtijdig diagnostiseren en daarmee bestrijden van kanker.

Een geheel ander project is het Overijsselse project 'Stil Veilig Wegverkeer', eveneens gefinancierd uit maatregel 1.1. Binnen dit project worden stillere banden en wegen en een prototype van een 'stille en veilige band-wegdek combinatie' ontwikkeld. Interactie tussen band en wegdek wordt voorspeld door simulatiegereedschappen en wetenschappelijke modellen. Het project draagt bij aan energiebesparing en de reductie van CO2 en fijnstof. De samenwerking tussen de bandenindustrie (Apollo Vredestein) en wegenbouwers (Reef Infra B.V.) is uniek. De Universiteit Twente, provincie Gelderland en Iris Vision M&I B.V. zijn tevens betrokken bij de uitvoering van het project. De financiële bijdrage vanuit EFRO voor het realiseren van deze ontwikkeling bedraagt € 786.088.

Maatregel 1.2

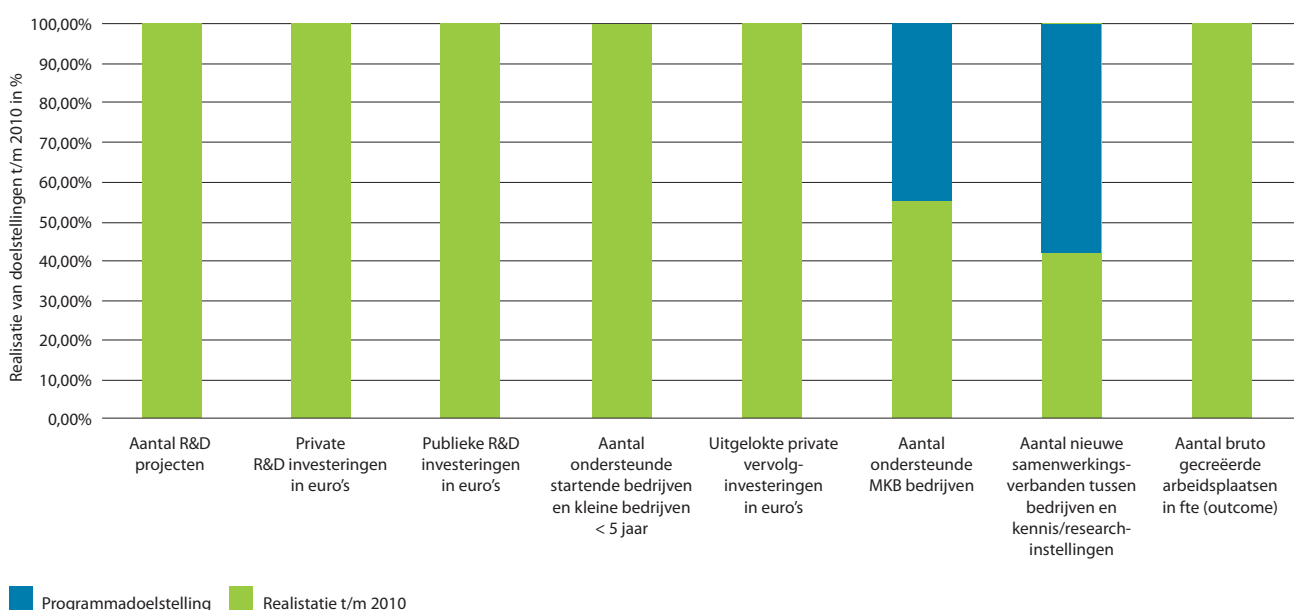
In het verslagjaar 2010 zijn in totaal dertien projectvoorstellen binnen maatregel 1.2 ingediend

(vijf projecten waren nog in behandeling uit 2009). Hiervan zijn tien projectvoorstellen voorgelegd aan de Stuurgroep en zijn zeven projecten door de Stuurgroep van een positief advies voorzien en door de Managementautoriteit beschikt. Eén project is negatief beschikt en de andere twee projecten zullen in 2011 voor een tweede keer in de Stuurgroep worden ingebracht voor advies. Opvallend is dat van de ingediende projecten er vier door de aanvrager zijn ingetrokken. Het betreft hier onder andere nieuwe aanvragen met betrekking tot ondersteuning van RCT's (Regionale Centra voor Technologie). De Managementautoriteit heeft, in samenwerking met de provincie Gelderland, erop aangedrukt om deze aanvragen alleen nog gebundeld te behandelen. Op deze wijze wordt een efficiëncyslag gemaakt en worden de RCT's tevens gedwongen meer samen te werken. Door deze sturing is één gezamenlijke aanvraag voorbereid en goedgekeurd.

Aan het einde van het verslagjaar zijn in maatregel 1.2 nog zes projecten in behandeling (waaronder de twee die door de Stuurgroep zijn aangehouden). Deze projecten zullen in 2011 voor definitieve besluitvorming worden ingebracht in de Stuurgroep.

In maatregel 1.2 zijn in 2010 zeven projecten gehonoreerd. In de staafdiagram maatregel 1.2 zijn de verwachte resultaten opgenomen zoals vastgelegd in de beschikking van alle (21) tot eind van dit verslagjaar in deze maatregel beschikte projecten.

Diagram prestaties maatregel 1.2

In hoofdstuk 2 is de herijking indicatoren toegelicht. Voor de indicator 'aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/research instellingen' betekent dit dat de gerealiseerde doelstelling van 100% in 2009, inclusief beschikte projecten in verslagjaar 2010, is teruggebracht naar 42%. De indicator 'aantal ondersteunde MKB-bedrijven' is ondanks de herijking, met name dankzij de honorering van het project 'Regionale Centra voor Technologie', gestegen naar 55,5% (in 2009 nog 42%). Tot slot blijkt uit het diagram dat de herijking indicatoren voor de overige indicatoren geen afwijkend beeld ten opzichte van het jaar 2009 oplevert. Voor de indicatoren 'aantal R&D projecten', 'private R&D projecten', 'publieke R&D projecten', 'aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven <5 jaar', 'uitgelokte private vervolginvesteringen in euro's', en 'het aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte' is de programmadoelstelling in 2010 volledig gerealiseerd.

Het project 'Traceerbaarheid en Identificatie van Varkens in de Organische keten (TIVO)' heeft een bijdrage van € 439.332 uit maatregel 1.2 ontvangen. Dit innovatieve project richt zich op procesverbetering en traceerbaarheid van de herkomst van varkensvlees. De technologie richt zich op het volledige verwerkingsproces van het vlees, 'van het zaadje tot het karbonaadje'. De samenwerkende partners in TIVO in Oost-Nederland proberen, middels het opzetten van een technische en organisatorische infrastructuur, data te verzamelen, waarmee de ketenactoren hun eigen processen kunnen verbeteren. Tevens geven deze data inzicht in de herkomst van het vlees, waardoor eenvoudig kan worden aangetoond of men daadwerkelijk te maken heeft met biologisch geproduceerd varkensvlees. Dit leidt tot het aanjagen van nieuwe marktkansen in de biologische teelt. Het initiatief komt voort uit een samenwerking tussen Nedap B.V. (een verwerkingsbedrijf van individuele diergegevens), Institute for Pig Genetics B.V. (IPG), De Groene Weg B.V. (branchevereniging voor biologische slagers) en de Universiteit Wageningen.

In Deventer is een kinderbakfiets ontwikkeld. De bakfiets biedt plaats aan acht kinderen. Dit vervoersmiddel is zeer bruikbaar voor de buitenschoolse opvang. Door het groot aantal plaatsen in de bakfiets, kunnen kinderen op een veilige en efficiënte manier vervoerd worden. Dit bevordert de duurzaamheid en stimuleert innovatie en werkgelegenheid in de maakindustrie. Het samenwerkingsverband kinderopvang De Company, Van der Veer, Van Raam en Expertisecentrum Maatschappij &

Werk bv ontvangt voor dit project 'GO Kinderbakfiets' een EFRO-bijdrage van € 115.100.

Daarnaast is in 2010 in maatregel 1.2 verder geïnvesteerd in het opkomende cluster EMT (Energie en Milieu Technologie). Met een bedrag van € 333.218 wordt bijvoorbeeld de technologie van de 'Pulverizing Air Dryer' voor de Europese markt verder doorontwikkeld en geoptimaliseerd. Het gaat om het niet-thermisch drogen van grote hoeveelheden biomassa zoals mest en snoeiafval. Dit project van BioValor heeft vanwege de duurzaamheidsaspecten en milieuwinsten een sterke inhoudelijke uitstraling en is een goed voorbeeld van clustersamenwerking. De belangstelling blijkt onder meer uit het gegeven dat in 2011, naar aanleiding van deze technologische ontwikkeling, hierover een symposium wordt georganiseerd.

3.1.2 Prioriteit 1: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

Maatregel 1.1

Om de uitvoering van maatregel 1.1 goed te laten verlopen, wordt relatief veel tijd geïnvesteerd in de begeleiding van subsidieaanvragers en advisering van projectuitvoerders. In dit verband is strategisch gekozen voor samenwerking met een partner als Oost NV. Het feit dat sommige projecten na de intake bij Oost NV kozen voor indiening bij het Pieken in de Delta-programma, leidde tot een kleine vertraging in het committeringsritme. Doordat de programmamanagers in de Agenda Commissie, al tijdens het intakeproces, alle potentiële projecten bespreken, worden de projectideeën steeds beter en voortvarender naar het meest geschikte programma geleid.

Het blijkt dit jaar voor de technologische projecten in maatregel 1.1 in Gelderland niet eenvoudig om cofinanciering te verwerven. De focus van de provinciale cofinancieringpartners lijkt meer te liggen op de Food- en Healthprojecten. De actieve inzet van de voorzitter van het Comité van Toezicht, mevrouw Van Haaren, heeft ertoe bijgedragen dat in de loop van de jaar bij de partners meer begrip is ontstaan voor nut en noodzaak van het mede financieren van sterke technologieprojecten.

Een ander geconstateerd probleem is dat de op Health gerichte projecten in maatregel 1.1 een langere aanlooptijd in de projectontwikkeling kennen dan gemiddeld. Bovendien blijkt het voor deze projecten minder eenvoudig

een combinatie te maken met op business gestoelde doelstellingen. Om dit te overbruggen, is door het programmamanagement geïnvesteerd in veelvuldig overleg met onder andere UMCN en de Radboud Universiteit. Ondersteuning is geboden in het bouwen van een goede opzet van projecten en gezocht is naar mogelijkheden om projectindieners te verbinden aan andere partijen. De gekozen aanpak in deze maatregel van het programma heeft geresulteerd in voldoende uitputting.

Een aantal projecten heeft in 2010 last ondervonden van de gevolgen van de kredietcrisis. Zoals bijvoorbeeld het Overijsselse project 'Main Mep', waar veel MKB-ondernemers in de maakindustrie aan deelnemen. Een aantal deelnemers had moeite om financiering te verkrijgen bij de bank. Om de projectuitvoerders hierdoor heen te helpen, is in een aantal gevallen een verhoogd werkvoorschot beschikbaar gesteld.

In 2010 is maatregel 1.1 voor de provincie Overijssel bijna volledig uitgeput. Voor deze regio zijn de resterende jaren van het programma geen middelen voor economische stimulering vanuit deze maatregel beschikbaar. Het accent voor de uitvoering van het programma gaat, nog meer dan voorgaande jaren, liggen op een goede begeleiding van projectuitvoerders.

Maatregel 1.2

Na de versnelde doorstart van maatregel 1.2 in 2009 met dertien beschikte projecten, is dit verslagjaar de uitvoering iets vertraagd met een zevental beschikte projecten. Dit is mede veroorzaakt doordat voor het budget van de provincie Overijssel zo goed als uitgeput is, waardoor puur Overijsselse projecten niet meer hebben kunnen indienen. Bovendien zijn er meerdere regelingen – zoals het Pieken in de Delta Oost-Nederland programma (dat in 2010 voor het laatste jaar open was) en een Gelders provinciaal klimaatprogramma – waarop de projectinitiatiefnemers een beroep kunnen doen. Dit vraagt soms om extra afstemming tussen betrokken partijen waaronder de beleidsafdelingen van de provincies. Dit leidt tot goede resultaten zoals in het project van BioValor in de EMT-sector, waarbij het programmamanagement de subsidieaanvrager intensief heeft begeleid om dit inhoudelijke sterke project in te dienen en te honoreren.

In maatregel 1.2 is het budget voor de provincie Overijssel bijna volledig uitgeput. Ook het budget voor de provincie Gelderland raakt naar verwachting volgend jaar snel gecommiteerd. Het accent voor de uitvoering van Prioriteit 1 in Oost-Nederland gaat, nog meer dan voorgaande jaren, liggen op een goede begeleiding van projectuitvoerders in de realisatie van het project en de uitvoering van de administratie.

3.2 Prioriteit 2 'Versterken innovatieklimaat in stedelijke netwerken'

Investeren in innovatie en ondernemerschap heeft vooral zin als tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in het op orde krijgen van de randvoorwaarden met betrekking tot het woon- en werkklimaat. In het OP Oost is de betrokkenheid van de stedelijke netwerken op dit thema groot. Prioriteit 2 richt zich op het versterken van het innovatieklimaat in stedelijke netwerken. Hiervoor is 27,5 % van de middelen tot 2013 beschikbaar. Aan de hand van twee maatregelen wordt Prioriteit 2 concreet gemaakt.

Maatregel 2.1 – Verbeteren bereikbaarheid en mobiliteit

Het doel van deze maatregel is het verbeteren van het vestigingsklimaat voor innovatieve bedrijvigheid, door het verbeteren van de bereikbaarheid en de transportinfrastructuur binnen en tussen de stedelijke netwerken in Oost-Nederland. Dit wordt bereikt door het verbeteren van kenniscentra en (hoogwaardige) werklocaties met een (boven)regionale functie, het beter en intensiever benutten van de bestaande infrastructuur, betere mobiliteit door verminderen van reistijden en (her)ontwikkeling centrum- en stationslocaties.

Maatregel 2.2 – Vergroten kwaliteit werk- en leefomgeving

Deze maatregel is gericht op het op duurzame wijze vergroten van de aantrekkelijkheid van de leefomgeving en het verhogen van de milieukwaliteit in de stedelijke netwerken in Oost-Nederland. Hierdoor zal het woon-, werk- en leefklimaat voor hoog opgeleid personeel en kennisintensieve bedrijvigheid verbeteren en daarmee de regionale concurrentiekracht versterken. Dit wordt bereikt door het herontwikkelen van duurzame bedrijventerreinen met regionale impact, het verbeteren van de toeristisch-recreatieve infrastructuur en voorzieningenniveau en het verbeteren van de aantrekkelijkheid van de leefomgeving in relatie tot het vestigingsklimaat.

3.2.1 Prioriteit 2: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse

In het staafdiagram met de prestaties van Prioriteit 2 wordt de materiële voortgang van Prioriteit 2 tot en met 2010 weergegeven aan de hand van de score van de beschikte projecten op de indicatoren.

In het verslagjaar zijn zes projecten beschikt binnen Prioriteit 2. Deze en de in eerdere programmajaren beschikte projecten hebben in 2010 nog geen finale realisatie verantwoord. De resultaten die in het staafdiagram zijn opgenomen, zijn verwachte resultaten zoals vastgelegd in de beschikkingen van de projecten.

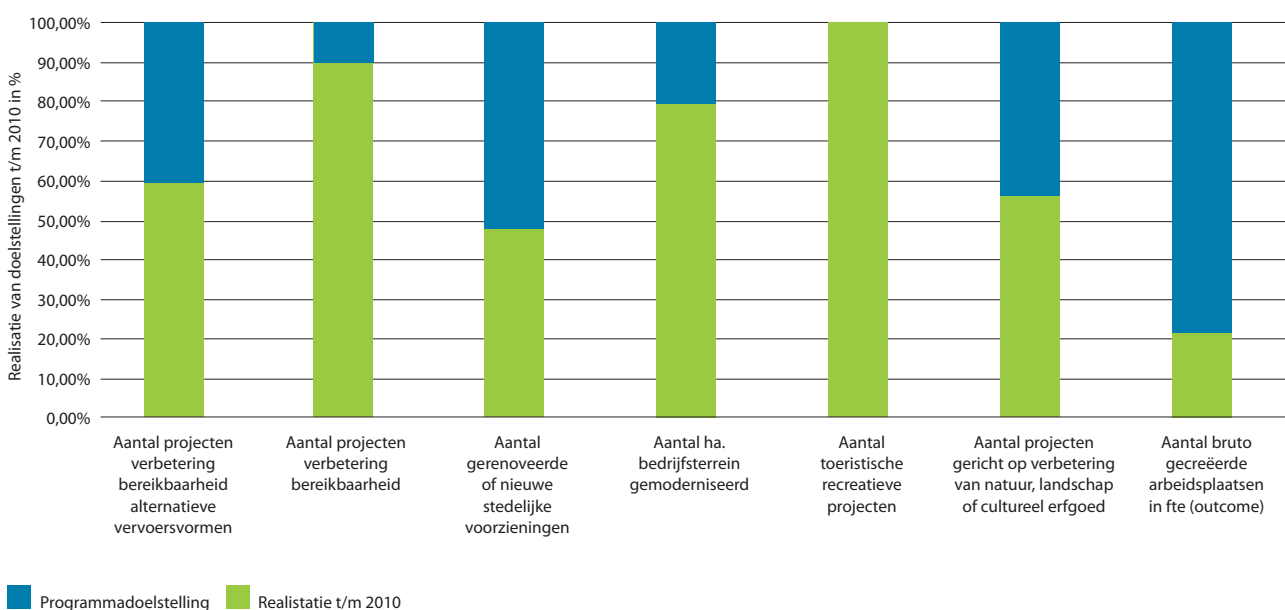
Op basis van de verwachte resultaten kan worden geconstateerd dat, met de beschikking van deze zes projecten, maar vooral als gevolg van de 'herijking indicatoren' de realisatie van de meeste output indicatoren een wijziging hebben ondergaan ten opzichte van het verslagjaar 2009. Voor de indicator 'aantal projecten verbetering bereikbaarheid' is de realisatie teruggebracht van 100% in 2009 naar 90% in 2010. Gezien vanuit de programmadoelstelling tot 2013 is dit geen verontrustende ontwikkeling. Dit geldt wel voor de indicator 'aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte's'. Deze indicator is als gevolg van de herijking gedaald van 30% naar 21%. In de volgende programmajaren zal extra aandacht uitgaan naar projectplannen die bijdragen aan de realisatie van deze indicator, alhoewel door de herijkte interpretatie van deze indicator niet verwacht wordt dat

de oorspronkelijke streefwaarde zal worden gerealiseerd. De indicatoren 'aantal projecten verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersstromen', 'aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen' en 'aantal projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed', zijn ten opzichte van het vorige jaarverslag aanzienlijk gestegen. Respectievelijk van 40% naar 60%, van 28 naar 48% en van 42% naar 57%. Deze indicatoren zijn in 2010 goed ingelopen op de realisatie van de programmadoelstellingen tot 2013. In de beoordeling van projecten zal het programmamanagement extra aandacht houden voor het op gang houden van de realisatie 'aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen'.

Uit het diagram prestaties Prioriteit 2 blijkt tevens dat voor de indicatoren 'aantal ha bedrijfsterrein gemoderniseerd' en 'aantal toeristische recreatieve projecten' de gecommitteerde projecten en de 'herijking indicatoren' geen afwijkend beeld ten opzichte van het jaar 2009 opleveren. De indicator 'aantal ha bedrijfsterrein gemoderniseerd' ligt met een realisatie van 79% goed op koers voor de programmadoelstelling tot 2013. Voor de indicator 'aantal toeristische recreatieve projecten' is de programmadoelstelling reeds in 2009 behaald.

Het overzicht van de financiële voortgang is gebaseerd op de in de beschikking opgenomen bedragen van gehonoreerde projecten in Prioriteit 2. In het overzicht van financiële gegevens is, ten behoeve van de aansluiting met de voorgaande jaarverslagen en de rapportage 2010, een rij 'wijzigingen' toegevoegd. Als gevolg van wijzigingen in

Diagram prestaties Prioriteit 2

Financiële gegevens Prioriteit 2 op basis van beschikking tot en met 2009 en in 2010 (in €)

JAAR	TSK	EFRO GECOMMITTEERD	EFRO BEGROOT	RIJK	REGIO	PRIVAAT
t/m 2009	60.624.103	14.823.792	18.591.000	5.456.000	39.227.393	1.116.918
Wijzigingen	-5.530.910	0	0	0	-4.922.710	-608.200
2010	24.441.960	4.400.000	6.435.000	6.131.218	13.726.222	184.520
Totaal	79.535.153	19.223.792	25.026.000	11.587.218	48.030.905	693.238

twee projecten (gecommitteerd in 2009), zijn de totale subsidiabele kosten lager geworden. Het betreft hier de loonkosten die uit een beschikking zijn gehaald en een verplaatsing van de bijdrage steden van privaat naar regionaal. De wijzigingen zijn verwerkt in de cumulatieve gegevens over 2010. Voor de volledigheid en zichtbare aansluiting is er voor gekozen de gerapporteerde cumulatieve gegevens per ultimo 2009 in de bovenste rij weer te geven.

De financiële gegevenstabel laat ons zien dat het programma in 2010 niet de in 2009 ingezette versnelling heeft kunnen vasthouden. Het blijkt dat de in Prioriteit 2 gecommitteerde bedragen, in 2010 € 2.035.000 minder aan EFRO-middelen is beschikt dan voor het verslagjaar was begroot. In 2008 bedroeg het EFRO gecommitteerde bedrag 25% van het begrote bedrag tot en met de jaartranche. In 2009 was dit vastgelegde bedrag opgelopen tot 80% van het begrote EFRO-budget. Dit verslagjaar laat een daling zien tot 76,8% van het begrote EFRO-budget tot 2010. De inspanningen van het programmabureau GO en de stedelijke netwerken zullen de komende jaren sterker nog dan dit verslagjaar, gericht zijn op een versnelling van de committeringen, om de programmadoelstelling voor 2013 te halen. Het programmamanagement is vastbesloten om, in samenwerking met de stedelijke netwerken, deze opgave te laten slagen.

Het programmamanagement verwacht dat, doordat dit jaar veel energie is gestoken in de preselectie van gewenste en haalbare projecten, het komende verslagjaar en de jaren hierna tijdwinst kan worden geboekt. In Prioriteit 2 is deze methode van werken effectief en efficiënt, mede omdat de cofinanciering

van de te honoreren projecten grotendeels door de stedelijke netwerken zelf moet worden geleverd (zie ter illustratie de tabel: Financiële gegevens). Door vooraf consensus te bereiken over de inzet van de eigen cofinancieringsmiddelen kan het stedelijk netwerk sturen op gerichte projectontwikkeling.

In 2010 zijn er geen projectplannen in Prioriteit 2 ingetrokken of negatief beschikt. Zoals vermeld zijn in het verslagjaar zes projecten door de Stuurgroep Prioriteit 2 en 3 van een positief advies voorzien en door de Managementautoriteit gehonoreerd. Van de acht (vier in 2009 + vier in 2010) ingediende projectvoorstellen, zijn eind 2010 nog twee projecten in behandeling, een daarvan heeft eind 2010 al een positief advies van de Stuurgroep ontvangen. De totale pijlpijn voor Prioriteit 2 is per ultimo 2010, met vijf projectvoorstellen, aardig gevuld. Deze projectvoorstellen zullen naar verwachting begin 2011 worden ingediend en voor advisering aan de Stuurgroep worden voorgelegd.

Maatregel 2.1

In 2010 zijn vier projecten in maatregel 2.1 goedgekeurd met een totale bijdrage van € 4.000.000 EFRO-subsidie. In onderstaande staafdiagram zijn de verwachte resultaten opgenomen, zoals vastgelegd in de beschikking van alle (in totaal zeven) tot eind 2010 gehonoreerde projecten. Anders dan in voorgaande jaren is de indicator 'aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen' opgenomen. Deze indicator is officieel een maatregel 2.2-indicator en daarom zijn hiervoor binnen maatregel 2.1 geen streefwaarden gedefinieerd. Met de financiering van 'Verbetering bereikbaarheid Wijchen Oost / Stadsboulevard' en 'Spoorallee' komt de verwachte score 'aantal

gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen' op 100%.

Uit het diagram van maatregel 2.1 kan opgemaakt worden dat de prestaties van deze maatregel redelijk goed op koers liggen. De indicator 'aantal projecten verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersstromen' is van 30% in 2009 gestegen naar 50% in dit verslagjaar. De indicator 'aantal projecten verbetering bereikbaarheid' is gestegen van 30% vorig jaar naar een waarde van 70%. Een forse stijging, die tot stand is gekomen ondanks de herijking van de indicatoren.

De indicator gecreëerde werkgelegenheid scoorde in 2009 100%. Ondanks de herijking is deze score ongewijzigd en is de doelstelling voor deze indicator voor de hele programmaperiode behaald.

Eén van de projecten die is beschikt in maatregel 2.1 is de 'Verbetering bereikbaarheid Wijchen Oost/ Stadsboulevard'. Met een EFRO-bijdrage van € 750.000 wordt geïnvesteerd in een verbeterde bereikbaarheid en ontsluiting van de woonkernen Wijchen-Oost en Alverna en van het bedrijventerrein Wijchen-Oost. In de beoogde werkzaamheden wordt rekening gehouden met duurzaamheid van het omliggende gebied. Zo neemt de bestaande geluidsbelasting van het verkeer af, wordt de luchtkwaliteit verbeterd en neemt de maximale toegestane snelheid af. Hiermee wordt tevens bijgedragen aan de leefbaarheid van de omliggende woonwijken. In dit project zijn zowel de gemeente Wijchen als de provincie Gelderland betrokken.

Het project 'Poort van Salland' ontving in 2010 een EFRO-bijdrage van € 1.000.000. In dit project is de Siemelinksweg in Deventer verdubbeld en is een vrij liggend fietspad met twee banen aangelegd. De Siemelinksweg vervult een cruciale functie in Deventer in de afwikkeling van lokaal en regionaal verkeer en is de schakel tussen de drukke N348 en de A1 van Amsterdam naar Enschede. De verbeterde Siemelinksweg levert tevens een belangrijke bijdrage aan de ontsluiting van het te ontwikkelen regionale bedrijvenpark A1. Kortom de herontwikkeling van deze straat levert een sterke bijdrage aan een verbeterde verkeersafwikkeling, luchtkwaliteit en verkeersveiligheid.

Maatregel 2.2

In het verslagjaar 2010 zijn in maatregel 2.2 twee projecten goedgekeurd. In onderstaande staafdiagram zijn de verwachte resultaten opgenomen, zoals vastgelegd in de beschikkingen van deze projecten, inclusief de in 2008 (2) en 2009 (12) beschikte projecten.

Voor de indicatoren 'aantal projecten verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersvormen' en 'aantal projecten verbetering bereikbaarheid' geldt dat deze niet behoren tot de maatregelindicatoren van 2.2. Dat betekent dat hiervoor geen streefwaarden zijn gedefinieerd en dat met de beschikking van twee projecten in 2009 de verwachte prestaties met 100% zijn behaald.

Voor de indicator 'aantal toeristische recreatieve projecten' was reeds in 2009 de programmadoelstelling behaald.

Diagram prestaties maatregel 2.1

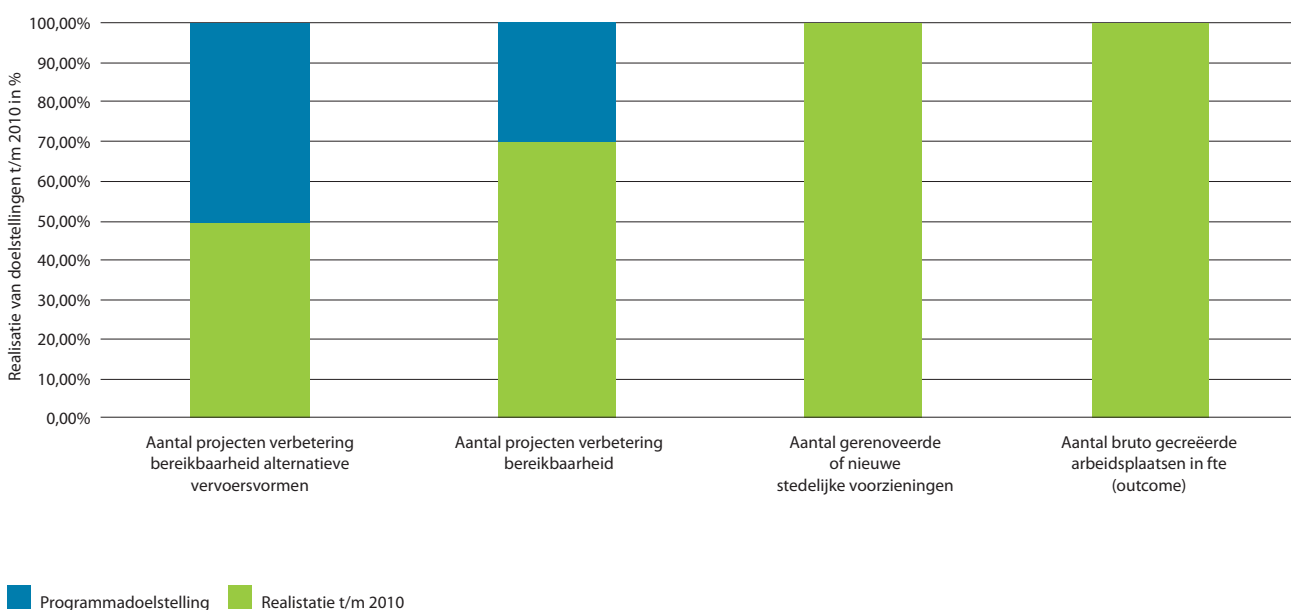
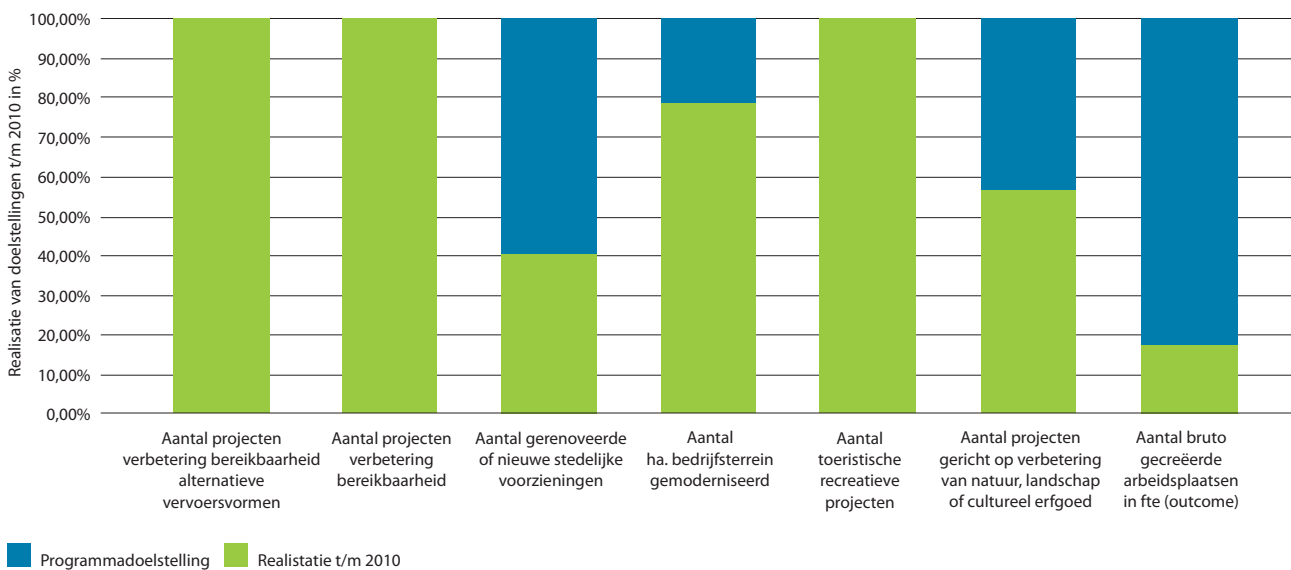

Diagram prestaties maatregel 2.2

De realisatie van de indicatoren 'aantal ha bedrijfsterrein gemoderniseerd' en 'aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte' is gelijk gebleven aan het vorige verslagjaar met respectievelijk 79% en 17,8%. Vooral ten aanzien van de werkgelegenheidsindicator zal het programmamanagement de komende jaren een extra inspanning moeten plegen om de doelstelling eind 2013 te halen. De twee beschikte projecten scoren duidelijk op de indicator 'aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen' en de indicator 'aantal projecten gericht op verbetering van natuur, landschap en cultureel erfgoed'. Beide indicatoren zijn gestegen van respectievelijk 28% in 2009 naar 40% dit verslagjaar en van 42% vorig jaar naar 57% in 2010.

Voor de beoordeling van de uitvoering van maatregel 2.2 geldt dat in 2010 fors minder projecten zijn beschikt dan in 2009 en minder dan voor dit verslagjaar was verwacht. Het aantal projecten, dat eind 2010 door de stedelijke netwerken in ontwikkeling is genomen (pijplijn), duidt erop dat de partners, in goede samenwerking met het programmamanagement, actief werken aan de voortgang van de financiële en inhoudelijke realisatie van het programma.

Het eerste in het verslagjaar in maatregel 2.2 beschikte project is 'Cultuurmijl' die de verbindingzone tussen de binnenstad van de stad Enschede en de wijk Roombeek symboliseert. Het project heeft subsidie ontvangen voor de herinrichting van de H.B. Blijdensteinlaan en het plaatsen van kunstwerken langs de route. Langs de

route worden innovatieve kunstwerken geëxposeerd en daarmee wordt de aantrekkelijkheid van de werk- en leefomgeving in Enschede versterkt. Het project draagt tevens bij aan het creëren van een samenhangende ruimtelijke infrastructuur tussen culturele, economische en recreatieve functies van de binnenstad en de wijk Roombeek. Het project 'Cultuurmijl' heeft een EFRO-bijdrage ontvangen van € 300.000.

Het tweede project dat is beschikt in maatregel 2.2 is 'ENERGIE!' Van Stichting Hengelo's Educatief Industriemuseum (HEIM). Deze organisatie wil technologiebeleid en -oplossingen op het gebied van duurzame energie zichtbaar en beleefbaar maken voor een breed publiek. Het project richt zich op oprichting van een Kennisplatform met samenwerkingspartners uit bedrijfsleven en onderwijs en op de inrichting van een permanente expositie over duurzame energie en innovatie in het Techniekmuseum in Hengelo. HEIM heeft voor de financiering van dit project een EFRO-subsidie ontvangen van € 100.000.

3.2.2 Prioriteit 2: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

Een jaar geleden was het programmamanagement voorzichtig optimistisch over de uitvoering van Prioriteit 2. Ondanks de gevolgen van de economische crisis was deze Prioriteit in een versnelling gekomen. Geconstateerd moet

worden dat in 2010 de uitvoering echter is gestagneerd. Dit is problematisch gezien het gegeven dat eind 2009 de gecommiteerde EFRO-bijdrage nog 20% lager was dan de begrote doelstelling en eind 2010 dit percentage (gecommiteerde EFRO-bijdrage) zelfs 45% lager is dan begroot.

De uitvoering van Prioriteit 2 heeft in dit opzicht zeker last van de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2010. Voor diverse projecten betekende dit een behoorlijke vertraging in de voorbereiding in de maanden hieraan voorafgaand. Pas enkele maanden na de verkiezingen, nadat meer zekerheid was over bestuurlijk draagvlak, is de voorbereiding van deze projecten weer opgepakt. Bovendien geldt dat projecten die binnen Prioriteit 2 op de projectenlijst staan, veelal infrastructureel van aard zijn. Deze projecten vergen daarom sowieso meer tijd in de voorbereiding dan gemiddeld en zijn vaak afhankelijk zijn van de realisatie van overkoepelende plannen. Deze omstandigheden hebben het tempo van uitvoering van Prioriteit 2 negatief beïnvloed.

In hoofdstuk 1 is reeds toegelicht dat de provincies vanwege de economische crisis speciale programma's hebben ingezet om de economie op peil te houden. In Overijssel in 2010 met het programma, "Investeren met gemeenten". Hiermee investeert de provincie tot en met 2011 300 miljoen euro extra in de woon-, leef- en werkomgeving. Als gevolg van deze regeling heeft heel concreet een project uit Zwolle haar aanvraag binnen het Operationeel programma Oost-Nederland teruggetrokken. Een project uit Twente is, vanwege de lage toegangsdrempels tot de crisisprogramma's, eveneens ingediend binnen de regeling "Investeren met gemeenten". Dit zijn projecten die anders binnen de Prioriteiten 2 en 3 van het Operationeel Programma in aanmerking waren gekomen voor EFRO-financiering.

Het Comité van Toezicht constateerde in 2009 al dat de committeringen Prioriteit 2 achterlopen en heeft in dit verband haar zorgen geuit over de relatief trage indiening van subsidieaanvragen in de Prioriteiten 2 (en 3). Om de voortgang en uitvoering van Prioriteit 2 te borgen heeft het programmamanagement in 2010 op verzoek van het Comité van Toezicht extra veel aandacht gegeven aan de relatie met de stedelijke netwerken. Met alle netwerken is met de verantwoordelijk bestuurders, gemeentelijke ambtenaren en de betrokken uitvoerders regelmatig gesproken over indiening van projecten. In navolging van 2009 is met de verschillende partijen (hernieuwd) kennism gemaakt en is de werking van het programma voor

het voetlicht gebracht. De zorgen om het trage indienings- en realisatietempo van de projecten is als aandachtspunt hierin toegelicht. De verantwoordelijk bestuurders hebben toegezegd zich in te spannen voor snelle indiening en realisatie. De effecten hiervan zijn in het indienen van enkele projecten direct zichtbaar. Omdat de gewenste versnelling nog niet voldoende binnen alle stedelijke netwerken zichtbaar is, heeft de Managementautoriteit besloten volgend jaar opnieuw te investeren in de relatie met de stedelijke netwerken en een bestuurlijke ronde te maken.

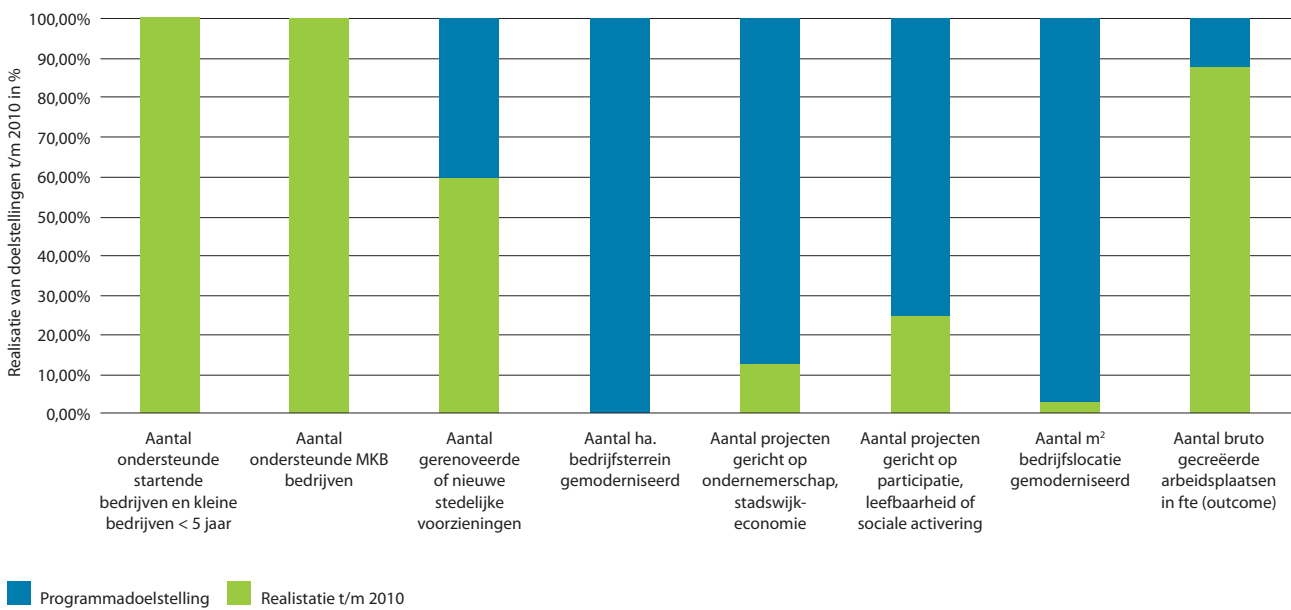
Op verzoek van de Stuurgroep 2 en 3 hebben de coördinatoren van de netwerken in 2010 met grote regelmaat de stand van zaken van hun projecten gegeven. Zo wordt voor iedereen zichtbaar waar het beter gaat en waar de knelpunten zich bevinden. Het lijkt voorsnag dat deze aanpak een stimulerend effect heeft op de netwerken onderling.

Een andere oplossingsrichting ligt in de, in 2009 opgestelde en in 2010 door de Stuurgroep 2 en 3 goedgekeurde 'Uitruilregeling'. In het 'Convenant Stedelijke Netwerken Oost-Nederland, provincies Gelderland en Overijssel' van 15 december 2006 hebben de partners afspraken gemaakt over de wederzijdse betrokkenheid bij de uitvoering van het programma, voor zover het de Prioriteiten 2 en 3 van het OP Oost betreft. In het Convenant wordt het belang onderkend van het tijdig realiseren van voldoende daadwerkelijke uitgaven, volgens de bij het OP behorende meerjarenuitgavenplanning, zodat kan worden voldaan aan de N+2-targets. Hierbij is afgesproken dat, indien uitgaven achterblijven op de taakstelling en N+2 dreigt te worden misgelopen, de mogelijkheid van uitruil van budgetten tussen de stedelijke netwerken bestaat, teneinde de N+2-target alsnog te realiseren. Met de netwerken zijn aanvullende budgetafspraken gemaakt gericht op een versnelling van de realisatie van de financiële middelen in Prioriteit 2 en 3.

3.3 Prioriteit 3 'Versterken aantrekkelijkheid steden'

Deze Prioriteit richt zich op het versterken van de attractiviteit van de grote steden. Met grote steden worden de negen GSB-steden in Oost-Nederland (Almelo, Apeldoorn, Arnhem, Deventer, Ede, Enschede, Hengelo, Nijmegen en Zwolle) bedoeld.

Diagram prestaties Prioriteit 3

De steden nemen door de concentratie van economische activiteiten en mensen een belangrijke plaats in de regionale economie in. Ook hier geldt de regel dat investeren in innovatie en ondernemerschap vooral zin heeft als tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in het op orde krijgen van de randvoorwaarden met betrekking tot het woon- en leefklimaat in de steden. De steden kennen ook binnenstedelijke gebieden, waar de economische motor hapert omdat er knelpunten zijn ontstaan. Prioriteit 3 is gericht op het oppakken van hele specifieke knelpunten in een wijk of gedeelte van de stad. Uitgangspunt voor handelen is het volgen van een integrale wijkaanpak, conform de voorgestelde nationale aanpak, zoals die is vormgegeven in het GSB (Grote Steden Beleid). Hierbij is de integrale benadering, gericht op een duurzame ontwikkeling van de stad uitgangspunt. Hiermee wordt aangesloten bij de aanpak zoals voorgestaan in artikel 8 van Verordening (EG) 1083/2006. Voor Prioriteit 3 is 10,4% van de middelen van het OP Oost beschikbaar. Deze prioriteit is uitgewerkt in één maatregel.

Maatregel 3.1

Het doel van deze maatregel is het vergroten van de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de steden in Oost-Nederland, door het aanpakken van prioritair problemen in stadswijken op een integrale (en daarmee ook op een structurele en duurzame) manier. Dit wordt bereikt door het stimuleren van ondernemerschap in de wijk (economie), versterking onderwijs-arbeidsmarkt-integratie (sociaal), versterking

wijkeconomie en binnenstedelijke werklocaties (fysiek) en het vergroten van de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van de openbare ruimte.

3.3.1 Prioriteit 3: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse

In onderstaande staafdiagram wordt de materiële voortgang van Prioriteit 3 tot en met 2010 weergegeven aan de hand van de totaalscore van de projecten op de indicatoren. In 2010 zijn vier projecten gehonoreerd binnen Prioriteit 3. De resultaten, die in het staafdiagram zijn opgenomen, zijn verwachte resultaten zoals deze zijn vastgelegd in de beschikkingen van de projecten tot en met 2010.

Op basis van de resultaten, weergegeven in het diagram, kan worden geconstateerd dat, met de beschikking van vier projecten in 2010, de realisatie van de output-indicatoren voor Prioriteit 3 nog steeds niet voor alle indicatoren voldoende op gang is gekomen. De indicatoren 'aantal ha bedrijventerrein gemoderniseerd' (0%) en 'aantal m² bedrijfslocatie gemoderniseerd' (2,4%) scores hetzelfde als in het voorgaande verslagjaar. Geconstateerd kan worden dat projecten gericht op de ontwikkeling van bedrijfsterreinen achterblijven. Dit ligt enerzijds aan de prioritering binnen de steden, anderzijds komt dit door een verminderde vraag naar bedrijventerreinen door de economische crisis.

Financiële gegevens Prioriteit 3 op basis van beschikking tot en met 2009 en in 2010 (in €)

JAAR	TSK	EFRO GECOMMITTEERD	EFRO BEGROOT	RIJK	REGIO	PRIVAAT
t/m 2009	9.369.492	2.428.472	7.057.000	0	6.244.495	696.525
Wijzigingen	400.000	0	0	0	696.525	-296.525
2010	8.628.296	2.560.000	2.443.000	2.600.000	3.468.296	0
Totaal	18.397.788	4.988.472	9.500.000	2.600.000	10.409.316	400.000

Ook de indicatoren 'aantal projecten gericht op ondernemerschap, stadwijkeconomie' en 'aantal projecten gericht op participatie, leefbaarheid of sociale activering' blijven achter in de score. Laatstgenoemde indicator is in 2010 iets toegenomen met een score van 24% tegenover 7% in 2009. Voor de komende programmajaren zal het programmamanagement van Prioriteit 3 nog meer inspanningen moeten gaan leveren om deze indicatoren van het programma te realiseren.

Een opvallende en positieve verschuiving heeft plaatsgevonden voor de indicatoren 'aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven <5 jaar' en 'aantal ondersteunde MKB-bedrijven'. Beide indicatoren zijn – van respectievelijk 15% en 67% in 2009 – dit verslagjaar volledig gerealiseerd. Voor de indicator 'aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen' geldt dat de herijking heeft bijgedragen aan een daling van 100% in 2009 naar 88% dit jaar.

Uit het overzicht van de financiële voortgang van Prioriteit 3 blijkt dat, op basis van de gecommitteerde bedragen, in 2010 € 117.000 meer is gecommitteerd dan de overeenkomstige gebudgetteerde jaartranche in projecten. Voor de looptijd tot en met 2010 is het percentage tot 52,5% toegenomen ten opzichte van het voorgaande verslagjaar (34,4%). Een versnelde comittingering is echter nog steeds noodzakelijk om deze achterstand vanaf 2011 verder in te lopen.

In het overzicht van financiële gegevens is, ten behoeve van de aansluiting met de voorgaande jaarverslagen en de rapportage 2010, een rij 'wijzigingen' toegevoegd. Als gevolg van wijzigingen in twee projecten (gecommitteerd in 2008 en 2009), zijn de totale subsidiabele kosten hoger

geworden. Het betreft hier de bijdrage ondernemers ('Investeringsregeling Ringstraten') die aan de beschikking is toegevoegd en een verplaatsing van de bijdrage Volkshuisvesting van privaat naar regionaal/ lokaal bij het project 'Wonen, leren en werken: voor een leefbaar Malburgen'. De wijzigingen zijn verwerkt in de cumulatieve gegevens over 2010. Voor de volledigheid en zichtbare aansluiting is ervoor gekozen de gerapporteerde cumulatieve gegevens per ultimo 2009 in de bovenste rij weer te geven.

In 2010 is de uitvoering van Prioriteit 3 – met een iets hogere comittingering dan begroot – beter dan voorgaande programmajaren op gang gekomen. In totaal zijn vier projectvoorstellen in 2010 ingediend. Samen met de drie openstaande projecten uit 2009 komt het aantal projecten in behandeling op zeven. Hiervan zijn vier projecten voorgelegd aan de Stuurgroep Prioriteit 2 en 3, van positief advies voorzien en beschikt door de Managementautoriteit. Een project gericht op binnenstedelijke werklocaties is ingetrokken, omdat na indiening alternatieve financiering voor het project is gevonden, waarmee de financieringsbehoefte was verdwenen. In Prioriteit 3 zijn geen projecten negatief beschikt. De overige twee projecten zijn nog in behandeling en zullen, voor zover mogelijk, in 2011 worden voorgelegd aan de Stuurgroep. Eind 2010 omvat de pijplijn voor Prioriteit 3 in Oost-Nederland drie projecten. Deze worden voorbereid om in 2011 ingediend te worden. Deze pijplijnprojecten en de in 2010 ingediende, maar nog niet behandelde, projecten moeten in 2011 bijdragen aan de versnelling in comittingering.

Het project 'Wonen, leren en werken: voor een leefbaar Malburgen' van Woningcorporatie Volkshuisvesting

Arnhem heeft in 2009 een subsidiebedrag van € 195.977 ontvangen en is in 2010 als eerste project in dit programma afgerond en vastgesteld. In samenwerking met ROC Rijn-IJssel en 2Switch (recycle bedrijf voor tweedehands goederen) is door de woningcorporatie gewerkt aan het concept wonen, werken en leren in de Arnhemse achterstandswijk Malburgen. Een voormalig leegstaand supermarktpand aan de Kamillelaan is ingericht als praktijklocatie om leerlingen en werkzoekenden op te leiden. Het opgeknapt pand draagt bij aan een leefbare en aantrekkelijke uitstraling van de openbare ruimte op het Kamilleplein. Bovendien draagt de uitvoering van het wonen, leren en werken project bij aan een positieve participatie van de inwoners van Malburgen.

Een in 2010 beschikt project binnen Prioriteit 3 is het 'Ondernemershuis' in Deventer. In deze laagdrempelige voorziening bestemd voor de herstructureringswijken Keizerslanden, Rivierenwijk en Voorstad Oost worden verschillende activiteiten uitgevoerd voor (toekomstige) ondernemers. Binnen het project zijn activiteiten geïnitieerd zoals de organisatie van workshops, netwerkbijeenkomsten en trainingen, het inrichten van een Informatiepunt Microfinanciering en het begeleiden van starters en ondernemers door het signaleren, stimuleren en initiëren van nieuwe kansen. Het project heeft een EFRO-bijdrage van € 260.000 ontvangen.

3.3.2 Prioriteit 3: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

Dit verslagjaar is de uitvoering van Prioriteit 3 met een hogere committering dan begroot, iets aan het versnellen ten opzichte van voorgaande programmajaren. Toch is het met de indiening van vier projectvoorstellen binnen Prioriteit 3 de uitvoering achtergebleven bij wat nodig is om de geconstateerde achterstand voor de programmaperiode tot nu toe, ten goede te keren.

Zoals in paragraaf 3.2.2 is geconstateerd voor de uitvoering van Prioriteit 2 heeft ook Prioriteit 3 last ondervonden van de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2010. Voor diverse projecten betekende dit een behoorlijke vertraging in de voorbereiding in de maanden hieraan voorafgaand. Pas enkele maanden na de verkiezingen, nadat meer zekerheid was over bestuurlijk draagvlak, is de voorbereiding van deze projecten weer

opgepakt. Bovendien is geconstateerd dat de aard van de projecten in Prioriteit 3 mede oorzaak is van het gegeven dat subsidieaanvragen langzaam op gang komen. Het voortraject van deze projecten is veelal langer omdat het nodige geregeld moet worden omtrent planvorming, vergunningen en bestemmingsplannen voordat het project uitvoering gereed is en derhalve ingediend kan worden. Deze omstandigheden beïnvloeden het tempo van uitvoering van Prioriteit 3 negatief.

Het Comité van Toezicht constateerde in 2009 al dat de committeringen Prioriteit 3 achterlopen en heeft in dit verband haar zorgen geuit over de relatief trage indiening van subsidieaanvragen in de Prioriteiten 3 (en 2). Om de voortgang en uitvoering van Prioriteit 3 te borgen heeft het programmamanagement in 2010 op verzoek van het Comité van Toezicht extra veel aandacht gegeven aan de relatie met de stedelijke netwerken. Met alle netwerken is met de verantwoordelijk bestuurders, gemeentelijke ambtenaren en de betrokken uitvoerders regelmatig gesproken over indiening van projecten. In navolging van 2009 is met de verschillende partijen (hernieuwd) kennisgemaakt en is de werking van het programma voor het voetlicht gebracht. De zorgen om het trage indienings- en realisatietempo van de projecten is als aandachtspunt hierin toegelicht. De verantwoordelijk bestuurders hebben toegezegd zich in te spannen voor snelle indiening en realisatie. De effecten hiervan zijn in het indienen van enkele projecten direct zichtbaar. Omdat de gewenste versnelling nog niet voldoende binnen alle stedelijke netwerken zichtbaar is, heeft de Managementautoriteit besloten volgend jaar opnieuw te investeren in de relatie met de stedelijke netwerken en een bestuurlijke ronde te maken.

Op verzoek van de Stuurgroep 2 en 3 hebben de coördinatoren van de netwerken in 2010 met grote regelmaat de stand van zaken van hun projecten gegeven. Zo wordt voor iedereen zichtbaar waar het beter gaat en waar de knelpunten zich bevinden. Het lijkt voorsnag dat deze aanpak een stimulerend effect heeft op de netwerken onderling.

De in 2010 goedgekeurde 'Uitruilregeling', beschreven in paragraaf 3.2.2, heeft ook betrekking op de budgetverdeling in Prioriteit 3. De toevoeging van deze uitruilregeling aan het 'Convenant Stedelijke Netwerken Oost-Nederland, provincies Gelderland en Overijssel' zal bijdragen aan een tijdige besteding van het beschikbare budget.

ondernemershuis
Deventer

ondernemershuis
Deventer

**Ondernemershuis
voor gratis advies
en coaching**

BART DE BROUWER, ADVISEUR ECONOMIE BIJ DE GEMEENTE DEVENTER

***Fysieke locatie voor ondernemersvragen
draagt bij aan solide economische basis***

In Deventer worden de wijken Keizerslanden, Rivierenwijk en Voorstad Oost opgeknapt. Woningcorporaties Rentree en leder1 willen samen met de gemeente de economische ontwikkeling in deze aandachtswijken stimuleren. Daarvoor is onder andere het Ondernemershuis opgericht. Het Ondernemershuis is een plek waar (startende) ondernemers in Deventer terecht kunnen voor gratis advies en coaching. Bart de Brouwer, adviseur economie bij de Gemeente Deventer, vertelt.

Ondernemershuis zorgt het eerste jaar al voor veertig starters

“Het Ondernemershuis is een initiatief waar heel ondernemend Deventer van profiteert. De adviseurs helpen starters bij het opstellen van een ondernemersplan en met vragen over bijvoorbeeld financiering of huisvesting.

Gevestigde ondernemers willen graag adviezen voor uitbreiding, bedrijfsovername of -overdracht. Daarnaast organiseert het Ondernemershuis startersavonden, netwerkbijeenkomsten, workshops en cursussen.

Laagdrempelig

De kracht van het Ondernemershuis zit in de laagdrempeligheid, doordat het midden in een wijk staat en je persoonlijk contact hebt. Het vult tegelijkertijd een leegte op. De Kamer

van Koophandel (KvK) in Deventer is namelijk op afstand gezet, waardoor ondernemers nu naar Apeldoorn moeten. Bovendien werkt de KvK vooral elektronisch. Ook dat schept een afstand.

Samenwerking

Het Ondernemershuis werkt wel nauw samen met de KvK. Ze maken onderdeel uit van een uitgebreid netwerk. Daar behoren onder andere ook de Belastingdienst, accountantskantoren, de Hogeschool Saxion, het UWV en MKB Deventer toe. We organiseren samen workshops en informatiebijeenkomsten. Daarnaast verwijzen de adviseurs ondernemers met specifieke vragen door naar onze partners. Andersom gebeurt dat ook. Het is een wisselwerking.

Levendigheid

De adviseurs van het Ondernemershuis gaan in de aandachtswijken ook zelf actief op zoek naar ondernemerstalent. Niet om van deur tot deur startende ondernemers te werven, maar om te kijken of bestaande ondernemingen ondersteuning nodig hebben. We willen graag kwalitatief sterke ondernemers. Zo ontstaat er een solide economische basis. Bovendien zorgt bedrijvigheid voor reuring en levendigheid in de nu nog vaak stille wijken.

Subsidie

Toen we met de plannen voor het Ondernemershuis bezig waren, wees de interne subsidioloog van de gemeente ons op de mogelijkheid

voor subsidie. Zij kwam tot de conclusie dat het idee voldeed aan de eisen voor een EFRO-subsidie. Om goed beslagen ten ijs te komen, hebben we voor het opstellen van de aanvraag een extern bureau ingehuurd. Het idee werd al binnen enkele maanden positief beoordeeld, waardoor we het project snel konden realiseren.

Aanbesteding

De uitvoering van het Ondernemershuis is uitbesteed. Hier ging een aanbestedingsprocedure aan vooraf.

'We willen graag kwalitatief sterke ondernemers. Zo ontstaat er een solide economische basis. Bovendien zorgt bedrijvigheid voor reuring en levendigheid in de nu nog vaak stille wijken.'

Het is uiteindelijk KplusV geworden, een organisatieadviesbureau dat zich richt op maatschappelijke en economische vraagstukken. KplusV werkt voor zowel openbaar bestuur als het bedrijfsleven en heeft een pragmatische aanpak. De adviseurs hebben ruime ervaring in het begeleiden en adviseren van ondernemers en zijn daardoor thuis in alle relevante onderwerpen, zoals strategie, marketing, financiering,

personeelszaken, wet- en regelgeving.

Rapportage

Het project duurt in totaal drie jaar. De toegekende subsidie wordt in gedeeltes en achteraf uitgekeerd. Hiervoor dienen we elk half jaar een tussenrapportage in. Hierin staat beschreven wat er tot nu toe is bereikt, hoe we dat hebben gedaan en hoeveel geld er aan is besteed. Dit rapport laten we controleren door het accountantskantoor van de gemeente Deventer. Daarna gaat het

naar GO-EFRO Oost-Nederland. Zodra zij akkoord zijn, ontvangen we het geld.

Succes

In het eerste jaar zijn veertig ondernemers gestart met hulp van het Ondernemershuis. In totaal zijn er ongeveer vierhonderd ondernemers langs geweest voor een oriënterend gesprek, advies of coaching. We kunnen dus stellen

dat het een succes is. Dit komt mede doordat we de focus hebben verlegd. De pilot was alleen gericht op de Rivierenwijk en Keizersland. Maar we zagen dat het gebied te klein was. Daarom is het Ondernemershuis uiteindelijk voor alle (startende) ondernemers in Deventer. Een derde van de ondernemers komt uit de aandachtswijken en tweederde uit de rest van de stad."

Kansen voor Oost-Nederland

Niet alleen Deventer, maar de hele regio Oost-Nederland profiteert als de aandachtswijken op termijn een sterke economische basis hebben. Bedrijvigheid levert werkgelegenheid en nieuwe zakelijke transacties op. Dit beperkt zich niet tot de stadsgrenzen. Door nieuwe banen kunnen meer mensen zelf in een inkomen voorzien. Dit maakt mensen economisch onafhankelijk en draagt bij aan de zelfredzaamheid van onze maatschappij.

Begunstigde: Gemeente Deventer

- **Totale publieke financiering: € 910.000**
- **Toegekende EFRO-subsidie binnen het totaal: € 260.000**
- **Looptijd: 1 maart 2010 tot 31 december 2013**

4. EFRO-/CF-programma's: grote projecten

Dit hoofdstuk heeft betrekking op grote projecten als bedoeld in artikel 39 van Verordening (EG) Nr. 1083/2006 van 11 juli 2006 van de Raad houdende algemene bepalingen voor de inzet van Structuurfondsen. Het betreft projecten waarvoor de totale kosten hoger zijn dan € 25 miljoen voor milieuprojecten of hoger dan € 50 miljoen voor projecten op andere gebieden. Aangezien het programma OP Oost in die zin geen grote projecten kent, is dit hoofdstuk niet van toepassing.

5. Technische Bijstand

Dit hoofdstuk geeft een toelichting op het gebruik van de Technische Bijstand in 2010 dat als een afzonderlijke Prioriteit valt onder de Managementautoriteit. Omschreven worden de uitgevoerde activiteiten en de resultaten hiervan.

Algemene doelstelling

De algemene doelstelling van Prioriteit 4 Technische Bijstand is een efficiënt en effectief beheer van het OP Oost. Technische Bijstand valt als afzonderlijk project onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Managementautoriteit. Functioneel is de uitvoering van dit project ondergebracht bij het programmabureau GO binnen de subsidieafdeling van de provincie Gelderland.

Op 18 januari 2008 heeft het Comité van Toezicht, op basis van de vastgestelde tabel voor Prioriteit 4, de 'Meerjarenbegroting Technische Bijstand' voor het OP Oost vastgesteld. In deze meerjarenbegroting wordt, bij de besteding van de beschikbare middelen, rekening gehouden met het feit dat na afloop van de programma-periode nog enige tijd gemoeid is met de afronding van de projecten en de eindafrekening van het programma. De realisatie van de Totale Subsiidabele Kosten van Prioriteit 4 is daarom gespreid over de periode 2007 t/m 2015. Deze strategie betekent voor de rapportage in dit jaarverslag dat de realisatie achterblijft bij de begroting. Feitelijk wordt er dus gespaard voor een kwalitatief hoogwaardige afronding van het programma na 2013.

Voor Prioriteit 4 was in 2010 een budget voorzien van € 1.872.000. De financiering van dit budget is opgebouwd voor 50% uit EFRO-middelen en voor 32,5% uit bijdragen

van de provincie Gelderland en voor 17,5% uit bijdragen van de provincie Overijssel.

Vanuit de Technische Bijstand wordt de organisatiestructuur van het programma gefinancierd.

De uitgevoerde acties hebben betrekking op de volgende aspecten:

- Ondersteuning van de Managementautoriteit, Stuurgroepen en Comité van Toezicht;
- Ondersteuning projectontwikkeling en projectvoorbereiding;
- Financieel beheer en administratie;
- Controle en toezicht op de (uitvoering van) de projecten;
- Monitoring en evaluatie van de voortgang van het programma;
- Voorlichting en communicatie;
- Toezicht, evaluatie, voorlichting en controle van het programma.

De activiteiten in Prioriteit 4 worden met name uitgevoerd door het programmabureau GO van de provincie Gelderland en het Europaloket van de provincie Overijssel. Ook wordt gebruik gemaakt van specialistische externe expertise en ondersteuning voor bijvoorbeeld

Financiële gegevens (in euro's) Prioriteit 4 Technische Bijstand t/m 2010

JAAR	TSK	EFRO GECOMMITTEERD	EFRO BEGROOT	RIJK	REGIO	PRIVAAT
t/m 2009	2.359.348	1.179.674	2.704.000	0	1.179.674	0
Wijzigingen	318.158	159.079	0	0	159.079	0
2010	1.597.182	798.591	936.000	0	798.591	0
Totaal	4.274.688	2.137.344	3.640.000	0	2.137.344	0

het beheersysteem, communicatieactiviteiten en projectontwikkeling. Voor de inhuur van de noodzakelijke personele capaciteit voor het programmabeheer is in 2008 een Europese aanbesteding uitgezet en afgerond met de gunning aan ERAC BV. Dit contract loopt door tot eind 2012.

Financiële uitputting

De wijzigingen t/m 2009 hebben voornamelijk betrekking op de kosten van Oost NV m.b.t. het tweede halfjaar 2008 inzake intake en acquisitie van projecten Prioriteit 1. De daarop betrekking hebbende factuur is destijds als transitorische post in de administratie verantwoord en abusievelijk niet eerder als kosten Technische Bijstand meegenomen.

Op basis van de financiële gegevens van Prioriteit 4 is op te maken dat in 2010 de gerealiseerde kosten 85,3% bedragen ten opzichte van het begrote bedrag voor dit verslagjaar. De cumulatieve realisatie voor de periode tot en met 2010 blijft met 58,7% achter bij de raming, maar is toegenomen t.o.v. 2009 (49,6%). Dit heeft vooral te maken met de gerealiseerde kosten in 2007 en 2008. Doordat de start van het programma pas in 2008 heeft plaatsgevonden, is in deze jaren slechts een klein gedeelte van de kosten gerealiseerd.

De onderbesteding in 2010 is voornamelijk toe te schrijven aan minder automatiseringskosten. In 2010 was alleen sprake van de reguliere kosten van beheer en onderhoud en zijn geen investeringskosten toegerekend. Dit zal in 2011 alsnog gebeuren op basis van de nog vast te stellen verdeelsleutel voor toerekening van in het verleden gemaakte investeringskosten van het SUM-systeem.

Een belangrijk deel van het budget wordt aangewend voor de inhuur van personele capaciteit voor het programmabeheer. Een tweede grote opdracht is de ondersteuning van potentiële aanvragers voor Prioriteit 1, Innovatiekracht, kenniseconomie en ondernemerschap,

bij het opstellen van een EFRO-waardige subsidie-aanvraag. Deze opdracht is verstrekt aan Ontwikkelingsmaatschappij Oost NV, in principe voor de periode 1 januari 2007 t/m 31 december 2012.

5.1 Op te leveren instrumenten

Administratieve organisatie

De medewerkers van het programmabureau GO zijn sinds oktober 2009 geen onderdeel meer van het team MER (Mobiliteit, Economie en Ruimtelijke Ordening), maar functioneren onder leiding van de programmaleider rechtstreeks onder het hoofd van de subsidieafdeling. De programmaleider neemt ook deel aan de overleggen van het Afdelings-Managementteam (AMT). In dit verband is de functiebeschrijving van de programmaleider herzien en ingepast in de procedures, rekening houdend met de vereisten van functiescheiding. Daarnaast is de functie van senior programmamanager vervallen en heeft de Auditautoriteit in haar rapport van feitelijke bevindingen over de periode 1 juli 2009 tot 1 juli 2010 (m.b.t. Key Requirements 1 t/m 3 en 7) geadviseerd de beschrijving op het onderdeel versiebeheer te verbeteren.

De beschrijving van de administratieve organisatie is op bovenstaande punten aangepast en op 2 november 2010 ingediend bij de Auditautoriteit. De gewijzigde beschrijving is op 10 december 2010 ter kennisneming aan Comité van Toezicht aangeboden.

Digitaal beheerssysteem

De Managementautoriteit heeft ook in 2010 veel energie gestoken in het verder optimaliseren en opstellen van een integraal informatie- en automatiseringsbeleid. Op 9 juni 2010 is de release SUM 3.7 definitief opgeleverd. De systemen zijn zodanig ingericht dat de toegankelijkheid van het programma

voor subsidieontvangers is vergroot en de kans op fouten en communicatiestoornissen tussen de subsidieontvangers en de Managementautoriteit is verkleind. Daarnaast is door deze laatste release de faciliteit voor het maken van rapportages door de Managementautoriteit operationeel. Hiermee is voortaan rechtstreeks vanuit de bron, snel en betrouwbaar informatie beschikbaar.

Bij het indienen van betaalaanvraag 2 in 2010 bleek dat de koppeling tussen SUM en het landelijke systeem MSF (Monitor Structuur Fondsen) op het onderdeel specificaties van kostensoorten niet geheel correct functioneerde. De fouten zijn gelokaliseerd en na herstel van deze zogenoemde 'bugs' in SUM, is er nu op alle onderdelen sprake van foutloze gegevensoverdracht.

Systeemaudit en projectaudits 2009-2010

De Auditautoriteit heeft in het controlejaar 2009-2010 verschillende systeemaudits uitgevoerd. In de beoordelingsperiode 1 juli 2009 t/m 31 december 2009 heeft de Auditautoriteit haar onderzoek gericht op de volgende essentiële vereisten (EV):

- EV nr. 4 Procedures m.b.t. managementverificaties;
- EV nr. 5 Controlespoor.

In de beoordelingsperiode 1 juli 2009 tot 1 juli 2010 was het onderzoek van de Auditautoriteit gericht op onderstaande essentiële vereisten:

- EV nr. 1 Toewijzing van functies en functiescheiding binnen de Managementautoriteit;
- EV nr. 2 Procedures m.b.t. de selectie van projecten;
- EV nr. 3 Informatievoorziening ten behoeve van de begeleiding van begunstigden;
- EV nr. 7 Opvolging ontdekte systeemfouten.

Voor Essentiële Vereiste nr. 6 Betrouwbaarheid van geautomatiseerde systemen heeft de Auditautoriteit

in het controlejaar geen onderzoek gedaan. De Auditautoriteit is over de interpretatie, aanpak en oordeelsvorming van deze vereiste nog met de Europese Commissie in gesprek.

Op basis van de in 2009 ingediende betaalaanvraag bij de Europese Commissie heeft de Auditautoriteit in het controlejaar 2009-2010 een steekproef met controles bij vier projecten uitgevoerd. De werkelijk geconstateerde foutfractie was slechts 0,13% en zit ruim onder de maximaal aanvaardbare foutmarge van 2% van de gedeclareerde uitgaven over 2009.

Op 23 december 2010 heeft de Managementautoriteit het controleverslag en het jaarlijks oordeel van de Auditautoriteit ontvangen. Hieruit blijkt dat het beheers- en controlesysteem van de Managementautoriteit voldoende effectief heeft gefunctioneerd. Naar aanleiding van de bevindingen in het controleverslag 2008-2009 heeft de Managementautoriteit de voorgestelde verbeteringen in een actieplan verwerkt. De Auditautoriteit heeft geconstateerd dat de Managementautoriteit de aanbevelingen uit de vorige controlecyclus adequaat opvolgt en dat het overgrote deel van de corrigerende maatregelen zijn gerealiseerd binnen de gestelde termijnen. Ook heeft de Auditautoriteit vastgesteld dat de Managementautoriteit een aantal maatregelen heeft genomen die voorkomen dat geconstateerde systeemfouten zich in de toekomst herhalen.

De Auditautoriteit heeft in het verslag aangegeven dat de aandachtspunten voor verdere verbetering gedurende het controlejaar in goed overleg met de Managementautoriteit zijn besproken en dat de Managementautoriteit al tijdens de uitvoering en afwikkeling van de systeemaudit de aanbevelingen op goede wijze heeft opgepakt.

Deze positieve ontwikkelingen hebben er toe bijgedragen dat de Managementautoriteit ten opzichte van het controlejaar 2008-2009 in een hogere categorie is ingeschaald. Te weten in schaal 75%-90% goed.

6. Voorlichting en Publiciteit

In 2007 is, conform artikel 2 van de Verordening (EG) Nr.1828/2006 van de Europese Commissie, het communicatieplan GO Gebundelde Innovatiekracht voor de programmaperiode 2007-2013 opgesteld door de Managementautoriteit Oost, de leden van Gedeputeerde Staten van provincie Gelderland gezamenlijk. In 2008 is het communicatieplan vastgesteld. Conform artikel 4 (EG) Nr.1828/2006 wordt in dit hoofdstuk informatie verschaft over de voortgang in de uitvoering van het communicatieplan over verslagjaar 2010. Dit hoofdstuk zoomt in op de uitgevoerde publiciteit- en voorlichtingsmaatregelen en de gebruikte communicatiemiddelen.

Het communicatieplan GO beschrijft op hoofdlijnen het communicatiebeleid rond het GO-programma voor de gehele programmaperiode. In 2010 is door de communicatieadviseur van de Managementautoriteit gewerkt aan verschillende activiteiten die zijn afgeleid uit het communicatieplan. Alle in dit plan voorgenomen communicatieactiviteiten zijn uitgevoerd behalve het jaarevent. In 2009 had het GO-programma namelijk al deelgenomen aan twee grote publieksevenementen: Blij met Europa en Europa om de Hoek. In navolging van 2009 lag in de communicatie van het GO-programma het accent op het laten zien van resultaten en op het werven van passende projecten. In de werving van nieuwe projecten is extra aandacht besteed aan het Gelderse deel van Oost-Nederland omdat hier binnen Prioriteit 1 nog ruimte is. Voor Prioriteit 2 en 3 geldt ook dat er nog voldoende budget is en zijn de communicatieactiviteiten voor Oost-Nederland op de werving van projecten afgestemd. De activiteiten waren zowel gericht op het brede publiek, als specifiek op doelgroepen gerichte voorlichting. In het verlengde hiervan zijn communicatieactiviteiten uitgevoerd, gericht op de vorderingen in het GO-programma.

In december 2010 is, vooruitlopend op het volgende programmajaar, een jaarplan met communicatieactiviteiten voor 2011 opgesteld. Hierin is het initiatief van de gezamenlijke Managementautoriteiten opgenomen voor de organisatie van een landelijke Europa Kijkdagen.

6.1 Externe communicatie

www.go-oostnederland.eu

Begin 2008 is de website www.go-oostnederland.eu voor het GO-programma Gebundelde Innovatiekracht opengesteld. De website is gelinkt aan de website van de provincies Gelderland en Overijssel en aan de website van de partners: de vijf stedelijke netwerken en de drie valley's.

Op de website wordt relevante en actuele informatie over het GO-programma overzichtelijk aangeboden: er is informatie beschikbaar over het programma, de doelstellingen en de prioriteiten. Daarnaast is informatie beschikbaar over het (digitaal) aanvragen van subsidies, zijn relevante documenten te downloaden, worden veel gestelde vragen beantwoord en is een overzicht van alle beschikte projecten in Oost-Nederland opgenomen. In 2010 is de projectenlijst op de website verbeterd. De lijst wordt overzichtelijker gepresenteerd doordat bezoekers kunnen zoeken op regio en op prioriteit waaronder projecten zijn goedgekeurd.

De projectenkaart 'Europa om de hoek' maakt sinds eind 2009 ook integraal onderdeel uit van de GO-website. De projectenkaart geeft op een laagdrempelige wijze informatie over met Europese subsidie gefinancierde projecten in heel Nederland. De informatie is gericht op (potentiële) projectuitvoerders, journalisten, betrokken bestuurders en ambtenaren van de Europese Structuurfondsen en op het grote publiek. 'Europa om de Hoek' is gekoppeld aan het datasysteem Monitor Structuur Fondsen (MSF). De koppeling aan deze database met alle projecten heeft als voordeel dat de op de website getoonde informatie actueel en correct is.

De communicatieadviseur heeft in 2010 intensief geïnvesteerd in het verbeteren van de toegankelijkheid van de GO-website. Zo is de website toegankelijk voor visueel gehandicapten door toevoeging van de knop tekstgrootte (A- en A+). De lijst met de te downloaden documenten is verbeterd door deze aan te bieden in twee categorieën: meer algemeen voor het bredere publiek en de categorie projectmatig voor de betrokken partners. Tevens is geïnvesteerd in de actualiteit van de website door de informatie van handleidingen formats telkens weer 'up to date' aan te bieden.

Website 'Europa om de hoek' (www.europaomdehoek.nl)

Dag van Europa, 9 mei 2010

In Gelderland en Overijssel is op de Dag van Europa een persbericht verstuurd over de betekenis en achtergrond van 9 mei 2010. Uiteraard wapperde op beide provinciehuizen de Europese vlag op 9 mei 2010 tot en met 16 mei 2010.

Deelname beurzen en bijeenkomsten

Om de bekendheid van het Europese GO-programma bij ondernemers te vergroten, heeft het programmamanagement deelgenomen aan verschillende regionale bijeenkomsten in Oost-Nederland.

Op 11 februari 2010 organiseerden de provincies Gelderland en Overijssel het ondernemersevent B'Oost. Het GO-programmamanagement was vertegenwoordigd met een stand op de beursvloer. Oost NV verzorgde, in opdracht van de Managementautoriteit, een workshop voor circa 25 ondernemers over financieringsmogelijkheden van innovatie. De heer H. Maas, directeur van Medimate, verleende zijn medewerking en deelde zijn ervaringen met Europese subsidies voor zijn project Nirion met de aanwezige ondernemers. In totaal trok het B'Oost-event 200 bezoekers.

Op 17 maart organiseerde Health Valley het Health Event in de Vereniging in Nijmegen. Het GO-programma had een stand bij het onderdeel investor relations. In deze ruimte hield topondernemer mevrouw A. van Gaal een inspirerende inleiding. Vervolgens kon een select aantal ondernemers een idee presenteren in aanwezigheid van potentiële investeerders. Dit event werd door 800 deelnemers bezocht.

De GO-website (www.go-oostnederland.eu)

Het Innoversum is een congres over ondernemerschap en innovatie in de Grolsch Veste in Enschede en wordt jaarlijks georganiseerd door het Innovatieplatform Twente. Ook hier was het GO-programma op 28 april 2010 aanwezig met een stand. Ruim 600 innovatieve ondernemers bezochten dit congres en lieten zich inspireren door trends in de markt en toekomstvisies. Aan de hand van praktijkvoorbeelden kregen zij een kijkje in de keuken van de sport, voeding en gezondheid en innovaties die door (nano-)technologie mogelijk worden gemaakt.

Op 22 september 2010 stond tijdens de Dag van de Gelderse Economie de toekomst van de economie in Gelderland centraal. De economische recessie was voor de provincie Gelderland aanleiding om het economisch beleid te herijken. Hiervoor werd een debat tussen de provincie en stakeholders uit de Gelderse regio's over economie georganiseerd. Statenleden van de provincie Gelderland, gedeputeerde mevrouw M. van Haaren en ondernemers debatteerden samen over de Gelderse economie op deze dag na Prinsjesdag in Orpheus in Apeldoorn. Het debat en de parallelsessies werd bijgewoond door 250 deelnemers waaronder ondernemers, bestuurders, intermediairs en ambtenaren. Het GO-team was aanwezig met een stand op de georganiseerde 'markt'.

Op 22 november 2010 vond de bijeenkomst Europaloket plaats in het provinciehuis van Overijssel. Het Europaloket coördineert sinds 2000 in Overijssel meerdere Europese programma's. De inhoudelijke ontwikkelingen, die met inzet van de Europese fondsen gerealiseerd kunnen worden, hebben een breed karakter. Tijdens

deze bijeenkomst werden projectuitvoerders en samenwerkingspartners geïnformeerd over de behaalde resultaten in de uitvoeringsperiode 2000-2009. Prof. dr. W. Vermeend gaf een voordracht over de toekomst van Europese scenario's (EU 2020), waarin hij inging op economische ontwikkeling, duurzaamheid en kleinschalige samenwerking.

Naast genoemde grotere bijeenkomsten is het GO-programmamanagement op verschillende kleinere ondernemersbijeenkomsten aanwezig geweest om ondernemers te informeren over financieringsmogelijkheden van innovatie.

Digitale nieuwsbrief

In 2008 is begonnen met het ontwerp en de ontwikkeling van een digitale nieuwsbrief GO. De eerste editie van deze digitale nieuwsbrief is in het voorjaar van 2009 verspreid

onder projectuitvoerders en stakeholders Het doel van de nieuwsbrief is om resultaten van het programma te laten zien. De nieuwsbrief is in 2010 vier keer verspreid onder 748 abonnees. De nieuwsbrief heeft een breed bereik en gaat naar projectuitvoerders, bestuurders en ambtenaren van stedelijke netwerken en stakeholders in het GO-programma.

Mediarelaties

In 2010 zijn 23 persberichten over projecten verstuurd. Daarvan zijn ongeveer 18 artikelen digitaal op diverse websites en op print in regionale en lokale bladen geplaatst.

Aanjagen voortgang projecten Prioriteit 2 en 3

In het najaar van 2009 is voorzitter van Stuurgroep 2 en 3, de heer E.J. Krouwel, begonnen met het bezoeken van de stedelijke netwerken. Gesproken is over de knelpunten die worden ervaren om de projecten te committeren en uit te voeren. Deze gesprekken die in 2010 zijn voortgezet, worden door alle partijen als zeer nuttig ervaren. Het

Energie-industrie

Investering in werk BioValor

BioValor in Arnhem ontvangt met drie andere bedrijven en de Universiteit Twente 333.218 euro van de Europese Unie en hetzelfde bedrag van de provincie Gelderland. Het is een investering in de technologie voor drogen en malen van biomassa.

ARNHEM - Het Arnhemse bedrijf BioValor aan de Westervoortsedijk in Arnhem, krijgt samen met drie andere bedrijven en de Universiteit Twente een bedrag van 333.218 euro van de Europese Unie. Het rijk verstrekt via de provincie een identiek bedrag aan de innovatiegroep.

Doel van de subsidie is om de Pulverizing Air Dryer (PAD)- technologie voor het energiezuinig en efficiënt drogen en malen van biomassa verder te ontwikkelen.

Dat moet bijdragen aan het milieubewust inzetten van biomassa voor energieopwekking.

Het geld is op basis van het Europese stimuleringsprogramma GO Gebundelde Innovatiekracht aan de bedrijvengroep verleend.

BioValor is de Europese licentiehouder van de in de

Verenigde Staten ontwikkelde PAD-technologie. Om de techniek op de Europese markt te krijgen, moet aan de Europese richtlijnen worden voldaan.

"Het gaat bijvoorbeeld om Europese klimaat- en milieudoelstellingen. Er zijn normen voor geluids-overlast en het verspreiden van milieuvervuilende stoffen. Daar voldoet de technologie nog niet aan", zegt Jochen Görtzen, technisch directeur van BioValor. Momenteel is de Amerikaanse versie van de PAD-technologie volgens de provincie een inefficiënte energieslurper.

De aangepaste Amerikaanse technologie moet volgens de provincie een bijdrage leveren aan de Europese omschakeling naar een duurzame samenleving.

BioValor werd in juni van dit jaar opgericht. Het bedrijf, gevestigd op bedrijventerrein Kleefse Waard, heeft momenteel drie werknemers. "Het is ons doel om binnen drie jaar uit te groeien naar twintig medewerkers", zegt Görtzen..

*Sabine Droogleever Fortuyn
Gelderlander, 5-11-2010*

levert wederzijds begrip op en de stedelijke netwerken zijn zich meer bewust van de urgentie van het realiseren van projecten. Deze aanpak is in lijn met het jaarplan communicatie waarin persoonlijke communicatie met de stedelijke netwerken nadrukkelijk wordt genoemd.

Ondersteuning communicatie projectuitvoerders

Op het moment dat projectuitvoerders de subsidiebeschikking ontvangen, informeert de Managementautoriteit de projectuitvoerders over de Europese communicatievoorwaarden waaraan het project moet voldoen. Ter ondersteuning van de projectuitvoerders zijn op de website www.go-oostnederland.eu logo's te downloaden om te gebruiken voor communicatiedoeleinden. Tevens heeft het programmabureau GO speciaal voor projectuitvoerders vormgegeven bordes met daarop de Europese bijdrage en logo beschikbaar zodat het zichtbaar is dat deze projecten worden gefinancierd vanuit Europese middelen.

6.2 Interne communicatie

Communicatie partners en valley's

Bij de start van het programma zijn met de vijf stedelijke netwerken Zwolle-Kampen Netwerkstad, Twente Netwerkstad, regio de Vallei, Stadsregio Arnhem Nijmegen en de Stedendriehoek (Apeldoorn, Deventer, Zutphen) én de drie valley's afspraken gemaakt over de communicatie rond het Europese GO-programma. Communicatiemiddelen worden door de communicatieadviseur van het GO-programma ontwikkeld en ter beschikking gesteld aan de partners.

Bij de voorbereiding en ontwikkeling van communicatie-initiatieven, informeren en betrekken de partners en valley's de communicatieadviseur en vice versa. De communicatieadviseur van het GO-programma ondersteunt en faciliteert de partners en valley's indien nodig. Op de website van de partners en de valley's is een link gelegd naar www.go-oostnederland.eu.

In april 2010 heeft de communicatieadviseur van het GO-programma een brainstormsessie georganiseerd met de communicatieadviseurs van de partners en de valley's om de communicatie over de drie Prioriteiten van het programma beter in balans te krijgen. Aanleiding voor dit initiatief was de indruk van Stuurgroepvoorzitter de heer E.J. Krouwel dat de innovatieve projecten uit Prioriteit 1 onevenredig veel aandacht krijgen in relatie

tot de projecten uit Prioriteit 2 en 3. Op basis van de knipselkrant die wordt bijgehouden, blijkt dat de persberichten voor Prioriteit 2 en 3 goed worden opgepakt door regionale en lokale bladen. Gezamenlijk is geconcludeerd dat de projecten in alle drie de Prioriteiten voldoende en evenwichtig aandacht van de media krijgen.

INFORM

In november 2010 heeft de jaarlijkse INFORM-meeting plaatsgevonden met circa 150 communicatieadviseurs van het Structuurfondsprogramma EFRO uit de deelnemende Europese regio's. In deze bijeenkomst hebben de communicatieadviseurs veel positieve input geleverd aan de Europese Commissie voor het opstellen van de communicatie verordening voor de toekomstige Structuurfondsperiode.

De aanleiding voor dit onderwerp was de letterlijke interpretatie van de Auditautoriteit van de huidige communicatieverordening. In deze Structuurfondsperiode leidt dit tot veel irritatie en ergernis tussen de communicatieprofessionals en de Auditautoriteit.

De conclusie van deze bijeenkomst was dat de Europese Commissie in de toekomstige periode beter het kader kan opstellen voor wat er aan communicatie moet gebeuren. De verantwoordelijkheid voor de wijze waarop de communicatie dan ingevuld kan worden, ligt bij de verschillende regionale communicatieadviseurs. Met deze adviezen kan de Europese Commissie een nieuwe verordening opstellen die werkbaar is voor zowel de communicatieadviseurs als de Auditautoriteit.

Netwerkactiviteiten

Om kennis en ervaring op het gebied van communicatie en public relations uit te wisselen met andere Europese subsidieprogramma's heeft de communicatieadviseur van GO-programma deelgenomen aan:

- INFORM Brussel, Europees netwerk van communicatieadviseurs (november 2010);
- Communicatienetwerk Structuurfondsen van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, landelijke werkgroep communicatie van de vier Managementautoriteiten en coördinatiepunt EL&I;

- Een bijeenkomst communicatieadviseurs van de partners en de valley's in het GO-programma.

6.3 Midterm evaluatie van de communicatie

De Europese Commissie heeft de Managementautoriteit verplicht een communicatieplan voor de gehele periode 2007-2013 op te stellen en de communicatie halverwege de programmaperiode (in 2010) te evalueren. Voor de uitvoering van de evaluatie heeft de Managementautoriteit opdracht gegeven aan onderzoeksbureau Berenschot.

De eindconclusie en de aanbevelingen van Berenschot voor de communicatie zijn integraal in deze paragraaf opgenomen.

“De uitgevoerde communicatieactiviteiten als ondersteuning van EFRO richting publiek, (potentieel) begunstigden en intermediairs worden over het algemeen goed gewaardeerd en lijken ook effect te hebben omdat Oost-Nederland geen problemen heeft om genoeg projecten voor een subsidie te verwerven. De website is een belangrijk onderdeel in de communicatie. Omdat er geen 0-meting is gedaan, is moeilijk aan te geven wat de exacte effecten van de communicatie-inspanningen zijn geweest. Wel constateren we dat de bekendheid van EFRO bevredigend is:

- *Van het publiek en de potentieel begunstigden is ongeveer de helft bekend met het feit dat de Europese Unie subsidies verstrekt voor projecten op het gebied van innovatie en attractieve steden en regio's;*
- *EFRO als programma is minder bekend, toch kent ruim 35% van het publiek en de potentieel begunstigden EFRO.*

De begunstigden en intermediairs zijn, uiteraard, goed bekend met EFRO, GO Oost-Nederland en de doelen daarvan.”

Berenschot komt tot de volgende belangrijkste verbetermogelijkheden voor de communicatie.

“Berenschot stelt enerzijds dat de EU in een volgende subsidieperiode helder aan kan geven wat de speelruimte is voor de communicatie en anderzijds dat de communicatiespecialisten meer zelf het initiatief kunnen nemen tot het benutten van de al aanwezige vrijheid bij het schrijven van de communicatieplannen en de vertaling daarvan naar middelen en activiteiten. Daarnaast zou de EU de verordening in een volgende subsidieperiode minder beperkend doch meer inspirerend kunnen verwoorden en aan kunnen geven wat de speelruimte is voor communicatie. Dit leidt volgens Berenschot

tot meer creatieve strategieën en aanpakken. Wellicht is dit mogelijk om dit in dialoog te doen in voorbereiding op de volgende subsidieperiode.

Berenschot ondersteunt het idee van de communicatiespecialisten om de communicatie op hoofdlijnen meer generiek voor heel Nederland op te pakken en in de uitwerking regio specifiek te laten zijn. Dit zou efficiënter en effectiever kunnen zijn.

De kwaliteit en daarmee de effectiviteit van de communicatie kan volgens Berenschot worden verhoogd wanneer er voor het schrijven van het communicatieplan een gedegen omgevingsanalyse en een analyse van de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen (voor de communicatie) wordt gemaakt. Dit is input op basis waarvan er gefundeerde keuzes gemaakt kunnen worden in de communicatieaanpak. Berenschot adviseert om dit voor een volgende periode wel te doen. De communicatiespecialisten geven aan dat het opstellen van een SWOT ook nu al interessant is om zo goede input te krijgen voor de communicatie over de resultaten van het programma in de huidige subsidieperiode.

Zowel in het vervolg van de huidige als in een volgende subsidieperiode zou volgens Berenschot ook doelgroeponderzoek nuttig zijn om daarmee input te verkrijgen voor een effectief communicatieplan. Denk daarbij aan te hanteren middelen en activiteiten en voorkennis over EFRO en (vergelijkbare) regelingen. Hoewel er geen doelgroeponderzoek is gedaan, worden de mogelijke intermediairs goed bereikt. Bijna alle benaderde mogelijke intermediairs vervullen ook een intermediaire rol.

Berenschot vindt de kwaliteit van de kernboodschap in Oost-Nederland voldoende en vindt tegelijkertijd dat voor een volgende subsidieperiode elke regio de kernboodschap kan verrijken met ideeën van andere regio's om zo het wie, waar, waarom, wanneer en hoe erin te verwerken. Ondanks het feit dat de effectiviteit niet te meten is, zou in een volgende periode, maar ook al in het vervolg op de huidige subsidieperiode, de kernboodschap gevarieerd kunnen worden per doelgroep om zo de effectiviteit te vergroten.

Het advies van de communicatiespecialisten om EFRO niet te noemen in de communicatie aan het grote publiek, lijkt Berenschot een juiste omdat EFRO minder relevant is dan het noemen van Europa. In het verlengde hiervan denkt Berenschot dat het nuttig kan zijn om samen met het ministerie van EL&I en Brussel te discussiëren over het nut en belang van het communiceren van EFRO naar het grote publiek.

Interne communicatie is volgens Berenschot een belangrijke succesfactor voor het programma. Berenschot raadt aan om voor een volgende periode de interne communicatie verder uit te werken in de plannen naar middelen en activiteiten. Kansen daarbij zijn een aparte strategie uit te werken in middelen met planning en verantwoordelijkheden.

Berenschot adviseert de gegevens van de Midterm evaluatie als 0-meting te gebruiken. Dit maakt het mogelijk de communicatie in het vervolg van de huidige subsidieperiode aan te passen. Hierdoor kan de communicatie met doelgroepen over de resultaten van het EFRO-programma effectiever worden. Daarnaast kan aan het einde van het programma een 1-meting worden gedaan en de effectiviteit van de communicatie(middelen) worden gemeten. In deze 1-meting kan weer gevraagd worden naar de bekendheid van de communicatiemiddelen die in het vervolg van de huidige periode worden gebruikt, de bekendheid en de beoordeling ervan en naar de informatiekanalen waardoor doelgroepen worden geïnformeerd. In het communicatieplan van West staat aangegeven dat de effectiviteit van de communicatie gemeten kan worden door het rapportageproces zo in te richten dat subsidieontvangers ook verslag doen van de communicatieactiviteiten. Dit lijkt een mooie methode om ook uit te gaan voeren (ook in de andere regio's) en de lessen ervan toe te passen in de huidige en eventuele toekomstige subsidieperiode.

Conclusie en leerpunten Oost-Nederland

Berenschot ziet een aantal sterke en een aantal verbeterpunten voor de communicatie in de regio Oost waarmee verder gewerkt kan worden aan het behalen van de doelstellingen zoals die in het communicatieplan zijn opgenomen. We doen daarvoor de volgende suggesties:

- Het aantal unieke bezoekers van de website in Oost is lager vergeleken met de andere regio's, terwijl deze website in alle doelgroepen het bekendste communicatiemiddel is en door alle doelgroepen als (zeer) goed wordt beoordeeld en maar 3% van de begrote kosten vraagt. Het OP zou nog in de huidige subsidieperiode kunnen investeren in het bekendmaken van de website om het bereik te vergroten en zo via de website te werken aan de communicatiedoelstellingen. De laatste cijfers over de website (over november 2010) laten zien dat de website goed scoort;
- De regionale dagbladen in Oost schrijven relatief vaak over EFRO en het publiek geeft aan dat het de meest voorkomende manier is om geïnformeerd te raken. Dit biedt een kans om nog in de huidige subsidie-

periode via deze media het publiek (en andere doelgroepen) te informeren over de resultaten van het programma;

- Voorlichtingsbijeenkomsten worden goed tot zeer goed beoordeeld door intermediairs en begunstigden, maar zijn minder bekend. Het OP Oost zou ook wanneer het bijeenkomsten betreft die door anderen worden georganiseerd meer kunnen investeren in het bekend maken van dergelijke bijeenkomsten die relatief veel (16,7% van de begroting is gereserveerd voor het organiseren van bijeenkomsten en evenementen) van de begroting innemen. In de huidige periode om resultaten te communiceren en in een volgende om te informeren over subsidiemogelijkheden;
- De zet om aansluiting te zoeken bij evenementen die door anderen worden georganiseerd, lijkt een slimme. Het zorgt in elk geval voor veel exposure. Deze ervaring kan gunstig zijn om ook mee te nemen in de tweede fase van het programma wanneer de resultaten gecommuniceerd worden;
- De doelgroepen vinden de communicatiemiddelen waar persoonlijk contact plaatsvindt goed maar het bereik daarvan is lager en de kosten hoger. Het OP zou daar waar de resultaten van de communicatie en/of het programma achterblijven bij de verwachtingen en doelen de afweging kunnen maken om te investeren in de persoonlijke communicatie. In deze communicatie kan de regio ook tegemoet komen aan de wens om de informatie zo concreet mogelijk te maken. Dit geldt meer voor een volgende dan voor de huidige subsidieperiode;
- In Oost is de persoonlijke communicatie richting potentieel begunstigden met name succesvol via de subsidieadviseur. Dit kan ook in een volgende subsidieperiode worden toegepast."

In 2011 onderzoekt de communicatieadviseur van het GO-programma, in afstemming met de programmaleider Managementautoriteit, welke aanbevelingen van Berenschot toegepast kunnen worden in de communicatiestrategie voor de periode 2011-2013.

6.4 Kosten communicatie

In onderstaand overzicht is, gespecificeerd per jaar, voor de periode 2007 tot en met 2010 het bedrag aangegeven dat is uitgegeven aan communicatieactiviteiten. Ook is aangegeven welk percentage van het totaalbudget communicatie 2007-2013 is ingezet.

6.5 Indicatoren voor evaluatie OP Oost

Het communicatieplan GO dat in 2007 is opgesteld, beschrijft op hoofdlijnen het beleid en de doelstellingen voor de communicatie van het GO-programma. In dit plan is ook de inzet van communicatiemiddelen weergegeven. In de Verordening (EG) Nr. 1828/2006 (artikel 2, lid 1e) staat dat de regio's daarin moeten opnemen: de wijze waarop de voorlichtings- en publiciteitsmaatregelen moeten worden geëvalueerd vanuit het oogpunt van zichtbaarheid van en bekendheid met de operationele programma's en de rol van de Europese gemeenschap. Onderstaande indicatoren voor evaluatie van activiteiten worden in het communicatieplan van Oost-Nederland onderscheiden. Per jaar is aangegeven wat per indicator is bereikt.

Jaar	Bedrag in €
2007	42.183
2008	224.393
2009	129.671
2010	161.931
Totaal t/m 2010	558.178
Totaalbudget communicatie (Technische Bijstand) 2007 - 2013	968.431

Ultimo 2010 is 57,6% van het communicatie budget gebruikt

INDICATOREN KWANTITATIEF		2007	2008	2009	2010	TOTAAL
Startbijeenkomsten	Aantal bijeenkomsten		1			1
	Aantal bezoekers		100			100
Bijeenkomsten	Aantal bijeenkomsten		1	4	5	10
	Aantal bezoekers		25	340	426	791
Evenementen	Aantal bijeenkomsten		6	15	6	27
	Aantal bezoekers		1.380	507.970 **	2650	512.000
	Publieksevent Utrecht CS, aantal bezoekers			35.000		35.000
Website	Aantal bezoekers per maand				1050*	1.050
Free publicity	Aantal persberichten	2	4	15	23	44
	Aantal berichten in de media incl. lokaal			15	18	33
Brochures/folders	Oplage programma brochure	2.000		2.000		4.000
	Aantal folders uitgedeeld					2.700
Digitale nieuwsbrief	Aantal abonnees					748
Jaarverslag	Uitgave jaarverslag	1	1	1		3
	Oplage jaarverslag	150	300	300		750

* web statistieken beschikbaar vanaf oktober 2010 ** bezoekers aan 'Bij met Europa-toer'

Bijlagen

Bijlage 1: Categorisering van de bijstand uit het Operationeel Programma Oost-Nederland voor de periode 2007-2013

Tabel 1: Informatie over de fysieke voortgang van het operationeel programma

INDICATOREN		2007	2008	2009	2010
Aantal R&D projecten	Resultaat	0	186	268	57
	Doel	15	15	15	15
Private R&D investeringen (in euro's)	Resultaat	0	26.954.865	83.832.143	74.032.005
	Doel	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
Publieke R&D investeringen (in euro's)	Resultaat	0	11.346.626	38.323.821	104.643.902
	Doel	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
Aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven < 5 jaar	Resultaat	0	61	329	538
	Doel	180	180	180	180
Uitgelokte private vervolginvesteringen in euro's	Resultaat	0	50.080.000	79.513.017	42.332.392
	Doel	25.000.000	25.000.000	25.000.000	25.000.000
Aantal ondersteunde MKB bedrijven	Resultaat	0	498	865	953
	Doel	2.030	2.030	2.030	2.030
Aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/researchinstellingen	Resultaat	0	95	285	47
	Doel	100	100	100	100
Aantal projecten verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersvormen	Resultaat	0	1	4	6
	Doel	10	10	10	10

* Genoemde resultaten zijn de committeringscijfers. Het doel is de programmadoelstelling voor de gehele periode. Er is geen informatie beschikbaar over de uitgangssituatie.

Vervolg tabel 1

INDICATOREN		2007	2008	2009	2010
Aantal projecten verbetering bereikbaarheid	Resultaat	0	1	20	9
	Doel	10	10	10	10
Aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen	Resultaat	0	10	20	18
	Doel	35	35	35	35
Aantal ha bedrijfsterrein gemoderniseerd	Resultaat	0	80	158	158
	Doel	210	210	210	210
Aantal toeristische recreatieve projecten	Resultaat	0	1	11	11
	Doel	10	10	10	10
Aantal projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed	Resultaat	0	1	6	8
	Doel	14	14	14	14
Aantal projecten gericht op ondernemerschap, stadswijkeconomie	Resultaat	0	1	3	3
	Doel	25	25	25	25
Aantal projecten gericht op participatie, leefbaarheid of sociale activering	Resultaat	0	0	2	6
	Doel	25	25	25	25
Aantal m ² bedrijfslocatie gemoderniseerd	Resultaat	0	4.200	4.800	4.800
	Doel	200.000	200.000	200.000	200.000
Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte (outcome)	Resultaat	0	2.162	7.093	2.703
	Doel	2.175	2.175	2.175	2.175

Bijlage 2: Financiële informatie Operationeel Programma Oost-Nederland voor de periode 2007-2013

Tabel 2: Financiële informatie over de voortgang van het GO-programma

	TOTALE FINANCIERING VAN HET OPERATIONEEL PROGRAMMA (UNIE EN NATIONAAL)	BASIS VOOR DE BEREKENING VAN DE BIJDRAGE VAN DE UNIE (OVERHEIDS- OF TOTALE KOSTEN)	TOTAAL BEDRAG VAN DE DOOR DE BEGUNSTIGDEN BETAALDE GECERTIFICEERDE SUBSIDIABELE UITGAVEN	OVEREENKOMSTIGE OVERHEIDSUITGAVEN	UITVOERING IN %
	a	b	c	d	e (=c/a)
Prioritaire As 1 EFRO	211.725.000	TK	35.456.786,41	24.947.667,39	16,75%
Prioritaire As 2 EFRO	100.284.000	TK	0,00	0,00	0,00%
Prioritaire As 3 EFRO	38.072.000	TK	3.195.547,88	3.195.547,88	8,39%
Prioritaire As 4 EFRO	13.128.000	TK	1.111.953,50	1.111.953,48	8,47%
TOTAAL- GENERAAL	363.209.000	TK	39.764.287,79	29.255.168,75	10,95%

Bijlage 3: Cumulatieve uitsplitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie in 2010

Tabel 3: Cumulatieve uitsplitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie

DIMENSIE 1 PRIORITAIR THEMA	DIMENSIE 2 FINANCIERINGS- VORM	DIMENSIE 3 GEBIED	DIMENSIE 4 ECONOMISCHE ACTIVITEIT	DIMENSIE 5 PLAATS VAN UITVOERING	BEDRAG
1	1 non-repayable aid	(01) stad	0	(NL22) Gelderland	1.000.000
			19	(NL21) Overijssel	913.107
			22	(NL21) Overijssel	1.442.727
2	1 non-repayable aid	(01) stad	22	(NL21) Overijssel	7.404.502
3	1 non-repayable aid	(01) stad	6	(NL22) Gelderland	3.467.996
			22	(NL22) Gelderland	5.025.351
4	1 non-repayable aid	(01) stad	6	(NL21) Overijssel	1.382.918
6	1 non-repayable aid	(01) stad	21	(NL22) Gelderland	789.070
			22	(NL22) Gelderland	561.807
			(05) platteland	21	(NL22) Gelderland
7	1 non-repayable aid	(01) stad	5	(NL22) Gelderland	1.152.646
			6	(NL21) Overijssel	6.040.048
				(NL22) Gelderland	177.500
			19	(NL22) Gelderland	9.934.798
			22	(NL21) Overijssel	115.100
				(NL22) Gelderland	1.147.640
	2 aid	(01) stad	22	(NL22) Gelderland	2.098.275
8	1 non-repayable aid	(01) stad	19	(NL22) Gelderland	285.094
			22	(NL21) Overijssel	207.000
9	1 non-repayable aid	(01) stad	0	(NL22) Gelderland	308.250

Vervolg tabel 3

DIMENSIE 1 PRIORITAIR THEMA	DIMENSIE 2 FINANCIERINGS- VORM	DIMENSIE 3 GEBIED	DIMENSIE 4 ECONOMISCHE ACTIVITEIT	DIMENSIE 5 PLAATS VAN UITVOERING	BEDRAG
			19	(NL21) Overijssel	543.257
			22	(NL21) Overijssel	3.500.000
				(NL22) Gelderland	2.007.177
		(05) platteland	6	(NL22) Gelderland	367.188
	3 venture capital	(01) stad	22	(NL21) Overijssel	6.136.364
14	1 non-repayable aid	(01) stad	0	(NL22) Gelderland	500.000
			22	(NL22) Gelderland	444.526
15	1 non-repayable aid	(01) stad	22	(NL22) Gelderland	439.332
23	1 non-repayable aid	(01) stad	0	(NL21) Overijssel	2.500.000
				(NL22) Gelderland	4.550.000
			22	(NL21) Overijssel	750.000
25	1 non-repayable aid	(01) stad	11	(NL21) Overijssel	1.700.000
28	1 non-repayable aid	(01) stad	22	(NL22) Gelderland	2.246.079
30	1 non-repayable aid	(01) stad	0	(NL22) Gelderland	1.281.726
40	1 non-repayable aid	(01) stad	8	(NL22) Gelderland	117.640
41	1 non-repayable aid	(01) stad	8	(NL22) Gelderland	333.218
42	1 non-repayable aid	(01) stad	22	(NL22) Gelderland	430.038
43	1 non-repayable aid	(01) stad	8	(NL22) Gelderland	497.784
50	1 non-repayable aid	(01) stad	22	(NL22) Gelderland	1.339.005
54	1 non-repayable aid	(01) stad	5	(NL21) Overijssel	1.995.322
			19	(NL22) Gelderland	315.100
56	1 non-repayable aid	(01) stad	0	(NL21) Overijssel	115.422

Vervolg tabel 3

DIMENSIE 1 PRIORITAIR THEMA	DIMENSIE 2 FINANCIERINGS- VORM	DIMENSIE 3 GEBIED	DIMENSIE 4 ECONOMISCHE ACTIVITEIT	DIMENSIE 5 PLAATS VAN UITVOERING	BEDRAG
				(NL22) Gelderland	1.764.396
57	1 non-repayable aid	(01) stad	0	(NL21) Overijssel	1.184.578
				(NL22) Gelderland	300.000
			20	(NL21) Overijssel	244.350
58	1 non-repayable aid	(01) stad	20	(NL21) Overijssel	233.142
59	1 non-repayable aid	(01) stad	20	(NL22) Gelderland	200.000
			22	(NL21) Overijssel	100.000
60	1 non-repayable aid	(01) stad	20	(NL21) Overijssel	500.000
61	1 non-repayable aid	(01) stad	13	(NL22) Gelderland	2.306.630
			20	(NL22) Gelderland	1.000.000
			22	(NL21) Overijssel	300.000
63	1 non-repayable aid	(01) stad	19	(NL21) Overijssel	772.961
				(NL22) Gelderland	146.581
68	1 non-repayable aid	(01) stad	22	(NL21) Overijssel	260.000
74	1 non-repayable aid	(01) stad	22	(NL21) Overijssel	1.166.667
75	1 non-repayable aid	(01) stad	0	(NL22) Gelderland	195.977
			20	(NL21) Overijssel	1.250.000
			21	(NL21) Overijssel	243.889
85	1 non-repayable aid	(01) stad	0	(NL22) Gelderland	1.787.122
86	1 non-repayable aid	(01) stad	0	(NL22) Gelderland	350.222
TOTAAL					90.275.492

Tabel 3a: Dimensie 1: bijdrage naar prioritair thema

Prioritair thema	Bedrag
1	3.355.834
2	7.404.502
3	8.493.347
4	1.382.918
6	1.756.847
7	20.666.007
8	492.094
9	12.862.236
14	944.526
15	439.332
23	7.800.000
25	1.700.000
28	2.246.079
30	1.281.726
40	117.640
41	333.218
42	430.038
43	497.784
50	1.339.005
54	2.310.422
56	1.879.818
57	1.728.928
58	233.142
59	300.000
60	500.000
61	3.606.630

Prioritair thema	Bedrag
63	919.542
68	260.000
74	1.166.667
75	1.689.866
85	1.787.122
86	350.222
TOTAAL	90.275.492

Tabel 3b:
Dimensie 2: bijdrage naar financieringsvorm

Financieringsvorm	Bedrag
1 non-repayable aid	82.040.853
2 aid	2.098.275
3 venture capital	6.136.364
Totaal	90.275.492

Tabel 3c:
Dimensie 3: bijdrage naar gebied

Gebied	Bedrag
(01) stad	89.502.334
(05) platteland	773.158
Totaal	90.275.492

Tabel 3d:
Dimensie 4: bijdrage naar economische activiteit

Economische activiteit	Bedrag
0	15.837.693
5	3.147.968
6	11.435.650
8	948.642
11	1.700.000
13	2.306.630
19	12.910.898
20	3.427.492
21	1.438.929
22	37.121.590
Totaal	90.275.492

Tabel 3e:
Dimensie 5: bijdrage naar plaats van uitvoering

Plaats van uitvoering	Bedrag
(NL21) Overijssel	41.001.354
(NL22) Gelderland	49.274.138
Totaal	90.275.492

Bijlage 4: Overzicht beschikte projecten 2010 OP Oost

Tabel 4a: Beschikte projecten 2010 Prioriteit 1

MAATREGEL	PROJECTNAAM	AANVRAGER	TSK IN € (BESCHIKT)	EFROIN € (BESCHIKT)
1.1	Ontwikkeling van modulair opgebouwde UV-c apparatuur	UV Source B.V.	1.290.170	384.307
1.1	Dutch Innovative Pool (DIPool)	Hellebrekers Installatietechniek Nunspeet B.V.	1.311.114	572.640
1.1	Kennisvalorisatie: van zuivere THC naar Namisol	Echo Pharmaceuticals B.V.	8.963.769	3.585.507
1.1	Implementatieplan TPRC	St. ThermoPlastic composites research Center	8.108.000	1.442.727
1.1	Stil Veilig Wegverkeer	Apollo Vredestein BV	3.833.291	786.088
1.1	Valorisatie van Eierschalen	Feed Innovation Services BV	710.000	177.500
1.1	Ontwikkeling en demonstratie van een intelligent registratie- en datalog-systeem op basis van RTLS-technologie	Verdict Systems	637.000	177.500
1.1	Akoestische Passieve RAdar (APRA)	Microflown Technologies	2.300.000	575.000
1.1	Science Meets Business	SMB BV	4.460.394	2.007.177
1.1	UltraSense NMR	Radboud Universiteit	13.833.523	4.752.891
1.1	Urolastic	Urogyn BV	1.140.378	285.094
1.1	LEAF	Aviko BV	3.319.173	789.070
TOTAAL 1.1			49.906.812	15.535.501

MAATREGEL	PROJECTNAAM	AANVRAGER	TSK IN € (BESCHIKT)	EFROIN € (BESCHIKT)
1.2	TIVO - Traceerbaarheid en Identificatie van Varkens in de Organische keten	De Groene Weg B.V.	1.519.289	439.332
1.2	GO Kinderbakfiets	Experticeentrum Maatschappij & Werk BV	410.100	115.100
1.2	Sustainable Off-grid Powerstation for Rural Application (SOPRA)	Exendis	1.991.135	497.784
1.2	House of Helios	WE engineering	470.558	117.640
1.2	Ontwikkeling en optimalisatie Pulverizing Air Dryer technologie voor de Europese markt	Biovalor	1.332.874	333.218
1.2	LUSARO 2	LUSARO	2.695.282	1.000.162
1.2	Regionale Centra voor Technologie in Gelderland	Stichting ACT	8.468.286	2.822.762
TOTAAL 1.2			16.887.524	5.325.998

PRIORITEIT 1			
TOTAAL		66.794.336	20.861.499

Tabel 4b: Beschikte projecten 2010 Prioriteit 2

MAATREGEL	PROJECTNAAM	AANVRAGER	TSK IN € (BESCHIKT)	EFROIN € (BESCHIKT)
2.1	Verbetering bereikbaarheid Wijchen Oost / Stadsboulevard	Gemeente Wijchen	5.102.000	750.000
2.1	Herstructurering Bedrijventerrein Twentekanaal Middengebied, fase 1	Gemeente Hengelo	3.671.000	750.000
2.1	Verbetering bereikbaarheid bedrijventerrein Zwolle	Gemeente Zwolle	6.475.000	1.500.000
2.1	Poort van Salland - Verdubbeling Siemelinksweg	Gemeente Deventer	6.700.000	1.000.000
TOTAAL 2.1			21.948.000	4.000.000

2.2	Cultuurmijl	Gemeente Enschede	2.104.920	300.000
2.2	ENERGIE!	Stichting HEIM	389.040	100.000
TOTAAL 2.2			2.493.960	400.000

PRIORITEIT 2				
TOTAAL			24.441.960	4.400.000

Tabel 4c: Beschikte projecten 2010 Prioriteit 3

MAATREGEL	PROJECTNAAM	AANVRAGER	TSK IN € (BESCHIKT)	EFROIN € (BESCHIKT)
3.1	Voorzieningshart Willemskwartier	Gemeente Nijmegen	2.694.231	200.000
3.1	Ondernemershuis Deventer	Gemeente Deventer	910.000	260.000
3.1	Vitaal Hart van Presikhaaf	Gemeente Arnhem	4.031.550	1.800.000
3.1	Park Spijkerbroek	Gemeente Arnhem	992.515	300.000
TOTAAL 3.1			8.628.296	2.560.000

PRIORITEIT 3			
TOTAAL		8.628.296	2.560.000

Tabel 4d: Beschikte Technische Bijstand Prioriteit 4

JAAR	TSK	EFRO GECOMMITEERD	EFRO BEGROOT	RIJK	REGIO	PRIVAAT
t/m 2009	2.359.348	1.179.674	2.704.000	0	1.179.674	0
Wijzigingen	318.158	159.079	0	0	159.079	0
2010	1.597.182	798.591	936.000	0	798.591	0
TOTAAL	4.274.688	2.137.344	3.640.000	0	2.137.344	0

Bijlage 5: Organisatie van het OP Oost

Organisatie van het OP Oost

In deze bijlage wordt de organisatie- en managementstructuur van het Operationeel Programma Oost-Nederland weergegeven. De verantwoordelijkheden en de bevoegdheden van de verantwoordelijke autoriteiten (Managementautoriteit, Certificeringsautoriteit en Auditautoriteit) zijn tekstueel weergegeven. Aangezien de werking van het Comité van Toezicht en de beide Stuurgroepen reeds eerder zijn toegelicht, zijn van deze organen in deze bijlage alleen de ledenlijsten weergegeven.

Managementautoriteit

De leden van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland treden, conform het besluit EFRO-programma-periode 2007-2013 van 3 oktober 2007, gezamenlijk op als Managementautoriteit van het Operationeel Programma Oost-Nederland.

Taken van de Managementautoriteit zijn onder meer:

- Erop toezien dat concrete acties (projecten) voor financiering worden geselecteerd met inachtneming van de voor het programma geldende criteria en gedurende de hele uitvoeringsperiode in overeenstemming met de geldende communautaire en nationale voorschriften;
- Verifiëren of de medegefinancierde producten en diensten zijn geleverd en of de voor de concrete acties door de subsidieontvangers gedeclareerde uitgaven daadwerkelijk zijn gedaan en met de communautaire en nationale voorschriften in overeenstemming zijn;
- Ervoor zorgen dat er een systeem is om boekhoudkundige gegevens over elke concrete actie in het kader van het programma in geïnformatiseerde vorm te registreren en te bewaren, en dat de gegevens over de uitvoering, die nodig zijn voor het financiële beheer, het toezicht, de verificaties, de audits en de evaluatie worden verzameld;
- Ervoor zorgen dat de subsidieontvangers en andere betrokken instanties hetzij een afzonderlijk boekhoudsysteem, hetzij een passende boekhoudkundige code gebruiken;
- Erop toezien dat de evaluaties plaatsvinden;
- Procedures instellen om te garanderen dat alle documenten met betrekking tot uitgaven en audits nodig zijn, worden bijgehouden;
- Erop toezien dat de Certificeringsautoriteit alle nodige informatie ontvangt;
- Sturing geven aan de werkzaamheden van het

Comité van Toezicht en het de documenten bezorgen die het nodig heeft om op de kwaliteit van de uitvoering van het operationele programma toezicht te kunnen houden in het licht van de specifieke doelstelling daarvan;

- De jaarverslagen en het eindverslag over de uitvoering opstellen en, na goedkeuring door het Comité van Toezicht, indienen bij de Europese Commissie;
- Erop toezien dat de voorschriften betreffende voorlichting en publiciteit worden nagekomen;
- De Commissie informatie verstrekken aan de hand waarvan zij grote projecten kan beoordelen;
- Het uitvoeren van betalingen aan subsidieontvangers.

Certificeringsautoriteit

De Certificeringsautoriteit voor het Operationeel Programma Oost-Nederland is de Dienst Regelingen van het ministerie van EL&I. De Certificeringsautoriteit is verantwoordelijk voor het verifiëren van de juistheid en compleetheid van betalingsverzoeken en uitgavenstaten die de Managementautoriteit van het Operationeel Programma Oost-Nederland indient bij de Europese Commissie.

Ook is het de verantwoordelijkheid van de Certificeringsautoriteit een boekhouding bij te houden van te innen bedragen en van de bedragen die worden geschrapd naar aanleiding van volledige of gedeeltelijke intrekking van de bijdrage voor een concrete actie.

Auditautoriteit

Als centrale Auditautoriteit voor de Nederlandse EFRO Doelstelling 2-programma's treedt de Audit Dienst van het ministerie van Financiën op. De Auditautoriteit beoordeelt voorafgaand aan de eerste betaalaanvraag de opzet en het bestaan van de AO/IC en ziet er vervolgens op toe dat het beheers- en controlesysteem van het Operationeel Programma goed functioneert.

Bijlage 6: Ledenlijsten Comité van Toezicht en Stuurgroepen

Ledenlijsten Comité van Toezicht en Stuurgroepen

Leden van het Comité van Toezicht OP Oost 2010

- Mevrouw M.H.H. van Haaren (provincie Gelderland, voorzitter)
- De heer D. Buursink (provincie Overijssel, plaatsvervangend voorzitter)
- De heer K. Vander Eecken (Europese Commissie)
- Mevrouw B. Einhäuser (Europese Commissie)
- De heer mr. drs. A.A.H. Teunissen (ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie)
- De heer drs. J.J. Modder (Stadsregio Arnhem Nijmegen)
- De heer drs. H. Raven (ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie)
- De heer mr. J.A.M.L. Houben (Regio De Vallei)
- De heer drs. P. den Oudsten (Netwerkstad Twente)
- De heer M. Knol (Zwolle-Kampen Netwerkstad)
- De heer C.M.W. Berkhout (Zwolle-Kampen Netwerkstad)
- De heer ir. K.J. van Ast (Universiteit Twente)
- De heer ir. A.P. Heidema (Stedendriehoek)
- De heer ing. C.J. van den Bos (SER Overijssel)
- De heer drs. J. D. Wilton (SER Gelderland)
- De heer dr. ir. T.J.N.M. de Bruijn (Duurzaamheid)
- Mevrouw drs. M.J.A. van den Berg (secretaris)

Leden van de Stuurgroep Prioriteit 2 en 3

- De heer E.J. Krouwel (Stuurgroepvoorzitter)
- De heer drs. P. Rhebergen (Zwolle-Kampen Netwerkstad)
- De heer J.J.M. Berkvens (Regio De Vallei)
- Mevrouw M. Otten (Stadsregio Arnhem Nijmegen)
- De heer Ir. B. Buma (Stadsregio Arnhem Nijmegen)
- De heer prof. dr. S.A.H. Denters (Universiteit Twente)
- De heer drs. G.H.B. Slotman (ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie)
- De heer G.H. Meesterberends (Twente Netwerkstad)
- Mevrouw K. Janssens (Stedendriehoek)
- De heer mr. P.M.M. Beeker (provincie Overijssel)
- De heer M. Panjer MSc (provincie Gelderland)

Leden van de Stuurgroep Prioriteit 1

- De heer dr. G.L. Sporre (Stuurgroepvoorzitter)
- De heer ir. H.J. Vos (UMC St. Radboud)
- Mevrouw dr. ir. M. te Giffel (NIZO Food Research BV)
- De heer drs. J.A. de Vries (Aap bio implants)
- De heer ing. H.J.M. Kroft (Heinz)
- De heer drs. A.P.J. Burghouts (Borger & Burghouts)
- De heer T. de Bruine (Brinks Metaalbewerking)
- De heer M.J. van der Ven (Riederborgh Zorgcentrum)
- De heer G.J. Klein Wolterink (Intenzis)
- De heer J.J.P. Reintjes (Nefit)
- De heer prof. dr. ir. R. Rabbinge (Wageningen UR)
- De heer drs. F.A.M. Kerckhaert (stedelijke netwerken)
- De heer mr. J.F. Wijsma (ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie)
- De heer mr. B.P. Enklaar (provincie Gelderland)
- De heer drs. B.D. de Jonge MBA (provincie Overijssel)
- De heer M. Panjer MSc (provincie Gelderland)

Noten

- 1 Conjunctuur enquête Nederland (COEN) 2010, CBS 2010
- 2 Cijfers 2007-2009 wijken minimaal af van eerdere jaarverslagen. Destijds waren dit voorlopige cijfers, die inmiddels zijn bijgesteld.
- 3 Volgens het Centraal Plan Bureau geldt in 2010 voor de mutatie in het BBp een percentage van 1,75%.
- 4 Volgens het Centraal Plan Bureau geldt in 2010 voor de werkloosheid een percentage van 4,25%.
- 5 Op het moment van schrijven van dit jaarverslag was vanuit het CBS geen cijfermateriaal beschikbaar over de productie in 2010. Percentage is afgeleid uit gegevens van het Centraal Plan Bureau 2011.
- 6 Het CBS houdt voor 2010 een percentage van 1,70% aan voor de economische groei in tegenstelling tot het CPB (1,75%).
- 7 Term jojo-effect van de economie: KvK Oost-Nederland, 2011
- 8 Het percentage van 2009 wijkt in dit jaarverslag minimaal af van het jaarverslag in 2009. Destijds betrof het voorlopige cijfers die nu door het CBS in 2011 definitief zijn gemaakt.
- 9 Het CBS herkent de opmerkelijke knik in de grafiek voor de provincie Overijssel en verklaart dit aan statistische gegevens. In dit verband wordt opgemerkt dat de CBS cijfers zijn afgerond. De on-afgeronde cijfers laten een lichte stijging van de werkloosheid van 0,1% zien (2009 = 5,26% en 2010 5,34%).
- 10 N.b. in de berekening van CBS is de provincie Flevoland onderdeel van Oost-Nederland.
- 11 Bron: www.overijssel.nl, thema economie en investeren, 2011.
- 12 Bron: www.gelderland.nl, thema economie en werk, 2011.
- 13 Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I), was tot oktober 2010 het ministerie van Economische Zaken. Voor de leesbaarheid van dit verslag wordt in dit verslag enkel de nieuwe naam van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) gebruikt.

Colofon

Tekst en redactie

ERAC B.V.

Tekstschrijvers.nl, onder verantwoordelijkheid van de Managementautoriteit Oost-Nederland

Ontwerp cover en layout

Kees de Bruijn, Giesbeek

Fotografie

Norbert Voskens, Nijmegen

Foto voorkant

In het project 'Stil Veilig Wegverkeer' werken de bandenindustrie en wegenbouwers samen aan de ontwikkeling van stillere banden, wegen en een prototype 'stille en veilige band-wegdek combinatie'. Ook levert dit project een bijdrage aan energiebesparing en reductie van CO2 en fijnstof.

Druk

Provincie Gelderland

Uitgave

Managementautoriteit Oost-Nederland

Markt 9

6811 CG Arnhem

www.go-oostnederland.eu

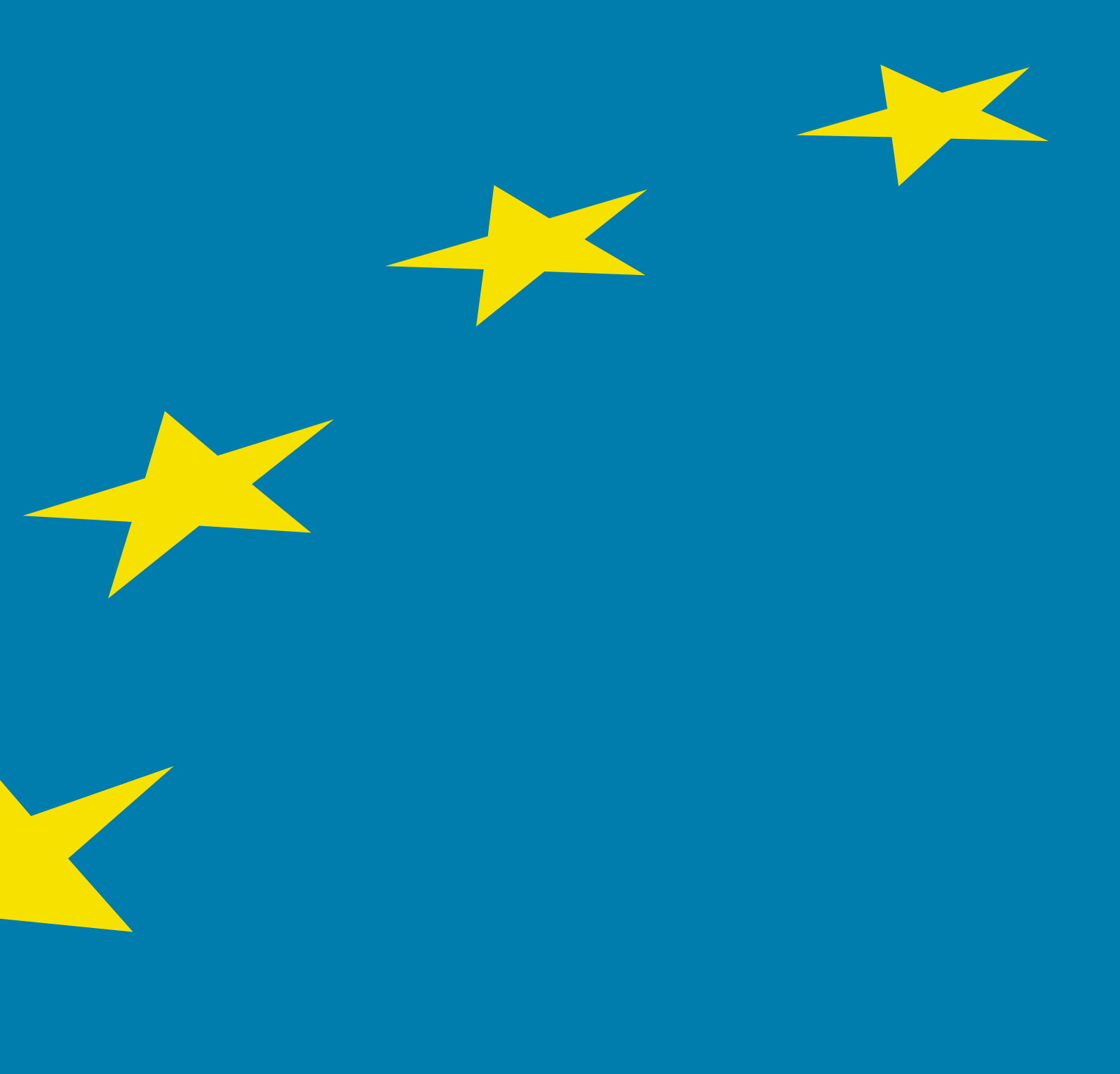
Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door de Europese Unie

Europese Unie

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Hier wordt geïnvesteerd in uw toekomst!

Managementautoriteit Oost-Nederland

Markt 9
6811 CG Arnhem

www.go-oostnederland.eu